

CRONICA

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL IV • Nr. 31 (182) • SÎMBĂTĂ 2 VIII 1969 • 12 PAGINI 1 LEU

ENTUZIASM

Sînt momente cînd această permanență — unitatea întregii noastre națiuni în jurul Partidului — se manifestă plenar, la cea mai înaltă intensitate. Un asemenea moment îl trăiește acum întreaga țară, în așteptarea celui de-al X-lea Congres, eveniment care va avea profunde și multiple semnificații în viața politică, economică și socială a țării.

Proiectele documentelor unui Congres, chemat să aprecieze prezentul țării și să-i contureze viitorul, au fost supuse prealabil dezbaterii întregului popor. Fiecare cetățean al patriei a putut astfel să mediteze asupra lor, să constate spiritul științific, innoitor, gîndirea vie, luciditatea și realismul întregii activități a Partidului, pusă în slujba prosperității națiunii noastre, a solidarității internaționale cu toate forțele ce luptă pentru pace și socialism. Rațiunilor limpede ale politicii Partidului, întregul nostru popor le-a răspuns cu o adeziune absolută, cu emoționantă manifestare de dragoste și devotament față de Partidul Comunist Român, de conducerea sa, față de tovarășul Nicolae Ceaușescu — fiul cel mai iubit al acestui partid și al acestei țări. În adunările organizațiilor de partid, în conferințele municipale și județene, în largile adunări populare, ca o singură ființă, ca un singur glas, muncitorii uzinelor și fabricilor, constructorii de pe vasele șantiere, țărani și cărturarii, scriitorii și artiștii, tinerii și vîrstnicii, toți cei ce formează acest popor viguros prin generozitate și dărnicie, au răspuns printr-un DA hotărît politicii partidului, planurilor sale lucide de prosperitate a națiunii noastre socialiste. Această adeziune — adevărat fenomen de masă — este bazată deopotrivă pe cunoașterea deplină a documentelor și pe adevărată deplină și lucidă. Cîntecul și formulele abstracte, gîndul și inima noastră, le-a dat căldura dragostei pe care o purtăm Partidului, secretarului său general.

Ne apare acum și mai pregnant spiritul practicii democratice, spirit profund încetățenit în viața socială și, ca atare, și faptul că fiecare hotărîre fundamentală privind interesele și preocupările majore ale națiunii noastre socialiste, este o emanație a voinței tuturor, a întregului popor. Astfel putem spune că hotărîrile ce vor fi luate la Congresul al X-lea vor fi hotărîrile noastre, sinteza aspirațiilor și năzuințelor fiecăruia dintre noi față de viitorul patriei.

Ne întoarcem acum privirea peste toți cei douăzeci și cinci de ani de cînd în această țară a răsunat ca nicio dată glasul poporului, unde s-a impus voința sa, năzuințele sale cele mai sfînte de independență și suveranitate, de pace și omenie, și constatăm cu mîndrie că ne-am îmbogățit țara și pe noi înșine. Construind socialismul, poporul român și-a făurit o deplină independență și n-a încetat să fie solidar cu toate popoarele care luptă pentru cauza socialismului, pentru progresul și pacea omenirii.

Pe acest fundament de inteligență și generozitate, de hărnicie și patriotism, care caracterizează astăzi România socialistă, se conturează personalitatea secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, eminent militant al clasei muncitoare, al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, înflăcărat patriot, devotat trup și suflet Partidului și Poporului. Numele său, numele acestui om, al celui mai iubit fiu al poporului român, al comunistului înflăcărat, al celui care își slujește cu dăruire totală țara și cauza internaționalismului socialist, numele tovarășului Nicolae Ceaușescu este astăzi pe buzele noastre, ală tuturor. Hotărîrea Conferinței de partid din București de a propune re alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în înalta funcție de secretar general al Comitetului Central al Partidului se identifică organic cu gîndul tuturor comunistilor din țara noastră, cu gîndul întregului popor.

Comuniștii, toți oamenii muncii, așteaptă cu legitimă emoție desfășurarea lucrărilor celui de-al X-lea Congres al Partidului. Și gîndurile noastre, ale tuturor înseamnă o urare fierbîntă, din inimă: succes deplin celui de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român.

CRONICA

desen de V. NAȘCU

POEZIA ACESTUI PĂMÎNT

Pămîntul acesta de la Dunăre și Carpați a fost cunoscut cu cîntecul și poezia din toate timpurile. Frumusețea de neasemuit, bogățiile de tot felul, farmecul acestor meleaguri, dragostea și viața și moartea, au fost din vremii străvechi izvoare de inspirație pentru poetul popular anonim, pentru creatorul de doine și balade. Adăugînd la acestea zburcîmăta și glorioasă existență a poporului nostru al căror eroi au intrat de mult în legende, vom avea, în mare, cadrul și motivele principale ale poeziei acestui pămînt născut. Aici, în îngemănarea armonioasă dintre om și natură, în binecuvîntata diversitate geografică de la mare și cîmpie la deal și munte, aici unde istoria a săpat adînci cute de durere și taină și înălțare în ființa acestui popor, aici și numai aici putea să se nască și s-a născut Mesterul Manole, Toma Alimoz și neasemuita Mioriță. Aceste mari poeme populare, ca și altele, reflectă momente ale timpului social și istoric, fiind așadar, prin excelență, repere de maximă manifestare de creație ale sufletului nostru în acest spațiu carpato-dunărean. Poemele istorice, baladele și legendele, alături de doine, cîntece de nuntă, bocete etc. sînt determinante ale geniului nostru popular, dînd o culoare profund autohtonă, de mare valoare eposului românesc. Poate nimeni ca poetul anonim, creatorul inspirat al acestor mari frumuseți, nu a avut revelația și nu a simțit atît de profund timpul istoric în curgerea sa, trăindu-l atît de tragic și de înălțător, dăruindu-i-se, eternizîndu-l. De aici și simțul acut al poporului nostru la faptul istoric, dragostea neîmurmurată față de înaintașii noștri, respectul și cultul trecutului, al strămoșilor al căror legatari demni sîntem aici, noi cei de astăzi.

Poezia acestui pămînt, adevărată poezie a acestui pămînt, s-a dezvoltat, cum era și firesc, torcîndu-se din aceste tradiții de milenii istorice ale ființei noastre, marii poezi de la Văcărești și pînă în zilele noastre fiind, prin tot ce au dat mai bun, suflet din sufletul și trup din trupul acestui popor. Acestea, firește, în acceptul larg și generos al cuvîntului. Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, Bacovia, Arghezi, Barbu, Blaga sînt mari poezi fiindcă sînt în primul rînd mari poezi naționali — fiind, într-un fel sau altul, mari voci românești în pantheonul literelor universale. Și, totodată, marii poezi au fost mari iubitori ai acestui pămînt, au fost mari români, care, asemenea voievozilor și domnilor, au luptat, pe măsura genului lor, pentru slava și propășirea patriei și poporului. Am în vedere, desigur, ansamblul operii acestor poezi și al altora, înțelegînd aici nu numai

Radu Cârneli

(Continuare în pag. 8-a)

ÎN CELELALTE PAGINI:

PROZĂ • POEZIE • CRONICI • INTERVIURI •
COMENTARIILE • TRADUCERI • ARTICOLE

journal

CONȘTIINȚA DE SINE A POPORULUI

„Cunoaște-te pe tine însuși” spuneau anticii. După el, fiecare popor, în felul său, în condițiile avute, a căutat să transforme această năzuință în faptă, să ajungă la ceea ce înseamnă conștiința de sine.

O privire, clar și sumară, peste istoria românilor, peste zbuciumata lor istorie, pune în evidență sfința lor aspirație de a fi ei înșiși. În întimplarea acestei aspirații au mers toți marii noștri luptători, toți marii noștri cărturari și artiști, toți cei ce și-au iubit cu adevărat țara, poporul.

De douăzeci și cinci de ani, în România, poporul, sub conducerea partidului, alături unei victorii alte victorii. Una dintre ele, cea născătoare de energie și inteligență, de hărnicie și dăruire, este, cred, noua sa conștiință de sine. Astfel, trecutul este prețuit și „pus la lucru” ca niciodată, ne sprijină toate visele prezentului, toate proiectele viitorului. Aspirațiile generațiilor trecute, care ne-au lăsat atâtea moșteniri în spirit, ne fac mai hotărâți în convingerile și drumul nostru.

Ne amintim că sărăceam într-o țară bogată, că atâtea talente se stingeau în ignoranța neștiinței de carte, că eram înscrisi în statistici la rubrica de țară rămasă în urmă, că eram aproape necunoscuți, în sfârșit, că unul sau altul, dintr-o parte sau alta, ne împunea cu forța sau cu perfidia diplomatică fel de fel de condiții, care mai de care mai grele. Și nu putem să nu urim acel timp greoi și dureros.

Ne amintim de jertfa atitor fii pe care i-a născut acest popor, de chemările lor repetate, la luptă, și le cinștim memoria. Dar mai cu seamă ne privim astăzi țara, ne cercetăm istoria prezentului patriei, adică a sufletului nostru, a ceea ce șintem noi și, oricât ne-ar reține bunul nostru simț, nu putem să nu ne mindrim. Fiindcă astăzi fabricile țării produc în zile câtă alădată se producea în ani. Pentru că avem într-un an atâți fii în școli cîți alădată erau într-un deceniu. Pentru că am făcut din țară un șantier de prosperitate și din noi înșine un șantier de renaștere spirituală. Stăpini absoluți pe tot ce înseamnă patrie, șintem neclintii în dreptul nostru de suveranitate și independență. Știm că numai fiind noi înșine, fiind liberi, putem să-i ajutăm pe alții să-și câștige libertatea.

Planurile și destinele țării le discutăm astăzi cu toții și hotărîrea noastră, a tuturor, este hotărîrea țării. În unitatea națională și socialistă — făurită de unicul și firescul conducător, Partidul Comunist Român — stă puterea și fantezia noastră. Știm, am învățat, ne-am obișnuit, să ne arătăm greutățile și erorile pentru că numai astfel le putem învinge, le putem corecta atunci cînd se ivesc. După cum la fel, știm că mai avem încă multe, foarte multe de făcut. Unii de peste hotare și chiar unii dintre noi, s-au arătat sceptici cînd ne-am început drumul. Acum ne recunosc, șint nevoiți să ne recunoască, le-o impune viața, realitatea.

Exportăm astăzi nu numai utilaj petrolier, nu numai produsele sării, nu numai grul sau lemnul, ci și inteligență, idei, cărți. Spre acest export, din urmă, ne concentrăm acum întreaga atenție. Trăim intens prezentul, construindu-ne cu dăruire viitorul. Destinele patriei, destinele noastre, șint înscrise în tot ce elaborează partidul, în întreaga lui activitate.

Cu aceste gânduri, așteptăm cel de-al X-lea Congres al partidului. Al partidului care, prin lupta sa neobosită, a dat posibilitatea poporului român să-și câștige conștiința de sine pe măsura socialismului și secolului pe care îl trăim.

Corneliu Ștefanache

MOMENTUL

POEZIE

In cinstea celui de al X-lea Congres al P.C.R. și a celei de a XXV-a aniversări a eliberării patriei, Asociația scriitorilor din Iași a organizat în județele Botoșani și Suceava (la Botoșani, Dorohoi și Cimpulung) seri de poezie și muzică la care și-au dat concursul, alături de membri ai Asociației scriitorilor din Iași (George Lesnea, Ion Istrati, Dimitrie Ignea, Fl. M. Petrescu, Horia Zilleru ș.a.) și scriitorii din Botoșani, Suceava, Cimpulung (Lucian Valea, Dragoș Vicol, George Valeriu, George Mureșanu, Const. Ștefăniuc, George Damian ș.m.a.) Urmărite cu interes și căldură de către publicul iubitor de poezie și șezătoriile literare organizate de Asociația scriitorilor din Iași s-au bucurat de un binemeritat succes.

EMINESCU — POET UNIVERSAL

Evident, universalitatea unei opere o dă valoarea ei. Adăncirea umană și forța originală a mesajului sau a expresiei artistice o înscrie pe orbita perenității. Răspîndirea și cunoașterea ei pe varii meridiane e o chestiune subsidiară, presupusă, o chestiune în primul rînd de organizare. Cînd e vorba de literatură, unde obstacolul limbii constituie o îngrădire din care, pe de altă parte, derivă și un anumit farmec specific, problema nu e numai de organizare (ediții, conferințe, simpoziioane etc.) ci și una artistică — prin implicățiile traducerii. Cu atît mai fericită și mai promițătoare ne apare, de aceea, inițiativa luată de poetul Mihail Steriade, tocmai pentru că ea poartă girul unui artist de autentică vocație și de vastă cultură. În adevăr, primind de la Bruxelles numărul din 15 iunie al publicației „Le journal roumain des poètes”, citim cu satisfacție vestea întemeierii unei Asociații mondiale a prietenilor lui Eminescu. Intre altele, această asociație își propune difuzarea operii eminesciene. În original și în traduceri, în întreaga lume. E vorba, apoi, de ridicarea unui monument Eminescu la Bruxelles, de instituirea unui premiu mondial și de înființarea „Arhivei M. Eminescu”.

Considerăm că este vorba de o inițiativă a cărei importanță va fi verificată prin rezultatele ei. Pînă atunci, observăm că măsurile propuse șint din cele mai eficiente și necesare, menite să depășească entuziasmele festive. Iată de ce primim cu toată căldura inițiativa luată de Mihail Steriade și dăm și noi curs apelului lansat de acesta către toți cei care posedă documente, ilustrații, scrisori și orice fel de material documentar, să pună la dispoziția Asociației fotocopiile necesare realizării și completării Arhivei Eminescu și eventualității realizării unui film despre viața și opera poetului.

PE CîND DESPRE...

Ultimul număr al „României literare” este remarcabil prin operativitatea, lărgirea de orizont și aria bogată a preocupărilor de critică literară. Se discută avizat și distanțat, fără porniri dar și fără genuflexiuni in-

consistente și derutante pentru cititori cel puțin două evenimente editoriale: retipărirea istoriei literaturii române a lui N. Iorga, și apariția istoriei literaturii române (I) de G. Ivașcu. Despre cea dintîi scrie succint și lămuritor, făcînd locul acestei opere în seria studiilor similare, criticul Al. Piru. Despre cea de a doua se ocupă Ov. S. Crohmălniceanu, pe un ton judicios potolît, fără a fi lipsit totuși de atitudine. Ne întrebăm, prin asociație de idei, pe cînd vom putea discuta la fel de fondat și despre reparația istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent a lui G. Călinescu?

„Nu ni se pare niciodată că insistăm prea mult în acest sens, pentru că această capodoperă a lui G. Călinescu este de toți cîntă, folosită, ea stă la baza majorității studiilor noi de istorie literară, fără însă — fapt paradoxal — a putea fi găsită de masa mai largă nu numai a iubitorilor de literatură, dar și a profesorilor și a celor ce se pregătesc să devină specialiști în literatura română!”

În aceeași ordine de idei, remarcăm și articolul lui Al. Săndulescu din „Lucașărul” (de fapt un fragment dintr-un studiu introductiv) referitor la alt critic român încă nedreptățit: Paul Zarifopol. Eseriile acestuia vor apare, însă, în curînd, așa încît discuția va fi posibilă pe teze.

RETROSPECTIVE

Anul 25 al literaturii noastre noi ocazională interesante retrospectivă (nu am spus bănușuri) pentru că nici nu șint și — de ar fi — nu prea credem în valoarea lor), asupra activității unor scriitori de notorietate. Sinceră și argumentată este, astfel, cronica lui D. Micu („România literară”), asupra volumului lui Poezii (1938—1968) al lui Mihail Benlicu. Mai puțin descriptiv și cu un plus de atitudine față de N. Manolescu (care a scris despre aceeași carte în „Contemporanul”), D. Micu arată că valorosul poet Benlicu, „valorificat în anul ce au trecut, îndeosebi ca poet ocazional, fără demarcară precisă a ceea ce rezistă în opera sa de ceea ce e caduc (...) a fost, prin aceasta, și discreditat într-o anumită măsură”. Din seria acestor retrospective, altă de binevenite cînd șint făcute „sine ra et studio”, mai cităm articolul lui Ion Budescu despre Eugen Jebeleanu („România literară”), și acela al lui Dan Laurențiu despre Nina Cassian („Lucașărul”).

VERONICA

După stingerea lui, Veronica n-a mai trăit decît 50 de zile. Doar 50 de nopți a putut rezista chinului de a-l ști apus pentru totdeauna. A încercat să caute uitarea în liniștea de la Văratec, Văratecul ei. Dar în nopțile aceluia lute, deasupra stîldriei brazilor, lucașărul i-a amintit că Văratecul dintre pădurea de argint și codrii de aramă e, deopotrivă, al amintirilor.

Veronica—Ana a pornit să-l caute pe Mihail: L-a găsit peste tot unde era soaptă de pădure, cîleștar de izvor, necuprins de cer. Dar glasul lui fugea din culme în culme, privirea lui fulgera mereu mai sus, cu cit zbuciumul ei devenea mai neputincios: „Să pot întinde mîna s-o pun pe fruntea ta/Incetul la o parte șuvițele le-aș da/Senină să rămîie, curată ca un crin/Îcoand de iubire la care mă închin”.

Ecoul pădurilor albastre o chema pătimaș să urce spre tă-

ria desprinderii de flînță în timp ce, îngenucheată pe ultima zare spuzită, ca pe o treaptă de templu pustiu, poeta își va clama dezamăgirea: „Dar tu ca un lucașăr departe strălucști/Abia cite o clipă în cale-mi te ivesți”.

La Văratec s-a scris, acum 80 de veri, cea mai sfințitor-romanțică pagină de istorie literară pînă ce „unica mireasă” a avut tîria să forțeze trecerea către partea de bezna a muntelui și la rîndul ei să coboare în genunea care înghețase cădereea lui. S-a stîns lent, pe măsură ce lucașărul își descria arcul de foc deasupra casei albe, vechindu-i agonia. Și, înainte de ultima-i plîprie din zîmții brazilor, a întins aripa, rădicînd-o la el. A fost în noaptea de 3 spre 4 august, cînd Veronica nu împlinise încă 40 de ani.

SECOLUL XX

Prezență mult așteptată în contextul literar, Secolul XX, nr. 3 (martie!) este încă o dată la înălțimea diverselor și multiplelor cerințe ale lectorilor ce se vor familiariza cu spațiul literaturii universale.

O primă secțiune a revistei deschide ferestre spre strania lume de miracole a cristalelor, Roger Caillois descoperind pe suprafața pietrelor, printr-un joc al imaginației unde fantezia e premeditată, tulburătoare linii trase de hazard, care trădează, poate, „unul din cifrurile secrete ale universului”. Lansînd noțiunea de „fantezie naturală” ce presupune o ruptură a ordinii imperturbabile din univers”, Caillois găsește puncte de legătură între piatră și opera de artă. Și dacă el adună minerele ce propun modele abstracte, prefigurînd pe Duchamp ori Miro, Michel Butor (Portret al artistului în chip de maimuță), colecționează numele rare ale pietrelor ce răspund „voclor ascunse în zidul bibliotecii”, ea însăși „o imensă colecție de mineralogie”, cum comentează interesant și personal Dan Hăuică, Tașcu Gheorghiu și Andrei Ionescu ne prilejuiesc o înțînire cu poezia de o mare sensibilitate și finețe a lui Juan Ramon Jimenez, ea și cu aforismele sale pretios decantate.

În timp ce literatura austriacă este reprezentată de o excelentă năvel de Robert Musil, O serie de eseri, comentarii, recenzii, completează numărul, conferindu-i atractivitate și sub aspect informativ.

lectric și mașina de gătit pînă la imaginea proiectată a zgirilor norilor și navelor cosmice, ilustrează preocuparea științifică pentru crearea și realizarea formelor funcționale estetice optime, în condițiile producției seriale, cu mijloace industriale, opuse intrucivă naturii intuitivă a formelor frumoase create în producția de artizanat.

Frumusețea, omenscul treptabil, unicatul formelor produse de artizanatul medieval păreau imposibil de realizat în cadrul industrial. S-a vorbit chiar de inumanul formelor industriale, de răceala lor, stereotipă. Din decențul al 2-lea mișcarea Bonhaus, de la München, a imitat însă umanizarea artistică a formelor arhitecturale, a meutului de muncă și de viață, a vehiculelor. Există studii întinse în acest domeniu în literatura franceză, dacă ar fi să-l cităm doar pe Pierre Francastel, care ilustrează necesitatea relației dintre arta și ingineria secolului XX. Ceea ce caracterizează estetica industrială în S.U.A. este trecerea de la aproximații empirice la vaste teorii, în relație cu istoria artelor, la alcătuirea de laboratoare uzinale pentru proiectarea estetică a produsului industrial, precum și cercetarea eficientă a complexelor probleme de ergonomice, sociologie, psihologie a muncii în cadrul unor echipe de experți care asigură eficiența socială a mărșurilor produse. Nu este vorba de a asigura o reclamă și o desfacere satisfăcătoare, ci de a crea un întreg sistem de optimizare a formei, o estetică a măsurii inerente fabricii, instituiții, uneltelor, vehiculelor, mobilierului, înțelegere ca instrumente ale unui confort corespunzător omului suprasolicitat al veacului nostru.

Expoziția de față familiarizează publicul și specialiștii cu unele din aspectele producției anilor 63—65, în care se șint amprenta inventivității unor experți în industrial design ca Norman Bel Geddes, Henry Dreyfuss, Raymon Loewy, Thomas Lamb. Expunerile D-lui G. Nelson, din amfiteatrul P-2, contactul cu experiența proiectanților din U.S.A., ne fac să meditam încă o dată la utilitatea majoră a preocupărilor pentru estetica industrială în școala noastră superioară, în formarea inginerilor și în sprijinirea muncii industriale prin studii adecvate asupra funcționalității și eficienței formelor estetice.

RADU NEGRU

N. Irimescu ESTETICĂ INDUSTRIALĂ

„Sala pașilor pierduți” a Universității din Iași, găzduiește prima expoziție de estetică industrială deschisă în centrul universitar și industrial țegean. Desigur, numeroasele expoziții industriale, românești și străine, pe care le-am vizitat pînă acum, inclusiv Expoziția S.U.A. de la Moscova 1959, proiectată de renumitul designer Charles Eams, n-au fost lipsite nici ele de latură estetică fără de care nu poate fi concepută producția modernă. De data aceasta, expozite americane, prezentate de designerul George Nelson, au ca scop central să sublinieze coordonata estetică, valoarea ei intrinsecă în orice produs al civilizației contemporane care se vrea util și plăcut, cu alte cuvinte prețiat de societatea de consum. Numeroasele expozate, de la peruta de dinți electrică pînă la ambarcațiunile ușoare, de la fierul e-

Desen de Const. CIOSU

sport

o r ă ș e l e

Vara, epicentrul seismelor sportive se deplasează către orășelele în care, luni în șir, pe terenuri și în săli nu se întimplă (mai) nimic.

*

Simbătă, la Botoșani. Orașul lui Eminescu și Iorga n-a prea strălucit, în ultima vreme, datorită cine știe căror performanțe sportive realizate pe malul Dreșleucii. Cum s-a mai întimplat pe ici și colo, teren după teren s-a mistuit peste noapte (Stadionul „Locomotiva” a devenit... magazie; Stadionul „Dinamo” a devenit... magazie — ș.a.m.d.), nesocotindu-se prevederile legale. (N-am să înțeleg niciodată cum e posibil ca, în România, unde toți șintem deprinși cu respectul legilor țării, o bine-

cunoscută Hotărîre a Consiliului de Miniștri să fie constant ignorată!). Și iată că o fericită inspirație a Federației de volei a readus, în Botoșani, temperatura înaltă a marilor dispute sportive: s-a programat, aici, „Turneul speranțelor olimpice”, cu participarea echipelor Ununii Sovietice, Poloniei, Cehoslovaciei și Ungariei. În 4 (parturi!) zile s-a construit, prin muncă voluntară, o bază sportivă (terenuri, tribune, instalații de noaptea) și, poate în pofida așteptărilor, s-a înregistrat o afluență de spectatori de-a dreptul impresionantă. Imi place să cred că programarea acestei competiții la Botoșani n-a fost un simplu accident și că diriguitorii mișcării sportive din România își vor aminti mai des faptul că, decît o

tribună goală în București, mai bine una plină la — să spunem — Sighetul Marmăției. De altfel, și în alte țări centralismul excesiv și păgubitor este aruncat la lada cu vechituri. La banchețel oferit de amabilele gazde botoșanene, Dl. Ravanne Raymond (Franța), arbitru internațional, mi-a spus: „În Franța, noi am schimbat complet politica sportivă, tînzind acum în permanență către descentralizare. Intotdeauna, în micile orașe am găsit un public entuziast, cald și deloc blazat. Dacă recordul de public, la Paris, se traduce prin cifra de 5.000 (este vorba de volei, n.n.), în regiunea Mediteraneană se înregistrează cifre mult superioare. Ca să nu mai vorbim de efectul propagandis-

tic și de influența pe care atenția deosebită a publicului și oficialităților o are asupra performanței propriuzise”.

...Poate, cine știe, cu timpul vor dispărea de pe ecranele televizoarelor noastre acele „subiecte filmate” (la București, evident) din care zîmbesc 15 sportivi și 9 spectatori (inclusiv oficialii)...

*

Duminică, la Cimpulung. Gazan ca o pășune elvețiană. Cițiva brazi făclii străjuiesc tribuna ce amintește podurile acoperite din țara lilelor ori lăzile de zestre din „Muzeul lemnului”. Pe iarbă, minții de la „Politehnica” lași se clorovăiesc (la figurat, dar și la propriu) cu niște adversari dornici mușai să demonstreze că, deși răsăluță aer de „B”, se pot acomoda și cu atmosfera ozonificată a partidului de „A”. Este vorba de „Ceahlăul”

Piatra Neamț, echipă ini-moasă, dar care, de cînd a plecat Steinbach, cam înclinată să-și schimbe numele în... poreclă: „Ceahlăul”. Pe bancheța scurmată de carii, Iustin mîncă țigări și, cu glas de trimbiță, adomnestoază, îndrumă, ceartă, laudă etc. etc. Lupulescu faultează. Iustin: „Lupulescu, ieși afară!”. Cuperman persiflează un adversar focos de sub Pietricica. Iustin: „Cuperman, ieși afară!”. Noua gardă (Marica, Alecu, Pal, Moldoveanu, Mihăilă, Simion) se străduiesc să-și demonstreze utilitatea. Vechii mohicani, simțind că proaspeții ieșeni „vin tare” din urmă, se străduiesc mai ceva decît la un meci de campionat. Ian Iustin, marele sufletist Iustin, își face confidențe: „Regret, înainte de orice, plecarea lui Ștefănescu. Încerc să suplinesc absența coordonatorului jucînd cu trei la mijloc, dar încă nu prea merge, da, nu știu dacă mă înțelegi e-

xact, nu prea merge. Cele două posturi rămase „în aer” după plecarea lui Deleanu și Ștefănescu imi dau mai mare bătaie de cap decît mă așteptam, nu știu dacă mă înțelegi. M-aș bucura dacă în viitorul campionat voi reuși să aduc echipa pe un loc mai bun — poate chiar în primele cinci. Numai dacă voi avea jucătorii acasă și nu prin tot felul de loturi, nu știu dacă mă înțelegi exact...”. Te înțelegem, Iustine, de ce să nu te înțelegem? Succes!

M. R. I.

P.S.

În „Flacăra”, Em. Valeriu mă acuză de local-patriotism în „chestiunea” petardelor de la Craiova. Am plăcerea să-l re-informez pe tov. Valeriu că, fiind născut în Iași și domiciliind în Iași, nu pot fi local-patriot... craiovean. Nici într-un caz.

PĂMÎNT ROMÂNESC

Basorelief de pe soclul statuii lui Ștefan cel Mare (Iași).
Foto : M. B.

ISTORIE

S-a întâmplat ca, în aceste zile de vară, în aceste zile din preajma Congresului, să fiu în părțile de nord ale Moldovei, în câteva din acele locuri unde istoria își reface monumentul ei de vechime, prin arta care a știut să lase urme. Vreau să încerc în aceste rânduri să mă las în voia amintirilor celor mai proaspete, așa cum vin ele acum. Și n-am să țin seama de ansamblul unui monument atunci când afectiv m-am simțit atras numai de un anumit lucru, mult mai modest ca emfază, față de întregul căreia îi aparține. Spun asta gândindu-mă la monumentul Suceveții. Incinta zidurilor mănăstirii are o forță rece și austeră care mi se pare că depășește aceeași calitate rece pe care o păstrează frescele mănăstirii — sînt fresce prea ingineresti, prea învățate ca să mai încinte prin vreo neștiință de a fi, prin vreo ingeniozitate cu care sentimentul bănuiește forme neașteptate. Totul vrea să fie impunător aici; și este în măsura în care nu are discreție. În timp ce incinta fortificată, pentru a cărei restaurare s-au cheltuit milioane în ultimii ani, are avantajul de a se ridica mută în fața privirii, și acela de a avea vârsta unui timp căruia i-a rezistat și prin care există, opera de artă a mănăstirii se expune didactic și grandilocvent. Simțirea aceluiași lucru este uscată, oricâte cuvinte frumoase am spune despre el. Și încă acei ghizi care reproduc pe deasupra un text prea puțin inspirat, cu date sterile și nefundamentate. Ești constrins la o mentalitate turistică, chiar neavînd această intenție. De altfel, acolo am văzut făcîndu-se și un mare număr de fotografii de circumstanță, în numai cîteva ore. Turștii belgieni, nemții, francezii își așteptau rîndul să se „pozeze” lângă un țaran îmbrăcat în hainele lui curate de duminică; nici el nu știa prea bine ce se petrece; părea un manechin la modă care procură amintiri exotice. L-am auzit pe acel țaran întrebînd pe un străin care, nu știu de unde, înțelegea cîte ceva românește: „Și de unde spuneți că veniți Dumneavoastră?”. Din Belgia, i-a răspuns potrivit aparatului. „Vai săracul!” a exclamat țaranul nostru, cu o simplă mirare în care se putea citi cam așa: cît drum pentru cîteva poze fără rost. Mă simțeam răzbuțat printr-o replică inocentă.

În definitiv, turismul își are legile și convențiile lui, pe care le respectă atît timp cît nu îmi stingheresc libertatea de a privi altfel lucrurile. Dar turismul pare-se că declanșează în Occident o conflagrație de atitudine, asemănătoare celei americane cu cultura în pilule. Turistul strident, aflat în veșnică plimbare numai de dragul de a schimba peisajul și nerămînd cu nimic esențial, ce bun poate aduce? Dar nu despre asta vroiam să vorbesc. În micul muzeu de sub bolțile solomne ale Suceveții, sînt cîteva obiecte de artă — să le zicem așa — care merită o atenție deosebită. Este un fragment de cruce sculptată în lemn care are o acuitate de reprezentare ce merge pînă la durere. Deși de foarte mici dimensiuni, suferința care se poate citi pe acele chipuri este așa de materială și parcurge în așa fel întregul narativ pe care-l reprezintă, încît pare să te afli în fața unei arte care a atins suprema înțelegere a lumii și a marginilor care o copleșesc. Intr-o vitrină alăturată sînt două plăcuțe de filde sculptat. Puterea amănuntului se articulează cu o candoare neobișnuită. Factura este populară, fără pic de artificiu. Este o artă folclorică a cărei evlavie s-a refugiat într-un fabulos discret în care mișună secretele vieții. Mai mult ca oriunde în aceste aperturi anonime ale spiritului se adevăresc vorbele cronicarului: „nasc și în Moldova oameni”.

În 1957, trecuți fiind 500 de ani de la urcarea lui Ștefan în scaunul de domnie, sub zidurile Sucevei s-au adunat oameni veniți din toate colțurile țării să cinstească memoria celui care a fost poate cel mai mare bărbat pe care l-a dat pămîntul românesc în vremurile lui bătrîne. Și Cetatea Sucevei a simțit foarte mult ce înseamnă istoria. Acolo s-au ridicat și au căzut multe capete.

Cetatea cotropită de atîția iubitori de domnie a trebuit să-și plece flamurile. În cea de a doua domnie a Ducii Vodă (1678—1684) un cutremur aduce declinul cetății. Atunci, spune Neculce, „a căzut și turnul cel mare al Cetății Sucevei, ce-l ziceau oamenii turnul Neboise”. Neboise vrea să zică „nu te teme”. Un turn cu același nume străjuiește și acum, semeț, o aripă din castelul Huniazilor. Ce înțeles poate să aibă acest nu te teme, nu mai știu. Putem numai să înțelegem că locurile și lucrurile aveau ceva de ființă pe vremea aceea; și că numai așa s-a putut păstra un pămînt de care noi astăzi ne putem simți mîndri. Și numai prin grija de a fi cu adevărat mîndri astăzi, ne întoarcem cu aceeași grijă

spre un trecut din care facem parte și sîntem. Numai prin această grijă, aflăm cu ceea ce ne putem mîndri și care este vechimea acestui drept românesc de a fi mîndru. Restaurarea monumentelor este epocală astăzi, ea face parte din cortegiul realităților prin care ne putem recunoaște mai mult ca popor și națiune, ca oameni într-un stat socialist la a cărui istorie se participă. Din 1951, Suceava cea veche și nouă se reîntoarce spre propriul ei trecut prin cercetarea pe care o depune un vast șantier arheologic.

Este uimitor să vezi cum în vechimea, am putea spune în străvechimea de cetate a Sucevei, s-au implantat atîtea construcții moderne ridicate în ultimii ani. Orașul de astăzi e răsărit ca din pămînt, cum sînt nenumărate altele pe întreg cuprinsul țării. Dezvoltarea urbanistică fără precedent, am putea spune că este paralela casnică a realizării industriale care împînzaște construcția socialistă a României. Frontul social al construcțiilor se poate recunoaște în Suceava nu numai prin Combinatul de Industrializare a lemnului ci și prin acele compartimente ale vieții publice cărora le corespund edificiile adecuate: unul din cele mai moderne spitale, căminele și clădirea Institutului Pedagogic, Casa de Cultură, toate de un confort puțin obișnuit.

Sînt lucruri pe care aceste note de drum le-au înregistrat în trecăt, aproape involuntar, ca pe un act reflex; pentru că drumul pe care mi-l propusesem de data aceasta, urmarea ruta și obiectivul a citorva monumente istorice; iar grija pentru existența acestora, persistența cu care trecutul nostru cel mai adevărat se leagă de prezent, poate vorbi tot atît de mult despre realitatea zilelor pe care le trăim.

Un monument din cele unice pe care regiunea Suceava le cunoaște, este și ctitoria hatmanului Arbore din satul cu același nume. Asemănătoare prin marile proporții cu biserica din Volovăț (ce nume ciudate și simpatice au găsit românii din părțile locului; drăguțele diminutive, atît de frecvente în Bucovina, în uși și în), biserică de la Arbore are și ea, ca și multe din monumentele cu pictură exterioară, realizări în frescă comparabile oricînd și sub orice raport, cu frescele prerenașterii italiene; este însă aici un aer fluid care scoate canonul reprezentării din ceea ce în mod obișnuit se consideră a fi schematicul bizantin. Curios că la Arbore, deși picturile par să fie făcute de aceeași mînă, apar deosebiri evidente — care, sau spun că sînt mai mulți cei care au pictat aici, sau că unul și același zugrav se lăsa condus de dispoziții cu inspirație variabilă. Vom vedea, dacă ne vom exercisa ochiul — și asta o poate face cu răbdare și bun simț orice diletant îndrăgostit de artă — că la Arbore conviețuiesc două feluri de a traduce în imagine o posibilă stare sufletească și chiar o concepție despre lume; pentru că o concepție despre lume nu se traduce neapărat în masca înșelătoare a unor cuvinte organizate cu grijă pentru efectul pe care îl produc, ci ea apare mai curînd din felul imediat al actului de dăruire. Găsim și la Arbore cîteva lucruri „făcute”, dar sînt și altele în care parcă fluieră secret o bucurie de a fi și o capacitate de generalizare fără comparație. Sînt gesturi ale spiritualității românești care nu pot fi convertite. Ele se înrudesc cu suplețea armonică și inocența de schilbru cu care se ridică pe o mică colină biserica din Pătrăuți, sau cu autohtonizarea deplină pe care o poți descifra în miniaturile involute ale lui Anastasie Crimca, pe care le păstrează muzeul de la Dragomirna.

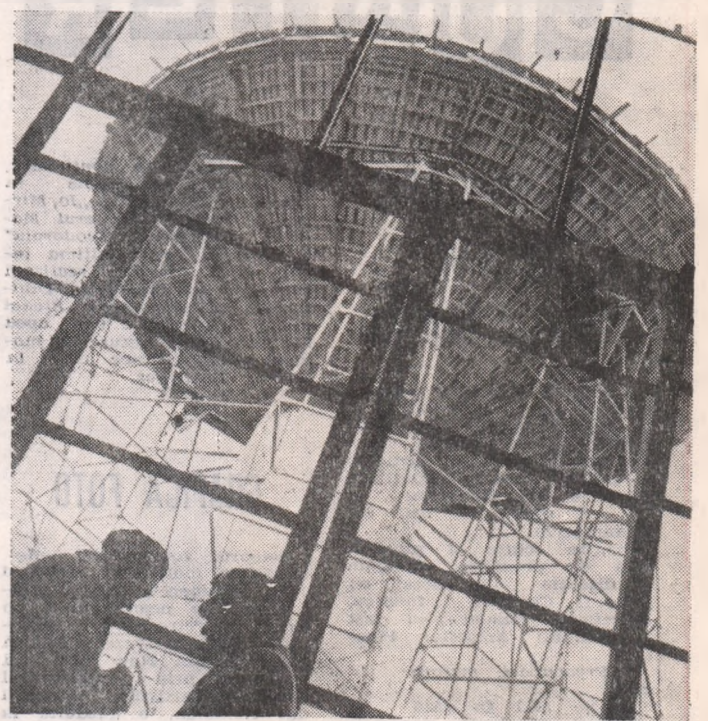
Același duh, mai anonim și mai ascultător de nevoi zilnice, îl întîlnim la Marginea, în formele pe care le capătă lutul supus minilor care îl fac să cînte. Vasele de aici, vestita ceramică neagră de la Marginea (a cărei culoare se datorează arderii înăbușite), au și ele duhul lor. Sînt vase frumoase care aduc cu poveștile lui Creangă, sînt altele care seamănă cu poeziile lui Barbu, și multe altele care seamănă cu oamenii — cu partea lor cea mai frumoasă. Nu e greu să descoperi caractere omenești în forma acestor vase; și nu e greu, pentru că forma lor nu este întimplătoare; milenară ca și obiceiurile omului, ca fața lui, ca apucăturile pe care le are. Și vasele nu seamănă între ele decît atît cît pot semăna doi oameni: pe dinafară și la prima vedere. Se ascunde ceva de suflet în felul în care se înalță linia fiecărui vas, în felul în care se ondulează forma lui, după clipa în care au luat naștere și care le deosebește.

Din toate lucrurile însă, pe care drumul meu de acum în Moldova le-a cunoscut, cel mai frumos și cel mai întreg mi s-a părut să fie arhitectura bisericii Sfînta Treime din Siret. Echilibrul este perfect și mai ales se simte că a fost gîndit ca perfecțiune. Alături de biserica din Rădăuți căreia i se zice „Bogdana”, ea este cel mai vechi monument al Moldovei, primul de plan triconc, plan din care vor deriva mai tîrziu un șir întreg de construcții. Și monumentul de la Bălinești are decorația exterioară făcută cu ceramică smălțuită și aplicată în zidăria edificiului; dar la biserica din Siret repartiția este incomparabil superioară. Gustul românesc al acestei decorații este ireversibil și marcant. Economia de mijloace mai mult decît grațiosă. Dacă este să descoperim elementele celui mai pur clasicism pe care l-a dat cultura românească, atunci construcția bisericii din Siret este între primele. Registrele decorației în ceramică creează în pereții construcției un ritm uimitor de simplu, de mobil și de static, abstract în același timp. Eleganța este desăvîrșită și firească. Nimic nu este strident și nimic nu se supune unui efect exterior. Ne putem regăsi în secretul mental al acestei arte cu tot ceea ce avem mai bun și mai rezistent în spiritualitatea noastră.

Capătul micului circuit pe care l-am urmat este Iașul — prilejul unei reverderi. Nu știu ce fel de regăsire fascinantă încerc de cite ori mă aflu în anumite părți ale orașului. Simt o plăcere distinctă și de neconștient cînd mă plimb pe străzile lui întortocheate, care nu ascultă de nici o normă evidentă. E un oraș plin de surprize tocmai pentru că, pe undeva, păstrează atmosfera de tîrg. Pare risipit și nu știu de unde se adună mereu fără să se repete. Aici respiră în voie porțile orientului; porțile lui din față; este poate și unul din motivele patriotismului local atît de tenace. Un miracol desuât face căsnicie cu explozia modernă a construcțiilor, mult mai particulară în Iași decît în alte părți. Neașteptatul se conjugă cu statornicul. Căsuțele vechi inundate de verdeață, Copoul și celelalte parcuri, grădinile și micile livezi pe care le bănuiești oriunde în apropiere, transmit sau se interpătrund cu noile blocuri într-un fel de stare specifică a Iașului.

Și „încă multe alte cele”...

M. Tarangul

„Înălțime”.

Foto : I. Ghețiu

RITM

Inscris cu majuscule în configurația țării, în geologia tradițiilor și în geografia relieurilor și ritmurilor ei — Iașul este astăzi, mai mult ca oricînd, o realitate în impetuoașă devenire. Mai mult ca oricînd, pentru că ritmul prefaceilor depășește în prezent tot ceea ce a putut înfăptui și prevedea Iașul timpurilor anterioare; mai mult ca oricînd, deoarece, dacă într-adevăr întoldeauna acest oraș a reprezentat un semn de căpătîi în marea carte de istorie a poporului nostru, în prezent, el sintetizează surprinzător de pregnant coordonatele unei întregi existențe naționale, cu trecutul de slavă înscris în pietrele monumentelor și în inimile cetățenilor săi, cu prezentul plămădit de minile harnice și îndemnatice ale acestora, cu viitorul prefigurată de mințile lor, în spiritul directivelor înțelepților conducători ai patriei.

Și poate nicăieri n-a fost mai plastic redată această trecere în timp a orașului străjuit de crenelurile Cetății și Galatei, de teiul lui Eminescu și bojdeuca din Țicău, de siluetele ctitorilor României moderne — Kogălniceanu și Vodă Cuza — decît în acel tablou al lui Alecsandri, vizînd o epocă revoluționară, dar plină de consecințe pentru prefaceerile ulterioare, care au urmat într-o succesiune tot mai năvalnică. Scriîndu-i lui Kogălniceanu, poetul surprindea nu numai pitorescul imaginii catargelor unui romantic port, ci și contrastele unei lumi pe care ochiul său o vedea navigînd, nu fără a avea de înfrînt amare vicisitudini ale vremii („Răbdare: în curînd soarta îndurătoare ne va dizgoda și țara și capitalia”).

Și iată, mult în urma legendarului abate de Marenne, pomenit de Sadoveanu a fi fost trecător pe aceste meleaguri, sensibil la amărăciunile dar și la particularitățile nu lipsite de seducție ale Iașului — de la cele ale naturii, la cele... gastronomice — alți călători, în epoca noastră, poposesc în această mîndră localitate, mărturisindu-și cu uimire și incitare admirația pentru atît de specifică ei înfățișare: „Marmură albă, tăcere. Ziduri vechi, tăcere. Flori multe... E prea frumoasă”, scrie T. Wakabayashi din Japonia, iar prof. Jean Thibaudet, primarul adjunct al orașului Dijon, adaugă: „am regăsit un Iaș înfrumusețat (ce frumoasă e Piața Unirii, ce bulevarde frumoase, înflorite) un Iaș mai viou, cu o industrie care, dezvoltîndu-se neîncet, a scos orașul din toropeala în care îl încezea înaintea războiului (...).”

... Pentru ca prof. dr. G. Smets din Louvain, Belgia, să se declare „impresionat de efortul social considerabil” care s-a făcut „în Iași, în toată țara” efort remarcabil de urbanizare, efort interesant de modernizare.”

Același profil — același catarg, înălțate mîndre în rada unui port — și totuși altul, substanțial altul, sincronizînd orașul unui alt moment al istoriei, în care Iașul și-a mîrîit, în numai două decenii, de 22 de ori producția industrială, și-a îndreptat produsele pentru export spre 48 țări ale lumii, și face să radieze pe cuprinsul României, în fiecare an, energiile a mereu alți 2.500 absolvenți ai institutelor sale de învățămînt superior.

Și oare nu la amintirile catarge, de vis și poezie, de avînt și bărbăție, se referă simbolic Geo Bogza în a sa nostalgică confesiune: „Dacă aș avea vîrsta pe care o au cei mai tineri prieteni ai mei, adică dacă aș avea atîția ani cîți au trecut de cînd pe aceste pămînturi a început o nouă istorie, și ar trebui să-mi aleg orașul în care să învăț, și aș vrea să învăț în mod riguros fără să-mi pierd totuși romantismul tinereții, dacă aș vrea să devin un bun specialist, dar să rămîn sau să ajung într-un grad și mai mare receptiv la poezie, dacă aș vrea să pot trece, ca în universuri proprii, dintre eprubete și retorte sub lumina stelelor și sub mireasma tellor înfloriți cu o lată de mîndă, dacă aș vrea ca sufletul și spiritul meu să se formeze sub semnul bourelului și al microscopului electronic, atunci n-aș sta mult pe gînduri și aș suna la poarta Universității din Iași.”

Un Iaș centru industrial, cultural — cetate a științei și nucleu editorial —, un Iaș al cărui romantism a îmbrăcat forma modernă a ritmului trepidant, zvcînd în arterele tuturor orașelor țării și îmbogățind, prin personalitatea fiecăruia în parte, tabloul cuprinzător, prestigios, al României socialiste învingătoare, — iată rada portului realităților și visurilor noastre, cu înaltele catarge ale zidurilor orientate, din toate cele patru puncte cardinale, ale Copoului și Tătărașilor, Cartierului Socola și Păcurărilor, într-o neîntreruptă continuitate a avîntului de veacuri, mobilizat energic, spre viitorul care azi se cheamă faptă!

Al. Coman

CURIER

INTERVIU CU
PICTORUL
CORNELIU IONESCU

Atelierele artiștilor plastici cunosc, în această vară, o animație deosebită. Se lucrează intens, fiecare creator ambiționând să participe în primul rând la expozițiile jubiliare din București și Iași cu opere cât mai reprezentative.

Printre schițe și planșe în fază de pregătire, angajăm o discuție „din mers” cu pictorul Corneliu Ionescu, secretarul Filialei din Iași a Uniunii Artiștilor Plastici.

— Preocupări majore la zi?

— Se află în fază de proiect panourile decorative pentru noul sediu de partid din Iași, iar pictorul N. Constantin pregătește mozaicul decorativ care va înfrumuseța noul sediu U.T.C. din aceeași clădire. De asemenea, ne preocupăm ornarea Casei Tineretului din Iași cu panouri datorate tuturor pictorilor ieșeni, bineînțeles pictură de sevalet, nu decorativă.

— Și expozițiile jubiliare?

— Pentru cea din București, am trimis lucrări o serie de artiști, printre care Dan Hatmanu, St. Hrotog, N. Constantin, Adrian Podoleanu, D. Gavrillean, I. Maftel. În ceea ce privește jubilara ieșeană, plasticienii depun eforturi în a fi prezenți la marea sărbătoare cu realizări cât mai valoroase și de o tematică variată.

În privința muncii de creație, sintem conduși de marele adevăr exprimat într-un pasaj, pe care mi-ăș permite să-l citez, din cuvântarea rostită, recent, la Cluj, de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român:

„Libertatea de creație înseamnă a crea în spiritul societății în care trăiești, a acționa în spiritul ideologiei caracteristice societății în care îți desfășori activitatea. Noi înțelegem libertatea creației literar-artistice în contextul ideologiei noastre marxist-leniniste, al ideologiei comuniste”.

— Ca o prelungire a reușitei expoziției de la Dalles-București, ce intenționați?

— Pregătim ieșiri colective și în alte orașe din țară, poate începând cu Clujul. De asemenea, în aprilie 1970, vom avea prima afirmare colectivă peste hotare, în cadrul schimbului cu artiștii iugoslavi. Noi vom organiza o expoziție la Skopje, iar colegii iugoslavi una la Iași.

— Să încheiem discuția cu un deziderat major al filialei ieșene... Care ar fi acesta?

— Înainte de orice, considerăm că atât tradiția prestigioasă a Iașului, cât și valoarea colectivului de artiști contemporani pledează pentru reinființarea Institutului de arte plastice din Iași, care ar fi util în trezirea mișcării plastice din Moldova și din cuprinsul țării. De altfel, pentru a merge pe linia unității pictorilor și sculptorilor moldoveni, avem în proiect organizarea anuală, la Iași, a unor „Saloane ale Moldovei”, care să reunească tot ce au mai valoros județele moldovene.

ARB.

și 10 august. În continuare, va organiza spectacole în aer liber cu piesele „Io, Mircea Voievod”, „Mesterul Manole”, „Ecaterina Teodoroiu” și „Vlaicu Vodă”, ultima într-o nouă montare realizată în regia lui Constantin Dimitroviț și scenografia Elenei Forju. Spectacolele vor avea loc în cadrul natural al monumentelor istorice de la Curtea de Argeș.

GRAFICA FOTO

Celebrul fotograf al celebrățiilor mondiale Edward Steichen a poposit printre noi pe neașteptate: o expoziție retrospectivă, realizată de către Muzeul de artă modernă din New York și transmisă prin intermediul Asociației artiștilor fotografi din România, e găzduită la clubul Casei Tineretului din Iași. Evenimentul a meritat și un oarecare afiș scris de mine. În schimb, osteneala celor care, întimplător, au urcat treptele — multe! — până la sala respectivă, a fost copios răsplătită de acest vrăjitor al obiectivului fotografic.

Steichen își merită renumele, în primul rând pentru maniera de o clasică simplitate cu care, aparent, își face meseria. Numai un asemenea temperament conștiințios, sobru și stăpân pe sine putea îndrăzni să imblinzască attea stele blazate de lumina reflectoarelor și a celebrității. Numai el a reușit ca, dincolo de poza publicitară demonizată a cutărei acrități de film, mare om politic sau celebru scriitor, să descopere și să surprindă în sinceritatea intimității, omul cel de toate zilele. O dată căzută masca, trăsăturile se desfundă, rictusul devine o amintire, Chaplin nu mai e Charlie, Greta Garbo nu are nimic fatal, Isadora Duncan e doar o futurare de eșarfă între coloanele Acropolei.

Mai corect spus, sînt tot ei, dar alții de cum îi păstrează memoria semenilor. Brâncuși, Churchill, Thomas Mann, Gordon Craig, Richard Strauss, Pirandello, Matisse — devin prezente fizice pregnante, și nu simple imagini în două dimensiuni. Portretele lui Steichen au în ele cu atât mai mult dramatism, cu cât artistul revine, sondează pînă în reușește surprinderea acelei lumini interioare care explică totul. În câte ipostaze nu i-a studiat pe Bernard Shaw, Karl Sandburg, Charlie Chaplin, Greta Garbo?

Expoziția include și un ciclu halucinant intitulat „Grafica destinului”. De fapt, întreaga operă a lui Steichen e o foto-grafică a destinului omenesc. Pe linia setei lui, nestăvilite de căutare: păcat că acest mare psiho-fotograf n-a făcut și film!

AL.

profilul arhitectural al Iașului

Despre profilul arhitectural al Iașului ne-a vorbit în cadrul unui interviu, arhitectul Gheorghe Husar, printre altele căruia figurează, printre altele, și noul, modernul și elegantul hotel „Unirea” situat în centrul orașului Iași.

— După cite știu, legăturile dv. cu Iașul sînt mai vechi.

— E adevărat. De prin 1952... În momentul în care am pășit în Iași, casele de pe malul Bahluiului ofereau o dezoilantă imagine a trecutului, iar urmele războiului mai erau prezente în diverse cartiere. Încă nu exista la Iași un Institut de proiectări care să se ocupe de reconstrucția orașului. Prima lucrare a fost cvartalul din Păcurari, destinat îndeosebi muncitorilor de la fabrica de antibiotice. Au urmat diferite alte cvartale, definind treptat profilul Iașului și marcînd reconstrucția socialistă a acestui oraș.

În acea perioadă pe un cîmp care însuma cca. 350 hectare, s-a hotărît să se dezvolte o amplă zonă industrială, cuprinzînd nu mai puțin de 19 fabrici de diverse profile: industrie grea, ușoară, alimentară etc. S-a constituit, astfel, un pronunțat profil social-economic al orașului care a determinat și profilul său urbanistic. S-a început cu Piața Unirii, a urmat cvartalul 23 August, apoi zonele rezidențiale — 14.000 apartamente în lunca Bahluiului, 1.000 în Piața Unirii. Ansamblul arhitectural al centrului, dar și al întregului oraș se încheagă prin construcția hotelului — dotație prin care se asigură o capacitate de cazare de 371 paturi, 500 locuri de alimentație publică, restaurant, bar de noapte, bar de zi, cofetărie, spațiu de recepție... Aș mai aminti construcțiile din Tătărași, acțiune dirlijată pe plan local...

— Remarcînd linia modernă a ansamblurilor, am dori un răspuns referitor la elementele care particularizează creațiile arhitecturale ale acestui centru urban.

— Ca să dau un exemplu: motivele mozaicute ale pavimentului Pieții Unirii pregătesc vizitatorul pentru elementul tradițional, reprezentat aici, de scena descălecatului lui Dragoș, o destul de cunoscută friză. Imbinarea elementului tradițional cu cel contemporan se realizează, în continuare, prin decorația hotelului și modul de rezolvare arhitecturală — tratarea fatadelor, mobilierul etc. O altă particularizare în tratarea modernă a hotelului și, în general, a ansamblului arhitectural al Iașului s-a datorat încadrării lui în peisajul și relieful local, în specificul urban local. Aș aminti, aici, în special monumentele istorice care înconjoară orașul — Galați, Cetățuia, precum și altele fără de care nu poate fi gîndit Iașul: Palatul Culturii, Trei Ierarhi ș.a., toate oferînd un cadru specific, care poate fi foarte ușor perceput din interiorul hotelului. Acesta se înscrie, de altfel în seria de elemente arhitecturale care domină malul stîng al Bahluiului, elemente succesive pe care hotelul le încheie, dînd, astfel, și mai mult relief siluetei specifice a orașului. Rolul arhitectural și al constructorului este de a se modela, a se integra datelor ce i le oferă tradiția și relieful, și nu a le contrazice. Așadar, rolul creatorilor este de a se integra cît mai aproape de adevărul real pe care cadrul natural l-a hărăzit. Este o preocupare generală a arhitecților și constructorilor. La Suceava, s-a tîns să se pună în valoare Cetatea de scaun, la Galați — cadrul natural al Dunării, la Alba Iulia — unde proiectul îmi aparține — bătrîna Cetate.

Afirmația este, desigur, valabilă și pentru detalii: la noul hotel, cupola de deasupra serei reprezintă o tratare modernă a vechilor moldovenești, balustrada pare desprinsă dintr-o obișnuită prispă moldovenească, stîlpii sînt creați în spiritul furcii de tors, stîlpul central amintește de elementele ale unor cetăți moldovenești de apărare ș.a.m.d. În același timp, ventilația, asigurarea unui sistem de fon absorbant, diverse servicii utilizează electronica, automata, fiind expresii ale celei mai moderne civilizații urbane.

— Există o colaborare, în probleme de estetică, cu artiștii plastici?

— Colaborare — da, rezultate — nu. Mă refer la acest hotel, la care anumite elemente trebuiau realizate după schițele pictorului de sevalet Aurel Cojan, schițe pe care nu le-am primit nici azi. Ca să nu mai spun că e greu pentru arhitect să găsească un limbaj comun cu un artist plastic, acesta vrînd să-și impună punctul de vedere — fără a fi cît de cît receptiv la punctul de vedere al arhitectului — iar Uniunea Artiștilor Plastici să-și impună evaluările, chiar și fără asentimentul arhitectului.

Nu generalizez, dar experiența mă obligă să amintesc asemenea fapte, care umbresc o colaborare, altminteri necesară și de dorit pentru folosul urbanisticii moderne, și eficiența marilor eforturi investite în construcții.

Eforturi cu care avem dreptul, cred, să ne mîndrim...

Al. Coman

La urma urmelor, orice localitate este un univers în ediție prescurtată, așa după cum, de altfel, fiecare zi — după Averbury — este o existență în minnatură. Insumate, aceste adevăruri ne permit să întuim tîburătoarele dimensiuni ale documentarului. În general, ale celui cinematografic (sau tele) în special. Faptul și explică, de altfel, apetitul pentru documentar al cinematografului contemporan care, epuizîndu-și experiențele formale, s-a întors, întocmai fluturînd rătăcitor, la documentar, așteptînd din partea acestuia impulsul unei revitalizări, imperios necesare după efectul sterilizant produs de avalanșa căutărilor, în mare parte gratuite.

De fapt, ceea ce se produce sub ochii noștri este o trepată anulare a graniței dintre zîlmul artistic și documentar. Parțial, faptul era și de prevăzut, filmul

rîvnind de mult să capete capacitatea de convingere a faptului real și, implicit, a documentului autentic; iar documentul rîvnind, la rîndul său, capacitatea de fascinație, de subtilă însinuare afectivă proprie artei. În consecință, se acționează și într-un domeniu și în celălalt asupra frazelor — scrise sau filmate, — convînsi fiind cu totul, alături de Mallarmé, că orice efort asupra stilului duce la versificație.

Dar nu orice versificație este artă și nu orice imbinare de imagine și text este film. Așa se face că, în pofta unor admirabili de bune intenții, destule documentare navighează între fotografie (sau cine-fotografie) și literatură (sau literaturizare). Se realizează, de cele mai multe ori, o improvizatie, nu lipsită de acuratețe, improvizatie din care nu lipsește efectul unui anume unghi de filmare și nici cel al adjectivului savant și abundent distribuit. Mai rămîne însă necuprins în formulă acel imponderabil care asigură vibranta comunicare dintre marele și micul ecran, pe de o parte, și spectator sau telespectator, pe de altă. Lipsind inspirația, intervîn clișeele...

Din fericire, însă, chiar și atunci cînd nu este descoperit de reporter, faptul de viață are la un apreciazabil grad de concentrare, forța de iradiere a unor emoționante sensuri și semnificații. Vezi, de pildă, acea exemplară familie hunedoreană, cu străbunicul, bunicii, părinții, copiii și nepoții, cu prezențe în variate profesii magice și arte cotidiene, exprimînd, dincolo de ticul unei școlărești alinieri — erate de reporter (cu bunicii într-un capăt de bancă și nepoții în celălalt), o admirabilă alegorie a ciclului și continuității vieții.

Am fi, totuși, nedrepti, dacă n-am recunoaște respectivelte lemonografii strădania de a surprinde viața în ceea ce are divers și particular, fie că este vorba de furnalistul care, din incandescența dogoritoare a oțelului se apleacă însetat asupra „ravului firșor de apă, fie de acel simplu trecător care intervine în mod neprevăzut în cadrul, întorcînd curios și oarecum șontic privirea spre obiectivul aparatului de luat vederi.

Cît este document din această generoasă risipă de imagini e greu de spus. Dar, fără îndoială, reproșînd meșteșugărismul și ultracalofilia, trăim sincer înflo-

rarea celui adevăr revelator pe care frînturi din monografiile legendarelor Porți de fier, ale majestuoasei metropole Bucureștene, ale viguroasei Hunedoare de foc sau ale Piteștiului patriarhal reprofilat pe industrie chimică și de autoturisme românești îl sensibilizează, înscrinduri pe peliculă, mesaj peste spații și vremuri.

Pată de ce considerăm aceste monografii semnuri nobile ambii — etapă firească, inevitabilă chiar, în vederea realizării unor viitoare, profunde sinteze. Pentru că monografiile înseamnă sinteză, iar efortul tele-reporterilor se exercită, deocamdată, mai mult pe linia unor modalități analitice. Absolut necesare și utile, spuneam, ca etapă preliminară pentru surprinderea dimensiunilor acestor o-rase în devenire, moderne universuri aflate în plin proces de superioară structurare și constituire.

Fapt este că, pentru a realiza o ediție prescurtată, trebuie mai întîi parcursă în amănunțime, cu atenție și discernămint, ediția în extenso.

Merită!

S. T.

ADAS oferă:

• asigurarea completă a gospodăriilor cetățenilor;

• asigurarea autoturismelor și motocicletelor;

• 12 forme de asigurări de persoane, din care cităm:

• asigurarea mixtă pe viață;

• asigurarea mixtă pe viață și suplimentare de accidente;

• asigurarea familială mixtă de viață;

• asigurarea cu termen fix;

• asigurarea de rentă pe timp limitat;

• asigurare de accidente;

• cu sume fixe;

• cu sume convenite;

• asigurarea de accidente turist;

• asigurarea de invaliditate și economie și altele.

ARTĂ ȘI OPȚIUNE

Dacă din punct de vedere filozofic arta este considerată ca o formă a activității umane și a conștiinței sociale, caracterizată prin obiectul ei specific: realitatea raportată la om, realitatea în care este inclusă reacția actuală potențială a omului, precum și prin modalitatea specifică de reflectare a acestui obiect: imaginea concret-senzorială ce oglindește esența obiectului în unitatea dintre general și individual, privită pe plan social-politic nu poate scăpa faptul că ea reprezintă un domeniu complex al cunoașterii, în care se înfruntă nu numai elemente contradictorii, dar chiar elemente radical opuse. În același timp, se vede cu prisosință că arta nu este numai o formă de activitate umană și o modalitate specifică de reflectare, ci este ceva care înseamnă și o reacție la ceva, și o opțiune pentru ceva, pentru că artistul — direct sau indirect — își asumă o răspundere deosebită nu numai față de el, ci și de societatea în care trăiește, față de contemporaneitate, pentru că „o operă din care nu se poate desprinde un punct de vedere distinct cu privire la epocă este, în cele din urmă, o absență, o tăcere”².

Nu intenționăm să intrăm în analiza raportului dintre contemporaneitate și actualitate, vom remarca numai că în spectacole — forma prin care teatrul intră în legătura cea mai directă cu publicul — publicul caută idei și sensuri care să răspundă unor întrebări și reflecții proprii, iar omul de teatru strănește publicul, îl răscolește, îi pune problema, într-un fel sau altul îl pregătește pentru o idee, îl informează și-l formează.

Cum reușește acest lucru? sau cum trebuie să facă să reușească mai bine acest lucru? — sînt chestiuni care frământă pe autorii de teatru, actori, regizori, organizatori și activiști în mișcare teatrală, într-un cuvînt, pe toți cei care sînt legați de teatru prin profesie și pasiune, prin tot ce are mai bun ființa lor.

Orice teatru adevărat are un mesaj, un limbaj, modalități de adresare. Oare cînd îl concepem, cînd îl scriem, cînd îl realizăm, cînd vrem să-l facem înțeles celor care constituie, pînă la urmă, nu numai marele consumator, ci și marile judecătoare, nu ținem seama și de vîrsta auditoriului, de capacitatea acestuia de a înțelege pe deplin ceea ce-i dăm, de valorile actoricești, capabile să transmită ideea, mesajul?

Avem, oare, noi dreptul de a uita vreo dată faptul că, în publicul căruia i se adresează teatrul, există o serie de mutații, deosebiri ce privesc nivelele de fond a perceperii, universuri, lumi diferite pe trepte de vîrstă diferite? Că, în rîndurile tinerilor se manifestă o serie de deplasări pe plan biofizic și psihic? Că se produce o deplasare în jos a limitei superioare a copilăriei, deci și a limitei inferioare a adolescenței, că se produce o maturizare biofizică și socială mai rapidă, în timp ce apar elemente suplimentare în zona care vizează formarea și integrarea profesională și socială a celor pe care de obicei îi numim tineri?

În condițiile unei puternice revoluții tehnico-stiințifice și industriale, ale acțiunii intense și îndelungate a mijloacelor comunicațiilor de masă, problema pe care o discutăm capătă coordonate noi.

Lumea în care trăim este într-un proces de transformare accelerată. Categoria de populație care suportă cel mai mult și cel mai intens acest proces este tineretul, cea mai mobilă categorie a societății omenești, adică cea parte a populației care se află în formare, în pregătire pentru perioada prezentă și viitoare, care trebuie să se integreze, să dezvolte valorile materiale și spirituale, să ducă mai departe și să îmbogățească mereu cuceririle înaintașilor.

Societatea noastră nouă are nevoie de buni specialiști, dar oameni formați, cu orizont larg, umaniși în adevăratul sens al cuvîntului, receptivi la frumos, la nou, la tot ceea ce este înaintat, la tot ce înseamnă creație, demnitate, cinste, generozitate și dreptate, dragoste față de om și de idealurile sale nobile, dragoste față de patrie și de poporul său, respect pentru munca pașnică, plină de patos, pentru progres, pentru prietenie, pace și înțelegere între popoare.

Este un fapt cunoscut că partidul și statul nostru acordă o înaltă prețuire artei și literaturii — factori esențiali de cunoaștere și înfruntare a gîndirii și sensibilității umane — ro-

lul lor în înfăptuirea progresului social, în ridicarea conștiinței socialiste și înobilarea spirituală a oamenilor. „Niciodată mai mult ca acum creația literar-artistică n-a avut material de inspirație cum are în condițiile construcției societății socialiste! În realitatea dinamică, în continuă transformare și înnoire a vieții noastre socialiste, creatorii găsesc un inepuizabil teren de investigații, un izvor nesecat de rodnică inspirație. Introducerea în artă și literatură a acestui univers omenesc inedit, pe care-l oferă socialismul, problemele fundamentale ale existenței omului în noua societate constituie nu numai o datorie a creatorilor, ci și o condiție hotărîtoare a valorii și trăinicieii artei noastre. Dacă apropierea de ce are mai intim viața dă artistului posibilitatea să creeze opere de puternică respirație, pline de idei profunde umane, îndepărtarea de viață, încercarea de a ignora, duc pînă la urmă, inevitabil, la înstrăinarea artei de nobila sa menire, îi răpesc puțerea de penetrație în conștiința maselor”³.

În artă, ca-n orice domeniu al muncii și vieții noastre, nu există rețete valabile oriunde și oricînd. Există soluții găsite de oameni, soluții valabile în anumite condiții de loc și timp, soluții care depind de oameni și pregătirea lor, de știința creatoare, de fantezie și capacitatea de înțelegere și dăruire.

Așa cum se arată în Tezele C.C. al P.C.R., „promovînd o politică deschisă spre cunoașterea și preluarea a tot ceea ce este valoros în cultura universală, partidul nostru consideră că fîrurilor de artă și literatură din țara noastră le revine datoria de a rămîne consecvent mesagerii spiritualității poporului nostru, exprîmînd, prin opere originale autentice, specificul societății noastre. În acest fel, ei își pot aduce o contribuție efectivă la afirmarea valorilor naționale în circuitul culturii mondiale”⁴ la formarea omului, nou, atât de necesar societății noastre, socialiste.

În acest context, teatrul este un instrument care îmbracă forme și modalități variate, dar care militază pentru ceva, pentru o idee, pentru o cauză.

Prin tot ce face, teatrul este, în esență, politic. Sînt, în alte părți, oameni care se străduiesc să-l „depolitizeze”. În fond, ei fac tot politică, dar o politică care nu servește nici noului, nici progresului general.

Cunoașterea gusturilor și dorințelor consumatorului de artă, pulsului publicului, sesizarea tendințelor noi în rîndul consumatorilor de teatru, dar și cel al creatorilor de teatru constituie, pentru etapa noastră, o comandă socială. Ce dorește publicul de la teatru? Ce dorește tinerii? Ce vor dramaturgii să realizeze și pe ce bază? Care sînt nevoile etapei și cum le putem soluționa? Care sînt modalitățile prin care se poate realiza o muncă eficientă prin teatru, destinată formării și dezvoltării personalității umane? Iată numai cîteva aspecte la care simpla meditație nu mai este suficientă.

O muncă științifică în teatru și prin teatru presupune din ce în ce mai mult cercetarea științifică. În această direcție, s-a făcut deosebit de puțin. Încercările de pînă acum arată cît de vast este terenul ce așteaptă să fie investigat, cît de fertile pot fi realizările în domeniul patronat de Thalia, dacă ele au în vedere realități bine cunoscute.

Cercetarea științifică, care în acest caz nu este sinonimă cu o sociologie a teatrului, poate contribui la găsirea modalităților de realizare a ceea ce ar contribui la realizarea unei armonii între dorințele consumatorilor, capacitățile creatorilor și nevoile reale ale etapei noastre.

Simpozionul Teatrul și tineretul, care a reunit de curînd la Piatra Neamț timp de trei zile oameni de teatru și cercetători științifici în domeniul sociologiei, pedagogiei, eticii, filozofiei, esteticii etc., a fost prima înființare la care au participat specialiștii diferitelor domenii, grupați într-o dezbateră publică pe o temă cu multiple implicații asupra prezentului și viitorului teatrului, dar și al folosirii acestuia în formarea și educarea generației tinere. În același timp, înființarea de la Piatra Neamț, concepută ca parte a largii manifestări ce-a reprezentat-o „Primul festival al teatrului pentru tineret și copii”, a fost și o confruntare deschisă de idei și experiențe ale specialiștilor unor domenii, nu întotdeauna înrudite, dar care se preocupă sub diferite unghiiuri — de aceeași subiecții. Comunicările și discuțiile au arătat că avem capacități deosebite, căldură sufletească și pasiune pentru munca noastră, pentru ce facem și trebuie să facem.

Conf. univ. dr. Ovidiu Bădina
directorul Centrului de cercetări
pentru problemele tineretului

1. Mic dicționar filozofic — Editura politică, București 1969, pg. 20.
2. Radu Beligan, Cuvînt înainte la Erwin Piscator, Teatrul Politic, Editura politică, 1966, pg. 5.
3. Tezele C.C. al P.C.R. pentru cel de al X-lea Congres al partidului. Editura politică, 1969, pg. 37.
4. Ibidem.

FR. BARTOK: Linște.

FOLCLORUL ȘI MUZICA CONTEMPORANĂ

Folclorul muzical este menționat adesea de către susținătorii curentelor „tradițional” și „novator” din creația noastră contemporană. În mare, se disting două poziții față de această creație: de acceptare și utilizare a unor elemente melodice, modale, ritmice etc. altele în practica populară sau de creare proprie, în sensul și spiritul acestor elemente, de respingere a acestora, mai mult sau mai puțin tacită, sub pretextul utilizării doar „a ideilor de fond” — după cum se spune — a unor „latențe” sau „procedee milenare”, cum ar fi: eterofonia, intonația ne-temperată, antifonia, poliritmia etc.

Creatorii curentului „tradițional” apelează la folclorul sau se inspiră din acesta, cu convingerea că, în acest fel, se ancorează mai puternic în solul și spiritualitatea românească, creatorii „novatori” caută în folclor — după cum afirma de curînd Zeno Vancea — „justificări” pentru a-keatorism, atematism, serialism etc., etc.

Unli creatori folosesc „tronsoane modale” luate — după cum se afirmă — tot din folclorul românesc, problema la care mă voi referi în continuare, prezentînd cîteva concluzii la care am ajuns în urma unor cercetări întreprinse în ultimii ani. Găsesc necesar acest lucru, pe de o parte, pentru că sînt puse în discuție probleme teoretice fundamentale care privesc folclorul, iar, pe de altă parte, pentru că — după cît mi se pare — pe undeva se forțează lucrurile, dîndu-se interpretări necorespunzătoare din punct de vedere științific.

În lingvistică, se vorbește de un sistem fonetic general și de sisteme fonetice proprii fiecărei limbi în parte. Același lucru se întîmplă și în muzicologie: există un sistem tonal general, dar există și sisteme tonale proprii folclorului fiecărui popor, ca și fiecărei culturi muzicale. Sistemul tonal al folclorului românesc este, în linii mari, același cu al mai multor popoare de pe glob. Exemplele de scări muzicale identice la numeroase popoare prezentate în studiile lor de Const. Brădăroiu, Walter Wlora, Lașo Bardoș etc., mi se par concludente în această privință.

La delimitarea sistemului tonal propriu muzicii unui popor, participă însă nu numai scările muzicale prezentative, pentatonice, eptatonice etc., care pot fi aceleași la un nu-

mer nebanuit de mare de popoare, ci și frecvența anumitor intervale și, mai ales, modul de organizare structurală a scărilor. Folosirea unei simple scări, dezbrăcată de modul propriu unui popor, de organizare structurală, ne poate duce la fel de bine la tribul Weda din Ceylon, în Irlanda, în Tara de Foc, în cântarea gregoriană etc. Mai mult decît atât. La popoare vecine — la români și la popoarele sud-dunărene, de pildă —, se pot întîlni absolut aceleași structuri tonale, iar să se confunde, totuși, creațiile acestora. Pentru ce? Fiindcă pentru muzica unui anumit popor contează, pe lângă structura tonală, dimensiunea trazelor muzicale și felul cum sînt imbinat, țesute între ele, sunetele scării muzicale folosite. Psihologii susțin, pe baza cercetărilor întreprinse cu aparatură ultramodernă, că, în muzică, „cunoașterea elementelor (sunete, intervale etc.) este subordonată celei a ansamblurilor”, deci a organizării și combinării sunetelor muzicale. Dacă este așa, înseamnă că simplele „tronsoane modale” alcătuite doar un material brut, nefasonat, deci nu pot fi considerate românești.

Ceea ce am spus despre sistemul tonal este perfect valabil și pentru ritm. Cu alte cuvînte, toate sistemele ritmice de care se vorbește în etnomuzicologia românească: giuste silabic, aksak, divizionar etc., sînt la fel de răspîndite pe suprafața pămîntului, ca și sistemele muzicale, și cîtă vreme românească oprimese de la modul de organizare a duratelor ce intră în joc; iar acest mod de organizare structurală este trasat de limbă, prin intermediul sistemului de versificație. Nu există, prin urmare, ritm românesc în afara modului românesc de organizare, ci doar ritm în general.

În sfîrșit, m-aș referi, în continuare, la aleatorismul din practica populară: intonații ne-temperate, fluctuații ritmice, improvizate în creație și interpretare etc. Toate acestea sînt realități, dar — subliniez acest lucru — se întîlnesc nu numai în practica poporului nostru, ci și în aceea a tuturor celorlalte popoare. De altfel, să ne reamintim că sistemul temperat s-a impus doar de la Bach, că măsura — și, o dată cu ea, mișcarea obligatorie regulată, înființată mai ales în școlii — a apărut

o dată cu execuția polifonică, și că improvizarea nu a fost străină nici practicii muzicienilor culti pînă către secolul al XIX-lea; că, deci, maniera improvizatorie de a crea și a interpreta muzica a fost comună, pînă nu de mult, altfii creației populare cît și celei culte. În afară de aceasta, să nu pierdem din vedere că folclorul muzical este „lapt social”, așa cum însuși sunetul muzical este sunet social, selectat de colectivitatea umană, un sunet fizic, că societatea a prescris, prin practica de zi cu zi, limitele unei zone în care se vor mișca — iară să deranjeze, să nu mai fie recunoscute — atât înălțimile cît și duratele sunetelor. În creația și interpretarea individuală, această zonă este mai largă, mai ales în ceea ce privește duratele și crearea formei arhitectonice, dar și aici există limite, de îndată ce le putem întîlni la mai mulți interpreti — creatori din aceeași zonă. Să nu uităm, apoi, că în folclor se pornește întotdeauna cel puțin de la elemente fixate în practica socială, dacă nu chiar de la melode, care trăiește în conștiința colectivității.

Mi se pare că tot ce am spus pînă aici ține cu adevărat de esența folclorului. Am în vedere, bineînțeles, folclorul românesc, nicidcum folclorul în general. Nu este posibil și nici n-ar fi indicat a opri un compozitor din zilele noastre să se adreseze unor maniere și procedee înființate în folclor în general, cu atât mai mult cu cît au fost practicate — după cum am menționat — și de muzicienii culti. Cred însă că, atunci cînd intenționăm să ne adresăm folclorului românesc, trebuie să preluăm sau să ne inspirăm de la ceea ce este specific poporului nostru, și nu de la „latențele ancestrale” care aparțin tuturor și nimănu.

După părerea mea, folclorul românesc mai poate oferi creatorilor culti încă multe elemente, în primul rînd sisteme muzicale, proporții tonale și ritmice, poliritmii, polimodalități etc., care sînt prezente în această creație, dar ignorate. Toate acestea așteaptă să fie valorificate, dar nu în generalitatea lor, ci în ceea ce au specific românesc. Ar fi — pare-mi-se — mijlocul cel mai sigur de a participa ca românii la progresul general al muzicii universale.

Gheorghe Ciobanu

R A M A Y A N A

— Ieri, pe când dădeam colțul străzii, m-am întâlnit cu cardinalul despre care l-am mai vorbit; era înveșmîntat în roșu, agățat de umăr purta o cruce masivă din aur care îi lovea ritmic genunchii, iar capul îi era acoperit cu o tichie strălucitoare. Îmi povestise Ramayana, dar la apariția chelnerului tresare și mă privește cu teamă.

La început n-am dat importanță vorberilor ei, știam că întâlnirile cu cardinalul o obsedează, mai mult chiar, o înspăimîntă. Stau alături de ea și mă gîndesc cît de stupid e faptul că ne aflăm față-n față la o masă patrată în circluma ordinară cu pretenții de restaurant, chiar așa, gîndesc că e stupid să stăm la o masă patrată, să sorbim coniacul din cupe fără picior și din cînd în cînd să ne adresăm cuvinte al căror sens ne scapă. Îi priveșc ovalul perfect al feței, părul lucios, ochii mari, tăiați sub sprincenele arcuite, alături, sub masă îi bănuieșc genunchii, pulpele fierbinti ale picioarelor, îmi amintesc de nopțile de coșmar petrecute alături de Duk în neorinduita de acasă, de vorbele pe care știam că ar fi trebuit să i le spun Ramayanei, tăcerea mea mă înfurie și izbucnesc: — Cardinalul tău e un mincinos, un impostor.

Ochii femeii se dilată brusc, apoi se micșorează de groază. Chelnerul se prefăce că ne scutură fața de masă, ne mai aduce coniacuri și cafele pe care, de fapt, nu i le-a mai cerut nimeni și se-ndepărtează. Privesc degetele extrem de lungi ale Ramayanei și mă cuprind spaima pentru prezența mea acolo. Îmi amintesc că intenționasem să-i spun vorbe frumoase, să-i dezvăluie faptul că o iubesc de multă vreme, îmi amintesc că intenționasem să-i vorbesc despre pacienții mei, despre prietenia mea cu Duk și despre modul în care l-am salvat viața; dinții mi se înclătează, nici coniacul, așa ca altădată, numai are nici o putere; simt că n-am să-i pot spune nimic din toate acestea și mă cuprind spaima.

— Cardinalul tău e un mincinos, repet și strigătul meu răzbate deasupra capetelor învaluite în ceața fumului de țigară; chelnerul se apropie în fugă bălăbănindu-și mințile scurte pe lângă corpul greoi — îl fac semn să se-ndepărteze și iarăși repet, cu voce scăzută de astă-dată:

— Cardinalul tău... dar nu mai apuc să termin: Ramayana întinde brațul și-i simt podul palmei astupîndu-mi gura.

— Nu trebuie, îmi șoptește ea, cardinalul și-a trimis iscoade pretutindeni, privirea chelnerului ne spionează. Așa după cum îl-am mai spus, era înveșmîntat în roșu, ochii îi ținea închiși, dar asta nu îl împiedică să calce cu o siguranță uimitoare și nici nu l-a împiedicat să mă privească atunci cînd am dat ochii cu el și cînd am rupt-o la fugă. Genunchii-l erau ritmic loviți de crucea masivă din aur. În urma lui mergeau patru ostași chipeși și cu colțuri metalice, călcau cu pas ușor așa precum se obișnuiesc la ceremoniile religioase.

— Cardinalul tău e un mincinos, repet și pentru prima oară simt că mă cuprind teama pentru vorbele mele. Aurul este un metal prețios; cardinalul n-ar fi avut de unde și chiar dac-ar fi avut, nu ar fi putut suporta o greutate a-

tit de mare egătată de umăr. Crucea o fi fost goală pe dinăuntru.

Chelnerul ne aduce pahare, le golim și iarăși, ne aduce, masa patrată se umple treptat cu pahare goale, Ramayana plînge la început abia bănuie, apoi cu sughiturii, pe mine mă sfredelește o singură întrebare „de ce?”. — paharele au umplut masa, nici nu mai avem unde să ne sprijinim coatele, — „de ce?”, as vrea să șoptesc și urletul care-mi izbucnește dintre coardele vocale se împrăstie peste marea de capete aplecate deasupra paharelor; Ramayana plînge cu hohote, leșim, afară e noaptea și gerul niciodată mai muscător, ne întoarcem, oamenii ne privesc cu dușmănie iarăși leșim, Ramayana tremură și plînge, plînge și tremură, brațele mele n-au nici o putere

Duk se arată din ce în ce mai neliniștit. După-amiază trebuie să chem o mașină, să-l duc la clinică și să-l fac o radiografie. Sper că în două-trei zile îi voi scoate ghipsul.

Dimineată m-am trezit, m-am îmbrăcat cu haine groase — desigur că gerul din seara trecută m-a rebegit — și am dat fuga în piața orașului ca să pîndesc trecerea cardinalului. După o oră de așteptare l-am văzut apărînd, de astă-dată îmbrăcat în negru. M-am apropiat de soldați și le-am spus că intenționez să-i cîntesc cu cîte o țuică fiartă. Vorbele mele nu i-au uimit, așa după cum mă așteptam; am observat că erau chiar fericiți să-l părăsească pe cardinal și să meargă cu mine; aveau fețele vinete — gerul continua să se înăsprescă.

După cum mi-am închipuit, circluma am găsit-o aproape goală, aproape arisită de fumul rămas de cu noapte, masa la care șezusem cu Ramayana era liberă și am cerut căni cu băutură fierbinte.

— Știm de ce ne-ai chemat aici, îmi spuse blondul din dreapta mea. Știam că ne vei aștepta obișnuita trecere prin piață și mai știm că acum vei încerca să ne descosi asupra vieții și obiceiurilor stăpînului nostru. El ne-a poruncit: „Iată vă zic vouă, credincioșilor mei străjeri, în dimineata asta veți fi oprîți în piață de un bărbat așa și pe dincolo care va încerca să vă cumpeze. Vă poruncesc să mergeți cu el și să-l slujii atîta timp cît va dori, dar vorbele voastre să fie cumpătate și să nu vă lăsați influențați de puterea de convingere a aceluia bărbat”.

— Iată ce ne-a mai poruncit stăpînului nostru, mi se adresă din nou blondul. „După ce veți bea cu bărbatul doritor să vă cumpeze inimile voastre, după ce veți leși și iarăși veți intra, după ce vă veți înveseli sufletete, să-l luați și să-l duceți la casa curate din cartierul cîșmelelor deschise. El vă va arăta drumul”.

Cuvintele blondului ar fi trebuit să mă uimească, dar fața mi-a rămas imobilă; mă puteam aștepta la orice și n-aș fi reușit să opun rezistență nici chiar dacă în fața mea ar fi apărut un copil și mi-ar fi spus: „Vino cu mine. Astăzi îți s-a hotărît condamnarea la moarte prin ghilotină. Vino! Piața vulește de oameni — toți sînt nerăbdători să-ți vadă sîrșitul”. N-aș fi

reușit să opun rezistență; m-aș fi ridicat, deci, și l-aș fi urmat pe copilul acela cu cel mai normal gest cu putință, știind că orice împotrîvire ar fi rămas de prisos. M-am ridicat — în fața așa-zisului restaurant ne aștepta tancul cu motoarele pornite. Am fost ajutat să urc. Sîrșile erau în tortocheate, înăuntru era cald; aș fi vrut să dorm, dar zgomotul și mormanele de zăpadă pe care urcau și coborau șenilele mă trezeau ori de cîte ori încercam să închid ochii. Știam că de acolo, din turelă, de pe locul de cîntec care-mi fusese acordat, trebuia să-i comand tanchistului conducător: „La stînga, la dreapta, iarăși la stînga și iarăși la dreapta...”

Așa cum am mai spus, străzile erau întortocheate, casele păreau ascunse în spatele gardurilor înalte; cîșmele instalate direct în stradă, rămăseseră deschise din pricina gerului — apa se prelingea deasupra turelelor formînd straturi lucitoare de gheață și mi-am zis că sîrșii ajutorului tanchistilor n-aș fi reușit niciodată să mă ajung acolo. Conducătorul a oprit înainte de a izbucni eu să-i dau porunca și cînd l-am privit, era chiar blondul cu care discutaseam la circlumă. A început din nou să-mi vorbească și l-am observat ochii scăldați în lacrimi.

— Am mai fost o dată la casa aceasta. Dincolo de peretii ei nu vă așteaptă nimic bun. Cuvintelor lui nu le-am dat nici o importanță. — Pentru că ați fost amabili și m-ați adus pînă aici, vă propun să mai rămîniți o clipă, eu am să cobor, prin vizierele voastre veți avea plăcerea s-o admirați pe femeia care mă așteaptă.

Uitasem că de fapt eu cunoșteam totul dinainte; desigur că stăpînul lor, cardinalul, îi avertizase. Am coborît și ei au plecat în grabă, cu vizierele trase deasupra ochilor.

Pe Ramayana am găsit-o rîzînd în pragul ușii: — Bănuiam că ai să fii adus în turela acestui tanc. Face parte din dotarea cardinalului. În cameră e cald.

— Ești palid, îmi spune Ramayana, se vede că n-ai mai umblat cu tancul. Gazele arse și zdroncînșturile nu îți-au priit. Așează-te. În curînd ai să te simți din ce în ce mai rău.

Într-adevăr, am fost cuprins de o amețală puternică; m-am sprijinit mai întîi de șifonierul cu cristale, apoi i-am ascultat sfatul și m-am trîntit de-a lungul patului. Ramayana a leșit — s-a întors cu cafele. Intre timp și-a schimbat îmbrăcămintea: purta acum un capot bogat și lung pînă în pămînt. S-a așezat alături de mine și l-a-am simțit mîna rece, neobișnuit de rece, mîngîindu-mi fruntea.

— Ar trebui să-ți spun ceva vesel sau să te gîndești la ceva plăcut O să-ți treacă mai repede.

— La ce-aș putea să mă gîndesc? Întreb eu surprins. Fericitarea de a te ști alături de mine, întrec orice bucurie pe care am simțit-o vreodată.

Ramayana rîde și ochii i se îngustează de plăcere. — Ar trebui să-ți spun ceva vesel sau să te gîndești la ceva plăcut O să-ți treacă mai repede.

— In afară de Duk, nu mai am pe nimeni, îi răspund eu, și, indiferent de ce mi s-ar putea întîmpla alături de tine, nu vreau să renunț niciodată la plăcerea de a te privi,

cuvintele tale nu mă înspăimîntă.

— Cine este Duk? Nu mi-ai pomenit niciodată acest nume. Mi se pare caraghios.

I-am povestit despre ziua în care l-am găsit cu picioarele rupte de mașină, de felul în care l-am dus acasă și cum am reușit să i le pun în ghips. I-am arătat brațele mușcate.

— La început mi-a fost greu să mă-nțeleg cu el. Acum însă ne-am împrietenit. Își dă seama că l-am scăpat de la moarte, e devotat și mă socotește ca pe salvatorul lui.

Ramayana privește urmele colțurilor lui Duk lăsate pe brațele mele. Îmi mîngîie fruntea și-mi spune:

— Ai sufletul bun ca un preot budist. Îmi pare rău că ești aici și că mă iubești. Ești primul bărbat de care-mi pare rău cu adevărat.

Mă cuprînde o nemaicunoscută neliniște pentru soarta Ramayanei. Mă ridic, scot cîncile afară și plec în grabă spre piața orașului. Îmi zic că nu se poate să n-o întîlnesc întru în circluma cu pretenții de restaurant, mă așez la masă, mă ridic apoi și mă apropiu de telefonul public, dar buzunarele îmi sînt goale și dorinta de a-l telefona rămîne zadarnică.

Mă reșez, chelnerul banuie că nu voi consuma nimic de astă-dată, de aceea nici nu mă întrebă; închid ochii și încerc să mă hotărîsc să mă ridic și să pornesc spre cartierul cîșmelelor deschise în căutarea casei în care locuiește Ramayana. Mă scol și mă izbesc de ghidonul unei biciclete — Ramayana descalcă și-mi spune rîzînd:

— Pe mine mă aștepti? Vreau să-i răspund dar ea scoate din buzunar o fișă de telefon, o ridică deasupra capului și mă întrebă:

— Pot s-o consum? E ultima. Pe ziua de astăzi mi-a mai rămas de dat un singur telefon. Își reazemă bicicleta de perete, se întoarce cu o portocală și rîde.

— Unde ai găsit-o? o întreb. — Vrei și tu? Am o multime în portbagaj. Așteaptă o clipă.

Mă ridic și dau să-i sărut mîna rece cu degete neobișnuit de lungi. De sub masă răzbate un mîrlîit de cîine și pînă să mă dumiresc, Duk îmi sfîșie mînea brațului întins spre Ramayana. Cu mîna liberă îl pleznesc peste bot, salt un scaun deasupra capului său, dar el dispăre și cînd mă ult în jurul meu observ că Ramayana plecase lăsîndu-mi acolo, pe locul mesei, fișa de telefon și portocala.

Pe Duk îl găsesc așteptîndu-mă în fața ușii. Intenționez să-l las să doarmă afară — să-l pot astfel face să înțeleagă că-și primește bine-meritata pedeapsă. Deschid, cînele se strecoară printre picioarele mele, intră în casă și mă privește cu ochi rugători. Așa îmbrăcat cum sînt mă trîntesc cu fața la perete. Îl simt apropiindu-se și tolîndu-se la picioarele mele.

— Aș vrea să verific teoria nevoii de autoflagelare, îmi spune Ramayana îndreptîndu-se spre colțul camerei și pînă să-mi dau seama de ceea ce ar putea să se petreacă, își afundă fața între frunzele late, pline de țepi duranți și ascuțiți ai cactusului, frecîndu-și obrajii cu îndărătnicie. Cînd mă dezmeticesc, îl cuprînd fața în palme, simt durerea sfîșietoare înțepîndu-mi degetele, îi ridic capul și imaginîndu-mi priveliștea care urmează să-mi se arate, mi-e groază să deschid ochii. Ramayana rîde:

— Te-ai speriat? și cînd îl primesc fața, i-o descopăr mai netedă și mai curată ca ori-cînd; din degetele mîinilor sfîșele mi se prelinge pe albul mansetelor înțosîndu-le.

Ramayana rîde cu obrazul imobil și rece, cîtele feții îl rămîn împietrite, pielea străvezie și-mi spun că, dacă aș privi-o cu mare atenție, aș reuși să văd lucrurile de dincolo de chipul ei la fel ca printr-un obiect semitransparent, întocmai ca printr-o stația de gheață.

Mircea Cojocaru

STELELE

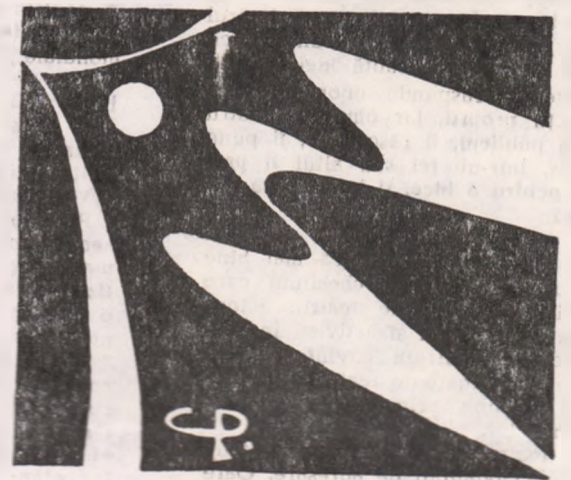
Pe dealurile timpurilor, line,
Trec, rob să mă primești la ține
Cu palme grele
Săpate de neanturi și de stele.
Pe vîile albastre ale lor
Timpuri adinci în suflet, sînt, mă dor;
In hohot mut de înviere
Cu ochii mîhnîți în sferă
Îmi duc frumos păcatul sînt
Să fiu al bunului pămînt
Și frate uneori să-i spun
Cît mi-i de hrană și de bun
Prin vîi, pe dealuri și mereu
Cu sufletul în Dumnezeu
Îmi caut rosturi la finaluri
Să curg ca apa între maluri
Spre marea neatînsă mare
În care timpul nu mai doare.

Ion Cringuleanu

ROMÂNIA

România Rază Ridicare Roză Roșie
Replică Ritm Reculegere Repaos
Riu Roșu Roșu Ridicare Rază
Rotire Rouă Reluare Revedere
Rază România România Raza Rozelor
Roua Razelor Ridicare Reculeasă
Roua Rașie Riul Razelor
Ridicare Răsufulare Recolta Razelor
Rod de Roze Riu de Rotire
Rinduri Ritmice Rombul lui Brâncuși
Retină Reculeasă Repaos Riu
Rimă România România Repaos Riu Recules

Petru Popescu

ZIDIRE

Mă arde dorul codrilor în care
Copilăria mea a curs izvor
De vis în soare despletit și-n oameni,
Strigăt pur ulcioarelor de dor.

Ci, mamă, ochii tăi mi se cuvîntă
Pe fluier în baladă despletit
Să fie-n mine timpul de clopote și alb
Miez de suflet satu-n el zidit.

Auzi cum codrii-mi sună viu prin fibra
În care mă mai simt copil din nou
Și soarele topit în flăcări de izvoare
În bolta timpului se-narcă de ecou.

Mă arde, mamă, dorul acelor codri, rană
Cuvîntul tău în carne izvoarele mi-l scriu,
Cu visul despletit în soare și în oameni
Zidesc în mine satul, baladă-n clopot viu...

Vasile Constantinescu

TILCUL DE VIRSTĂ

Bîntuie un fluier precum griul
În bob voinic se-aude plesnind,
Linștile ard — vilvoare e riul...
Patimă cu patimă osîndă
Luminează clipa noastră grind
Și gîndul în rotirea lui flămîndă
Împletește apele mîncînd...
Ochii-s deschiși, căci noi ne-am dus
Gîndul de sus la gînd mai nesupus;
În minereu trezim albastra rocă
Din timpuri cu veșnicii ce se sufocă
La zodie de miresme cînd se-arată
Țara în legănarea ei bărbată.

Tu îți petreci minunea în devălmășie
Eu sînt copil pe dealul de sub vie
Ai noștri ies din unde cu umiri
Noi doi îndrăgostiți și miri
Popoarele de holde ne-nvolbură fierbînti
Și iarăși noi pe praguri — doi părinți
Cîntînd rodirea casei și îmbrățișării
Din așteptări și din greșală
Din lacrimi pierdere și oboseală...
Rostim vocalele pe țărîmul mării
Ochiului verde și mereu al întrebării,
Nepătruns spre altul să ne doară
Idei năvălîcind o luptă dreaptă,
Cînd codrii noștri își măsoară
Numai pe acest triumf de țară
Tilcul de virstă înțeleaptă.

George Chirilă

opinii

ROMANUL SOCIAL

Proza ultimelor decenii, la noi dar mai ales aiurea, a resimțit cu teribilă acuitate efectele produse de imaginația asupra celei anterioare. Definitiv divers și contradictoriu de către esteticienii moderni, imaginația își păstrează totuși un cadru semantic relativ fix și raportată direct la opera de literatură. Pot fi astfel sesizate câteva aspecte, mai bine zis, câteva finalități ale implicației imaginației în roman sau navelă, coincinzând cu mersul însuși al prozei literare, cu momentele ei mari de renaștere. S-ar putea vorbi, mai întâi, de rolul imaginației în operele a căror lume interioară (creată, fictivă) imită lumea reală și relațiile ei uneori pastişându-o, alteori reluând-o în esență, s-ar observa aici capacitatea mimetică, pe orizontală, a imaginației, sensul ei de pandant al istoriei. Cum se întâmplă, în general, în romanul de tip balzacean sau, mai larg, în ceea ce se înțelege de obicei prin realism descriptiv. S-ar remarca apoi, un al doilea aspect, ținând de posibilitatea imaginației de a intra în psihologia lumii reale, a indivizilor ei, pentru a crea o lume care imită și ea pe cea reală dar în punctele ascunse, neaparente. E în asta tot un mimesis dar orientat vertical. Cum e cazul romanului, așa-zis, dostoevskian, sau, mai larg, ceea ce se înțelege indeobște prin realism analist. În sfârșit, s-ar putea discuta un al treilea aspect privind înmărmirea imaginației în ea însăși. Finalitatea ei nemăi fiind mimesisul, e, dimpotrivă, crearea unei lumi imaginare, adică ordonată de alte convenții decât lumea reală și având cu aceasta comun faptul că este o lume, un microcosm, altfel zis, calitatea ontologică. Imaginarul

acesta — numit adeseori fantastic — se supune unei alte logici sau nici uneia. Căzurile literare de un asemenea tip sînt mult mai rare decît celelalte, discutarea lor mult mai complicată și nu ne stă acum „în chestie”. Am încercat această, poate prea didactică introducere, pentru a scoate deasupra bazele unei confuzii care a făcut o vreme școală în proza și critica noastră, dar care, acum, riscă să se repete, cu o altă față însă. Că realismul, fie el descriptiv sau analist, e în raport de concentrare cu socialul, nu poate nega nimeni dar reducerea lui la social, confundarea perfectă cu acesta, este, fără îndoială, o eroare ce nu poate fi pusă numai pe seama naivității teoretice a susținătorilor ei... Cert este că într-atît a fost de puternică umilitoarea confuzie, încît a dus la compromiterea noțiunilor înseși. Socialul, chiar, era înțeles de către unii cu totul unilaterai și găunos, ca reflectare a vieții indivizilor reprezentînd clase și caracterizați nediferențiat prin atribute comune clasei. **Bietul Ioanide** nu li se părea un roman social... Ca să nu mai vorbim de transformarea la fel de bizară a socialului — ca element de conținut al literaturii — în criteriu axiologic primordial. Reacția negativistă la o astfel de teorie este, așadar, explicabilă, însă — substanța ei, în măsura în care ar duce la înlocuirea unei dogme prin alta, e tot atît de falsă ca și precedentul causal. Eul social și eul individual există în reciprocă condiționare în orice roman realist, indiferent de voința autorului, prin chiar apartenența lor la uman. Ceea ce face să se vorbească despre romanul social este preponderanța eului social asupra celui individual

pe parcursul unui fragment de existență a individului. O preponderanță de cantitate și nu una calitativă. Personajele au statut de creaturi, se mișcă atît în ele cit și între ele, absolutizarea unei singure mișcări transformîndu-le în manechine fără viață, plimbate pe sfori sau în patologiile monstruoase. Atributul de social dat unui roman ține mai puțin de prezența exterioară a aventurii epice: spațiu, timp, situații, grupuri sociale, clase etc., dar în primul și esențial rînd privește acel raport cantitativ de euri prins dialectic însă fără idealizarea unuia și abjectizarea celuilalt. Obșnuința unor romane mai vechi, ale căror titluri și autori le-am și uitat, de a caracteriza o anume serie de personaje numai prin concepte pozitive și o altă serie exclusiv prin concepte negative este cea mai elocventă mostră de nerealism cînd vorbim de operă și de atrofiere a capacității creatoare, a talentului, cînd vorbim de autor. În înțelesul pe care vrea să-l dăm aici romanului social extremele nu-și au locul. Istoria mai nouă a romanului social impune o modificare de viziune față de epocile mai vechi; descrierea așa-zicînd obiectivă a faptului social în diversele lui manifestări active trece pe un plan secund, înlocuindu-se de o umbră a personalității omului în întreaga ei complexitate afectiv-spirituală, dintr-un unghi de vedere care este al autorului și pe care îl putem recunoaște ca atare. Cu alte cuvinte, romanul social descriptiv devine roman al conștiinței individuale. Relațiile sociale se implică în aceasta dîndu-i o anumită coloratură, uneori abia insinuîndu-se în acțiunile ei, alteori strîvind-o și obligînd-o la o retragere,

mai mult simbolică, în ea însăși. Nu putem vorbi încă, la nivelul întregii societăți, de o armonie perfectă între eul individual și cel social, între conștiința individuală și conștiința socială a individului. Romanul nostru, astăzi (Intrusul de Marin Preda, Interval de Alexandru Ivasiuc, Singuri de A. D. Munteanu, Maimutele personale de Radu Coșacu, F. de D. R. Popescu etc.) este în această privință expresia nevoii de armonie între atribute, a procesului lung și sinuos de devenire a ei, în spiritul unui unanimism superior. Romanul social neapare ca un imperativ al realităților noastre adresat literaturii. Și literatura nu poate rămîne indiferentă la acest apel întrucît receptarea ei este opera chiar a celor care îi cer găsierea unor corespondențe cu propria lor existență, cu propria lor realitate: cititorii. Nu e o chestiune de concesiune făcută realității și cititorilor aceasta, ci rațiunea tutelară a literaturii realiste. Cu atît mai mult cu cît e incontestabilă influența conștiinței sociale asupra celei individuale, programul lor în același timp autonom și determinat din afară. Cineva spunea că există suficiente motive astăzi pentru a susține extensiunea socialului în orice roman. Ipoteza, dincolo de alura instructivă extremistă, conține un adevăr în plină desfășurare: e din ce în ce mai greu de ocultat problema relațiilor dintre membrii societății în profunzimea lor și în efectele impuse asupra personalității individului. E aproape un instinct al romanului de a ține pasul cu evoluția vieții sociale. Pentru a nu fi operă moartă, pentru a ridica ficțiunea artistică la nivelul existențial.

Laurențiu Ulici

CURIER

CRITICA VIE

Am citit în *Lucașărul* un articol (de fond) unde se aruncă săgeți asupra criticilor. Obiectivul, destul de numeroase, se pot reduce, în esență, la una singură: ne lipsește critica vie. Și este perfect adevărat, cu toate că în ultimul timp apar foarte multe cărți de critică. Unii spun chiar că apar prea multe. Nu cred. Dacă nu ne scandalizăm cînd un poet subanonim își publică cea de a șaptea „plachetă”, dacă apreciem drept o situație firească apariția celui de al 4-lea volum al unui reporter-prozator, nu vîd de ce ar trebui să ne irite activitatea editorială, înfînt mai modestă, a unui critic. Azi, un bun critic, de-a lungul unei vieți înscrise nu poate crede, să gîndească mai mult de cîndva se carte. Să i le refuzăm și pe acestea? Criticul, la urma urmelor, este și el un scriitor și are cel puțin aceleași drepturi ca și poetul și sau prozatorul și. Că ale sale cărți nu sînt întotdeauna sintezele așteptate, că nu o dată par aride — asta e dreptul altceva. Să fim dreți. Nu orice culegere de versuri aduce cuvîntul definitiv al creatorului, nu orice roman ne racordează la cel mai înalt nivel al literelor de alura. Dacă înțelegem aceste lucruri, să înțelegem că și un critic poate avea o activitate variată, presărată cu pliscuri și genui inevitabile. Nelăsîndu-l să-și scoată cărțile, nici nu ne putem da seama dacă e sau nu un critic.

Făcînd aceste „precizări” n-aș vrea să se deducă, nici într-un caz, că încerc să-i scuz integral pe cei incriminați. Cum spunea mai sus, obiectia privind lipsa de violență a criticilor mi se pare îndreptățită. Noi nu ducem lipsă de critici valoroși. Dar nu puțini dintre aceștia au început să-și elaboreze cărțile la un diapazon sec. Grija de a fi științific a pus stăpînire pe mulți, și drept urmare dai mereu de articole cu trimiteri, de studii cu interminabile subsoluri, de cărți împănate cu o groază de extrase prestigioase și încheiate cu sute de pagini bibliografice. O asemenea critică nu este, desigur, nici vie și nici măcar sintetică. Ochii îndreptați cu obstinată asupra „materialelor” la zid în Franța și America uită, fatal, să se mai îndrepte și spre cel care scrie. Urmează, că de dragul violenței, trebuie să sacrificăm informația? Nici pe departe. Doar că se cuvine a face în așa fel încît să dobîndim acel „est modus in rebus”, acel echilibru inefabil între cuantumul strict științific, pe de o parte, și alura vie și caracterul sintetic, pe de alta. Modele avem, cele mai indicate, în ordinea discutiilor noastre, fiind, bineînțeles, viețile date la lumină de G. Călinescu: *Viața lui Mihai Eminescu* și *Viața lui Ion Creangă*.

Din păcate, încremenirea frazelor, lipsa de culoare, de ritm se remarcă nu doar în unele cărți ci, paradoxal, și

în cronicile literare. Paradoxal, pentru că specia aceasta este, prin definiție, operativă, vie. Rod al impresiei și al judecății prompt formulată, ea ar trebui să se cîtească cu aceeași ușurință și plăcere precum un reportaj despre eveniment spectaculos, o poezie sau o schiță. Temîndu-se, și ei, ca nu cumva să fie taxați drept nestîințifici, unii croniciari (cei mai mulți) ocolesc însă stilul „curgător”. Nu fac aprecieri asupra conținutului, nu-l interesează ce anume spune cartea. Discută, cu obstinată, doar „forma” și similitudinile cu cine știe ce pictor sau literat „en vogue” de peste fruntari — drumul cel mai sigur către sec, plat, neinteresant. Iată de ce îndrăznesc a crede că ariditatea cronicilor e impardonabilă, e probînd, fără dubii, cel puțin două carente: punctul de vedere propriu și contactul emoțional cu literatura, cu opera recenzată.

VIRGIL ARDELEANU

scrisoare

Considerăm de datorită noastră să comunicăm câteva date biografice, avînd la bază documente autentice, despre întemeietorul de școală românească Gheorghe Lazăr.

Din genealogie reiese că Ana, fiica lui Ioan (Onu) Lăzăroaie, fratele mai mare al lui Gheorghe Lazăr, s-a căsătorit, cu Vasile Popp, „păpă de cătane în Italia”. Ioan Lăzăroaie este acela care, în 1822, aduce cu crăuța de pe meșuguri bucureștene, prin trecătoarea Turmu Roșu, pe primul dascăl al școlii românești de la Să Sava, în satul său natal, unde avea să-și sfîrșească activitatea plină de dăruire. Cine a fost însă principalul sprijinitor moral și material al lui Gheorghe Lazăr? Din majoritatea materialelor publicate pînă în prezent se poate desprinde concluzia că Gheorghe Lazăr nu a fost ajutat materialmente de Bruckental și nici de oficialitatea guvernamentală. În aceste materiale se afirmă clar că dascălul Gheorghe Lazăr a primit un oarecare ajutor de la Ioan Racotă, Ioan Barac și fondul sîdical, ajutor insuficient însă.

Pentru a aduce lumină în această problemă, considerăm necesară analiza relațiilor dintre Gh. Lazăr și Vasile Popp. În „Enciclopedia Română” a asociației pentru literatura română, Sibiu, 1898, dr. C. Dalcovich arăta: „Barac a stat în strînsă legătură cu George Lazăr, Vasile Popp, ba și cu Anton Pan” I. Matei în lucrarea „Gheorghe Lazăr — pagini de pomenire” afirmă: „N-ar fi exclus să bănuim și în Hași Constantin Popp din Sibiu un protector material al lui Gheorghe Lazăr”. Mai recent, George Macovescu susține că chestiunile pentru învățătura ale lui Gh. Lazăr ar fi fost suportate de către un neagutor din Sibiu — Hași Constantin Popp: „N-ar fi exclus ca acest ajutor să fi fost dat, dar nimeni nu a aflat dovezi concrete”. Se poate preciza însă, pe baza documentelor existente, legătura dintre ei care pune logic în evidență proveniența surselor materiale ale dascălului român. Gh. Lazăr a fost coleg de școală cu Vasile Popp, ca apoi el să devină rudă prin căsătoria lui Popp cu nepoata lui Gh. Lazăr, fant nus în evidență de însemnarea genealogică. Tatăl lui Vasile Popp, Hași Constantin Popp, neagutor român din Sibiu, dispunea de o însemnată putere economică, explicată și prin posibilitatea acestuia de a zidi în Sibiu „biserica din groază”. Tot el s-a dovedit a fi atîșat aspirărilor de libertate ale românilor din Ardeal. De aceea conchidem că Hași Constantin Popp este principalul sprijinitor moral și material al lui Gh. Lazăr.

GHEORGHE RĂDUTU
învățător, comuna AvrigCONTRA
-PUNCT

CICERONE CERNEGURA:

„CAZUL
ARGENTIN”

Ambiguitatea este perfectă în proza lui Cicrone Cernegura și ea se naște din situația paradoxală a viețuitoarelor al căror comportament inserat tabieturi omenestii, după tabla de legi a limbajului esopic. De aici și posibilitatea unor fabulații pe care autorul le improvizează cu evidentă dexteritate. Dar deși el pare că se desolidarizează prin poza bonomă, ceea ce ar sugera cititorului nevizat prezența unor pasaje umoristice, în realitate lucrurile stau cu totul altfel. Dincolo de falsa îngăduință comică se ghidește partea sumbră a grotescului unor ființe a-funse la disoluție. Procesul este închis și nu în devenire ca la Fr. Kafka, să spunem, pentru a mai provoca drame de constiință și nici nu mai reține zone ale inteligenței care să iște zburcăm omenesc ca la Marin Sorescu. Toate actele sînt fizice și postumane fără revers, iar dacă posibilitatea avatariilor rămîne deschisă, acest lucru se produce în bezna regnului inferior, ca să se încheie în cel mai tremedabil moment: Argentin, de fapt un caz extra-uman și patologic, este un pește de acvariu fără cap, ceea ce nu-l împiedică să nutrească o poftă malefică de răzbunare. El se substituie fără dificultate în cine și apoi în surpe, reflectînd stări larvare ale omului însuși. O nistă își devoră propriile progenituri în numele unor raționamente tipice fiintelor superioare, un cine se instrînează de propria lui existență, întrucît fusese sumus unor condiții vitrene. Este foarte ciudat, și, să înțelegem, explicația stă într-o anumită tehnică, cum la Cicrone Cernegura personajele aflate în competiție, cu toate că mimează jocuri păpusești, de fantome, unii confuze și halucinate, în fond se supun unei leați depozitare: aceea a răului monstruos pe care îl implinesc pe de-a-minte unicită. De aceea cartea pare oarecum monotonă și nu totdeauna alegoria a fost suficientă ca să dea conștientă plieselor.

Dacă autorul cade în locuri

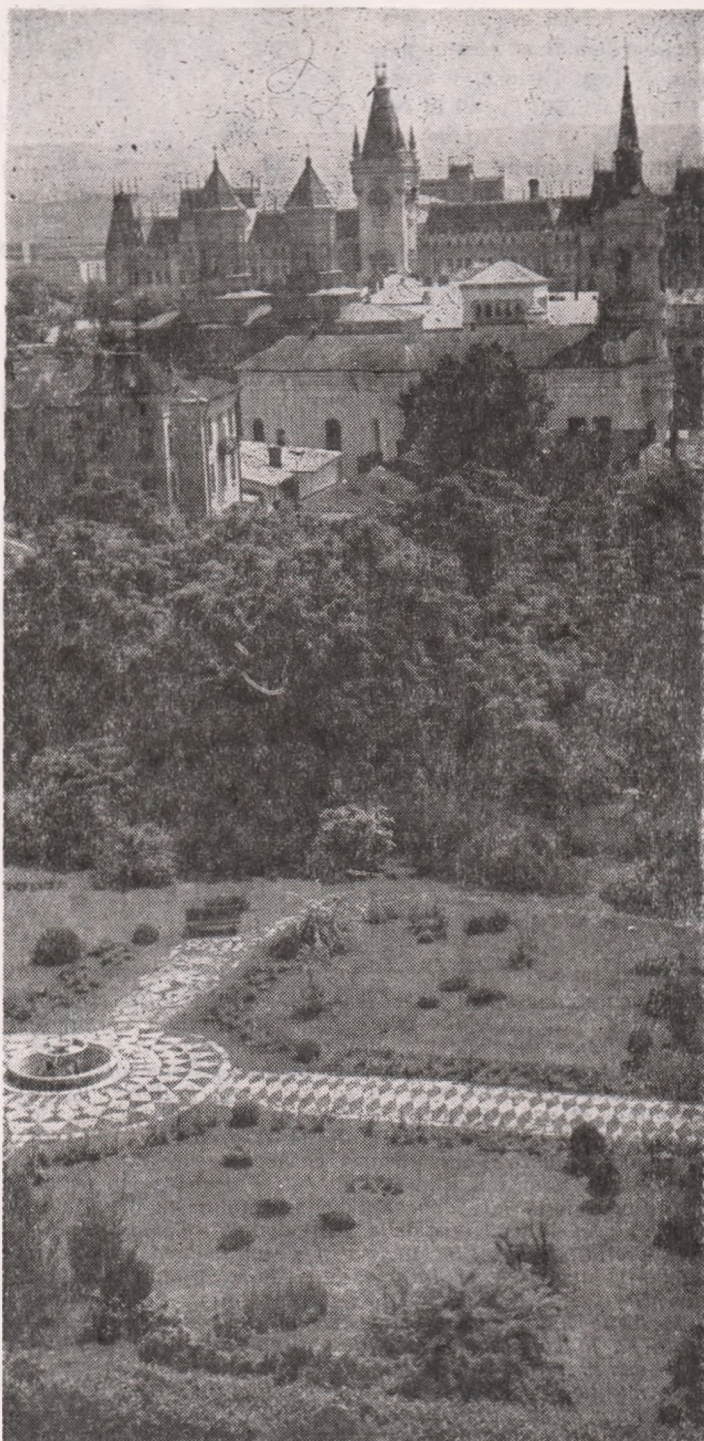
comune, chiar în proza care dă titlul volumului, alteori improvizările sale nu sînt încheiate și, din păcate, trebuie citate multe exemple ca: Oelinda de cînd lei, Umbre, Nemurire plus 100 lei, Pauza. Inșă Despre pisici II și mai ales Surpriza și recomandă pe Cicrone Cernegura ca pe un prozator de certă vocație.

MABIA VALER:

„POEME
ÎN PROZĂ”

Echilibrată și fluentă, poemele Martei Valer degajă o forță puțin obișnuită în lirica feminină. Cu gravitate, ca și cum ne-ar înțina într-o religie, scriitoarea se vrea rezonatorului condiției umane în genere, pe care pare că a învoacat mai mult decît pe propriul ei destin: „Poruncă am primit, să stau strajă la brazda cu viață și să nu mor de lingă ea”. Distîndu-se de grația miniaturală, de metaforele vapoase, caligrafia sa lirică are ca notă personală trăsătura fermă, ceea ce conferă pe alocuri scrierii un aer aproape sacerdotal. Cu alte cuvinte, tristeti ori entuziasme, reculegeri ori extazuri, exprimate fără a soca, închipuie monologuri dramatice despre ființa umană, grefate pe un fond autobiografic ce nu se dezvăluie cu totul. Faptul cotidian este evitat. Gesturile cele mai simple capătă funcții simbolice, avînd în spațiul acumularea unor adevăruri fundamentale despre viață și moarte. Dar această concepție de vizionar care aspiră la o puritate morală aproape extra-terestră („Iată, mi-am înăsurat sufletul în marama curată / din curățile trușășii”), uniformizează tematic. Adăgînd faptul că reflecțiile comune, de a afectare oarecum prozaică ori confecțiile alegorice seci supără destul de des, înseamnă că Maria Valer ar putea fi suspectată de oarecare uscăciune. Se întreazărește, totuși, în ciuda cenzurării trăirilor prea euforice, ochiul atent la culoare, se simte dincolo de vorbe căldura eianului, ca în Beție, de pildă, care aduce a Tagore: „Danșez în cîntecul ochilor tăi, în ritmul de palma atîșe usor, / glieana îmi joacă sub uragă / Nu-mi arunca ta-lanții vorbelor spuse peste jocul nemai-fuac. / Sînt prima oară în vârtejul amefitor de aripi, de sete și rugă. / Lasă-mă doar să mă-mbăt cu vorbele pe care nu mi le-ai spus”. Și atunci pe aproape se află tărîmul legendar al tînerții fără bătrînețe.

Magda Ursache

Imagini ieșene (fotografii: Ion MICLEA)

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

- MIHAIL SADOVEANU — *Venea o moară pe Siret* — B.P.T., I, 5.
I. AGIRBICEANU — *Strigoiul*, — roman — E.P.L., I, 17.50.
I. MARIN SADOVEANU — *Scrieri*, vol. I, — E.P.L., Col. „Scriitori români”, E.P.L., I, 31.
AL. MACEDONSKI — *OPERE* — vol. V, — Col. „Scriitori români”, E.P.L., I, 17.50.
M. BENIUC — *POEZII* — (Ediție selectivă, începînd de la vol. Cîntece de pierzanie — 1938 — pînă la vol. Mozaic — 1968), I, 19.50.
ALFRED DE MUSSET — *Opere alese* — (Col. „Clasicii lit. universale”), I, 15.
FRANCIS BACON — *ESEURI* — Ed. științifică, I, 27.
MARIUS POPESCU — *I se spune profesorul* — Ed. militară, I, 6.75.

poezia acestui pământ

(Urmare din pag. 1-a)

poemele ce cîntă „rîul, ramul”, dar și poeziile de dragoste, meditațiile etc., fiindcă ce ar fi marele Eminescu numai cu „scrisorile”, fără „Lucașfăru”, „Sara pe deal”, „Mortua est”, „La Steaua” etc.? Sau inegalabilul Bacovia nu este unic prin toată poezia sa de la „Plumb” și pînă la „Singur”, apăsător fiind de un timp, atunci, crepuscular? Și nu este aceasta o mare poezie românească, și nu este aceasta o poezie a timpului social și, inclusiv, istoric? A fi patriot în poezie — și în general în opera de artă — înseamnă a desemna, într-un fel sau altul, un contur, mai ușor sau mai apăsător al timpului tău, în țara ta, înseamnă a fi în miezul marilor evenimente nu numai în stradă, sau nu în stradă ci, prin ceea ce scrii, prin tot ce faci mai bun să fii vocea, ochii și, mai ales, sufletul poporului, înseamnă să fii mistuit pînă la epulzare — ca o flăcără — de marile și generoasele idei ale timpului pe care-l traversezi.

Poezia acestui pământ este mare ca însăși gloria ce-l încunună, demnă ca însăși istoria noastră de la daci și romani pînă-n anii socialismului. Am certitudinea marii poezii românești care se scrie acum și care, într-o posibilă comparație cu altele, se va dovedi pe măsura măreției timpului de față. Recunoașterea aceasta se va demonstra cu prisosință în viitorul foarte apropiat. Ceea ce mi se pare foarte important pentru poezia acestui moment este — așa cum se spune în Tezele Comitetului Central al Partidului — rolul acesteia în ridicarea conștiinței socialiste și înnobilitarea spirituală a oamenilor. Înălțătoare și minunate cuvinte! Fiindcă, ce și-ar dori mai mult un poet, un artist, decît a fi una din marile voci ale timpului său, de a fi

în fruntea iubitorilor acestui înfloritor pământ! Intelctualitatea și mai ales creatorii de bunuri spirituale simt această uriașă răspundere pe care partidul, întregul popor o investeste în cei care cîntă sub aura acestui timp de mari înfăptuiri. Legat de aceasta, de mare importanță mi se pare libertatea de a gândi și a spune adevărurile acestor vremuri, adevăruri artistice cu rază lungă de acțiune și pătrundere în ființa intimă a poporului, dînd la o parte și ultimele rămășițe ale unor practici dogmatice, depășite.

Căci viața noastră de astăzi, atât de bogată, atât de diversă și intens activă este și se cere a fi în viitor cîntată pe strune și mai diverse, de către toate vocile, cu îndrăzneală și încredere. Investiția de mesagerii ai spiritualității românești, pe care partidul a acordat-o scriitorilor, ne obligă total, o dată cu nimbul care ni se dăruie cu generozitate, dar pe drept cuvînt sub pana noastră istoria construcției socialismului trebuie să capete prin operele cele mai bune conturul precis, luminos și nobil al acestor ani. Prezentul Socialist ne deschide un viitor strălucit pe culmile căruia trebuie să ajungem. Flăcără în sufletul poporului trebuie să fim; sîntem și vom fi și mai mult, mistuitor dăruindu-ne. Scriem și vom scrie un cîntec total, un mare poem pe care fiecare în parte îl întregim: trecutul de lupte și glorie cu strămoșii de taină în uriașe sate subterane, prezentul care pe oasele mosilor și părinților își înalță splendidoarele edificii ale libertății și păcii și mai departe viitorul în aura-i de vis apropiat.

Identificîndu-și destinele cu destinul patriei socialiste, poezii și scriitorii în general abordă și vor aborda complex marile probleme ale acestui

veac de aur românesc, fiind spirite receptive ale poporului dar și voci adînci, de marl rezonanțe în sufletul cuprinzător al Cetății. Aici și așa trebuie să înțelegem — și-o înțelegem — libertatea de creație în totalul libertăților profund democratice la care s-a ajuns în ultimii ani. Poetul trebuie să fie cetățeanul ales prin destin a fi timp etern, fixîndu-se prin ceea ce face de timpul său. El trebuie să fie total și profund înrădăcinat — așa cum se subliniază în Teze „mai mult decît oricînd, în realitatea dinamică, în continuă transformare și înnoire a vieții noastre socialiste”. Patriotii prin excelență, poezii acestui timp excepțional se vor dăruie total și continuu pentru o cit mai strălucită afirmare a ființei naționale românești. Cred că nu greșesc spunînd că din acest punct de vedere, momentul de față egalează cu demnitate momentul atât de mare de la 1848. Sîntem mîndri că, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, cele mai bune opere create în acest sfert de veac se înscriu, prin forța vibrației lor patriotice, a mesajului social, prin rolul pe care l-au jucat în mersul înainte al societății, în ridicarea conștiinței maselor, în înfăptuirea idealurilor fundamentale ale poporului nostru, la loc de cinste în istoria culturală a României moderne.

Poezia acestui pământ s-a tors și se toarce din marea dragoste față de acest pământ, față de acest popor, față de viitorul lui. Parafrazînd dictonul strămoșilor noștri romani care spuneau că „este plăcut și omenească să mori pentru patrie”, as zice că azi este înălțător să trăiești pentru patrie, să i te dăruie cu toate forțele, cu toată ființa ta, cu toate armele și însușirile. Acum cînd creatorul de frumos se află pe treapta de sus a preturii, cînd partidul, mai puternic decît oricînd, înconjoară cu atîta dragoste și stimă pe slujitorii săi spirituali, acum cînd respectul și recunoștința internațională a tot ce facem este o realitate, acum poetul trebuie să fie mai mult decît oricînd patriot și cetățean. Numai așa înțelegem fericirea de-a fi ai acestui pământ, ai acestei istorii, ai acestui timp socialist. Poetul în cetate trebuie să fie virf de foc mistuitor în sufletul alor săi. Și este. Și va fi întotdeauna.

CORESPONDENȚĂ LITERARĂ

George Achim — Iași: „Dar dacă mă analizez, oarecum bine, nici n-aveam ce scrie”. Cu concluzia dv., dragă tovarășe, am fost de acord pe deplin după ce am încercat să vă descrierăm „formulele” lirice experimentale: „și, la cel biped uitat, / ochiul de stîncuță / e prea dilatat / și dilatatlatat / și lovește cerul / deschizînd la ciocuri / cu glas răgușit / împreună nu șt' pe cine / lăcaș în urechi”. La urma urmei cine vă obligă să dați la iveală astfel de producții dacă „lipsa de timp” vă împiedică să reflectați serios la cele scrise? Nu, pentru ele nu merită să neglijați școala.

Gabriel Stănescu: În ciuda unor incertitudini în minuirea condeiului, sinceritatea notației generează accente lirice care dau speranțe. Mai trimiteți.

Lily Colcut — Iași: „Dar nu amice, fruntea ta îmi spune / că ești al scrisului adept / Dulce liră literară / amice, tu ești un poet”. Versurile dv. nu ne spun nici pe departe așa ceva.

Ileana Hociug — Buhuși: Evitați clișeele poetice uzate, atât de obișnuite în poezia feminină, despre vîntul ce fură plele pe malurile mării sau ritmurile dulcele cu stele micuțe și suflete părăsite. Ici colo — improvizajii nu lipsite de oarecare grație. Reveniți după lecturi din lirica modernă.

Ion Alex. Durac: Conținutul ultimelor plicuri nu ne spune nimic nou. Oricum, dorința noastră de a ne trimite mai rar versuri — și acelea selectate cu grijă — s-ar cuveni luată în seamă. Același răspuns și pentru C. Brîndușoiu, de la care primim opuri întregi.

Victor Teișanu: Am reținut Ochelarii.

Silviu Justinian: După lectura unuia anume pasaj din scrisoare, („revistele literare sînt invadate de primejdiile lirice”), ne-am așteptat să aveți mai mult spirit autocritic. Ne-ați contrazis tot dv. trimițîndu-ne versuri ca: „Poate fugă poate zboară / prin aluni o căprioară / Uite-o cum mă dojenește / mal sever și mai prostește”. Poate că ar fi mai bine să renunțați la acest, să-i spunem, sport.

Valeriu Birgău: „Metaforic” nu-i, doamne ferește, vreun cuvînt de ocară. Așa că nu vă feriți în continuare să fiți astfel numai că mal înțiii (!) vorba dv., trebuie să vă corecți ortografia.

Ilie Costache: Cu imagini însușite din arsenalul simbolizilor despre „burgul banal cu aspect de bazar”, „vestale sore cu sîni de chitare” ori pași ce se pierd „cum corăbii prin strîmtoarea Gibraltar” nu veți realiza nici un acord inedit. Încercați în primul rînd să reveniți din „selenica stație” printre noi.

Barbu Ștefan, Radu Felecan, Aurica Murariu: Sentimentele dv. sînt superioare emoției artistice create de versurile al căror retorism frizează ridicolul.

Ion Corinescu — Sucevița: Aceeași incerență, aceleași alături bizare de cuvinte care stîrnesc hazul. În acest caz, mai scrieți dacă nu se poate altfel, însă după lecturi foarte îndelungate.

Corneliu Cosmin: Adeseori cite o imagine reușită, însă nimic nu e citabil în întregime. Mai bună: Sub tei.

Ioan V. Beșliu — Iași: Cităm fără comentarii: „Lauri pe frunțile voastre / dar din inimile noastre / ce bat la fel cu ale voastre / și sînt una împreună / la bine și la furtună / pentru cauza comună”.

L. C.

ISTORIE LITERARĂ ÎN IMAGINI

Poetul Ion Vinea la Constanța
(Fotografie inedită din colecția D-nei Nelly Cutava, a doua soție a poetului)

Eseul cunoaște, în epoca modernă, în actualitatea imediată, cea mai întinsă și justificată existență. Posibilitățile lui de a semnifica, de a construi și mai ales de a fi întotdeauna o încercare, ceva care nu se desăvîrșește, care propune o soluție și nu o concluzie definitivă îl conferă individualitatea recunoscută. Eseul literar, filozofic, sociologic, istoric se definește prin ceea ce descoperă încolo de superficialitatea fenomenului sau a actului. Forma — iată seducătoarea structură pe care și-o expune eseu pentru a cuceri cititorii. El e un adevărat „decameron”, o poveste a poveștilor ce nu-și recunoaște nici o „formă”, riguroasă impusă, ci numai plăcerea de a se restitui, de a se povesti pe sine, comunicîndu-și de fiecare dată un chip interior neobișnuit. Eseul e roman prin personaj (autorul e de obicei un filozof), prin puțința de a ridica faptele memoriei la simbol. Eseul este omul saturat de cultură, intelectualul ce cunoaște toate cărțile literaturilor. A face eseu echivalează cu o confesiune spirituală totală, cu o metodă personală de a înțelege literatura, cultura poeziei. Eseistica este prima și unica formă a spiritului critic care însumează toate aspectele operei, e, cu alte cuvinte, critica totală.

N. Balotă este un eseist cu totul original. Concepția sa asupra eseului și asupra eseistului nu poate fi neglijată dacă vrem să-l înțelegem exact textele. După N. Balotă, eseul este un „interpret”, iar „o adevărată carte de eseurii ne e alcătuită dintr-o serie de exonerări, de disertații, ci e o adevărată „carte de învățătură”, cum spuneau bătrînii noștri. Opera fiind un univers închis, nedefinit, eseul este acela care deschide, interpretează, cu o percepție nedogmatică. Care sînt totuși riscurile unei asemenea operații? Falsa impresie de fragmentar, de dezordine. Eseul e un mozaic numai la suprafață, căci ideile, drama lor se află în adîncime. Eseul este un filozof, un filolog cu pasiunea cuvîntului și ceea ce el înfăptuiește este numirea, definiția. Relațiile, asociațiile, schimbările de planuri, formele nu sînt decît mici drumuri spre dialogul ideilor. Eseul e o dramă a inteligenței și un spectacol de idei. Eseul trebuie să fie un Socrate care nu iubește concluziile definitive, știind dinaintea că pot fi înlocuite cu altele noi, mai apropiate de adevărul sens al lucrurilor. Urmărind concluziile lui N. Balotă la unele teme, nu se poate susține că totul e spus pentru totdeauna. Criticul extrage esența, știe să definească, să pună în mișcare un flux de idei care reprezintă opera.

N. Balotă e un intelectual de mare suprafață și, analizînd pe Lucian Blaga sau Camil Petrescu, el privește totul de la un anumit nivel de cultură. Principiile sale sînt ale unui clasic și experiența sa de cultură este fundamental clasică. El nu se ocupă, cu rare excepții, decît de autori

N. BALOTĂ: „EUPHORION”

clasic sau modern cu foarte mare circulație. Pe poezii și prozatorii actuali îi trece cu vederea sau le explică opera tot prin principiile clasice. De unde rezervele, micile reproșuri, rețuzurile. Cînd însă se fixează asupra unei teme ca Lucian Blaga, poet oricînd eseistul e de nerecunoscut. Plăcerea de a înainta în operă este imensă, nefiind tulburată de nimic. Analiza estetică este însoțită de o solidă cultură ideologică și de explicații biografice, de reflecții critice. Descoperirea poeziei lui Lucian Blaga este o revelație, chiar „înțierea în poezia însăși”. De la nota de conștință cu relief ascuns, dar ușor de intuit, N. Balotă trece să definească poezia, specificul ei. Tăcerea ar fi prima treaptă

trudindu-l în opera lui Thomas Mann printr-o modernitate a lecturii: aceea a dialogului. Să fie autorul

Muntelui vrăjit un ales? După această întrebare cheie, dialogul critic se desfășoară în interiorul creației scriitorului. N. Balotă vrea să clarifice, să dovedească vocația romancierului, ceea ce a fost tehnic, filozofic și adevărată creație. Faptele doveditoare cresc, se derulează pe ecranul experienței și numai acolo, căci Thomas Mann este înainte de toate, un mare și neîntrecut romancier al experienței, culturii, un Goethe trecut prin Kierkegaard. Eseul se îndoieste că Thomas Mann ar fi un ales al spiritului, tocmai fiindcă opera sa depășește vocația, demascînd-o ca insuficientă în momentul în care Adrian Leverkîhn se prăbușește. Semnificația acestei prăbușiri verifică adevărul că alesul este un compromis între realitatea vocației și anularea ei prin operă. În acest sens, nu unicul de acceptat poate fi considerat Thomas Mann un ales. Cînd opera depășește principiile, talentul, scriitorul e un ales al spiritului uman. N. Balotă se ferește să răspundă, se complac în aproximații. Textul demonstrației sale e pînă de reflecții filozofice. Vocația adevărată e a unui filozof al culturii ce trece prin literatură senin și imperturbabil. Acolo unde găsește idei, acolo unde pulsația vieții este întreținută de structuri filozofice, eseul întîrzie. El își formulează propoziții, se aventurează în discursuri platonice, se entuziasmează de propriile-i descoperiri: „Orice ar spune despre Thomas Mann, nu e tot adevărul despre Thomas Mann, după cum întreg jurnalul meu nu înseamnă încă tot adevărul asupra mea. Dar ce este adevărul? Adevărul asupra unui om e adevărul acelui om, e omul ca adevăr, și el nu poate fi surprins decît ca om în lăța Adevărului. Ar trebui să surprîndem dialogul lui Thomas Mann cu Adevărul. Dar demonul ca minciună fiind mult mai aproape de scriitor decît Adevărul, îmi este mult mai ușor să surprînd dialogul lui Thomas Mann cu Diavolul”.

Erudiția întinsă a lui N. Balotă nu duce la texte stufoase, neaccesibile. Erudiția este tradusă în text printr-un principiu al alinării. Din construcțiile sale critice se pot extrage idei, căci N. Balotă nu e un critic improvizat, ci un estetician, un spirit sintetic. Toate studiile sale pot fi prilej de a dezvolta teme noi, de a medita asupra destinului operei literare.

Zaharia Sângeorzan

CRONICA LITERARA

a Irismului, iar stîla de cuvînt, de neființa lui ar semnifica această tăcere. Cînd apare limbajul, cuvîntul vorbit, se produce creatul, existența are un mijloc de a se face cunoscută: cuvîntul căci „descoperindu-se pe sine drept cel care caută, Blaga cel mut nu se condamnă la limbajul necreatului, ci devine Orfeu în căutarea izvorului de dincolo al frumuseții”. Lucian Blaga trăiește o dramă a sufletului care „ogîndindu-se într-o dramă cosmică, apare (...) ceea ce se poate numi epocalipsa blagiană”. Erosul blagian triumfă asupra vieții, iar „apocaliptic” se mintulește (...) prin erotic”, căci „erosul blagian e „cosmogonic”. Taina, misterul este pretutîndeni: „Sînt undeva jos sau undeva sus, / Tu stinge-ți lumina și întrebă-le / taina trăită unde s-a dus?”

Lecturile lui N. Balotă sînt extrem de bogate și neadrența sa la călinescianism e de-a dreptul formală. Studiile sale de literatură universală îl apropie de G. Călinescu prin intuițiile, posibilitățile multiple de filiații. E suficient să mă opresc asupra unui eseu excepțional: Thomas Mann, un ales? Naraluna critică se organizează într-o arhitectură clasică ingenioasă. Ea nu respinge cititorul, ci îl atrage, în-

cronica ideilor literare

FORMALISMUL — AZI

Cind, nu cu mult în urmă, comentam succint în această cronică principiile formalismului rus (Formă și istorie, nr. 15/1969), un punct esențial rămăsese nelămurit: care este — în două cuvinte — contribuția sa fundamentală, latura de rezistență, de actualitate? Intrebarea răsare mereu din diferite direcții și cu ajutorul unor noi lecturi putem încerca o schiță sumară de evaluare globală. Primum totum, bineînțeles, din perspectiva integrală a ideii de literatură și critică literară.

Sub acest aspect, răspunsul este, în toate sferile favorabile, categoric: formalismul rus lărgiște considerabil experiența contemporană, reintroduce în circuitul ideilor literare o concepție coerentă, organizată și, cu tot relativismul inevitabil al cuvintului, originală. Descoperirea și restituirea sa confirmă și consolidează solidaritatea spirituală a esteticii moderne (Ezlo Raimondi, Rinascita del formalismo? In che modo?, in Lingua e stile, nr. 3/1966, p. 387—390).

Intervin totuși anume nuanțe. Sub raport strict literar, rezultatele rămân inferioare principiilor și indicațiilor de metodă. În patria sa, formalismul rus — strins asociat mișcărilor moderniste, în special futurismului — a făcut pe drept cuvânt, în perioada 1915—1930, figură fecundă de „avangardă”. Raportat însă la tendințele și teoriile ultimei avangarde europene, recuperarea formalismului este lipsită de semnificație specială, în afară de cea istorică. Față de evoluția climatului literar actual, formalismul rus pare chiar anacronic, păstrându-și doar merite serioase de precursor. Se afirma până nu de mult că anticările sale priveau doar sfera poetică. Ni se demonstrează, totuși, că lucrurile pot fi în realitate mai complicate, mai bogate în aspecte.

Sint destul de cunoscute ideile lui B. Eichenbaum, unul din corifeii formalismului rus, privitoare la autonomizarea cuvintului ca semn, disocierea semnificației de semnificativ, posibilitatea unui limbaj poetic „transrațional”, refuzul supunerii cuvintului autorității sensului. Și mai radical, V. Școvski are intuiția cuvintului autarhic, în înțelesul unei unități lingvistice autonome și mai ales obiective. Cuvintele există ca atare, în sine, asemenea unor „lucruri”. Or recunoașterea acestui aspect „obiectual” al limbajului prevestește în mod destul de tulburător teoriile lui Alain Robbe-Grillet și ale altor teoretici ai „noului roman” referitoare la necesitatea percepției „suprafețelor”, la suprimarea dimensiunii or interioare și mai ales a semnificațiilor obiectelor. În locul universului „semnificațiilor”, scriitorul francez propune viziunea unei lumi „mai solide”, „mai imediate”, „mai adevărate”, iremediabil prezente, care se refuză oricărui dincolo. Un limbaj perfect obiectivat, neutral, alb, de gradul zero, urmează să traducă noua viziune anti-romanescă. Dar aproximativ aceleași aspirații aveau, ni se spune, și scriitorii grupării Lef, adepții ai unei literaturi fără subiect, fără semnificație, fără ficțiune, întemeiată doar pe descrierea și „estetizarea” micilor fapte, într-un spirit de totală „denudare” a procedurilor artistice (Rumena Grebenickova, Les Formalistes russes et le roman moderne, in La Nouvelle critique, nr. 180/1966, p. 65—78).

Ar fi de adăugat că anti-literatura actuală cultivă pe scară largă aceeași tehnică a denunțării „trucurilor” literare, nu o dată în spirit de auto-parodie. Se pot face și alte asociații: demontarea și reasamblarea lucrărilor literare sau teatrale, metoda prin care Meyerhold, de pildă, dădea o versiune total diferită a Pădurii lui Ostrovski, „seamnă” destul de mult cu teoriile artei „permutaționale” moderne. Iată doar câteva scurte indicații ce s-ar cere adincite. Însă atunci care este adevărata avangardă? Unde mai poate fi localizată, cu precizie, în timp și spațiu?

Certitudinile ne vin din alte direcții și ele sint, toate, de prim ordin. Definiția modernă a literaturii asimilează disocierea „sistemului estetic”, de „seriile extraliterare” (I. Tynianov, R. Jakobson), recunoaște primatul descrierii structurale asupra studiului genetic. Structura literară devine un concept-cheie, definit în sensul totalității interdependente, funcționale, în interiorul căreia toate experiențele scriitorului (biografice, filozofice, etc.) își schimbă obligator funcția, integrându-se coerenței sistemului. Noi texte, recent traduse, demonstrează că principiul logicii imanente, obiective nu intenționale, este extins de la conținutul unei singure opere, la întreaga operă a unui scriitor, de urmărit în creșterea sa organică. Demonstrația este oferită de studiul lui Dostoievski, înconcludent doar în măsura în care nu ni se explică și proveniența acestei „logici” originare, inflexibile (Ezlo Raimondi, N. S. Trubetzkoy critico letterario, in Lingua e stile, nr. 1/1966, p. 81—88). Alte noțiuni azi curente ca: specificitate a obiectului literar, semnificație, context, limbaj „deviat”, literaritate, au intrat în sfera de preocupări a poeziei moderne datorită, în bună parte, aceleiași concepții. Constituția însăși a poeziei, ca disciplină „științifică”, tot formalismului i se datorește în largă măsură.

În domeniul criticii literare, concluziile lui Victor Erlich sint în cea mai mare parte exacte, echilibrate, și ele pot fi reținute (Russian Formalism — In perspective, in The Journal of Aesthetics and Art criticism, nr. 2/1954, p. 215—225, materia a intrat în sinteza finală: Russian Formalism, 1965). Afinitățile cu critica „organicității” în special americană (Cleanth Brooks — R. P. Warren) sint evidente. Teoriile actuale despre „ironie” și „paradox”, rezultate din ambiguitatea și conflictul interior al structurii, înțeleasă ca sistem de opoziții, au aceleași afinități. Și mai aproape de spiritul și metoda formalismului este așa-zisa lectură microscopică, analitică (Close reading, Explication de texte), azi atât de răspândită (și exagerată!). În genere, spiritul tehnicist, anchea m-nuțioasă la nivelul limbajului, într-o sferă considerabilă a studiilor literare moderne, este de aceeași proveniență net formalistă. Descriptivismul, dezinteresul pentru valori care, relativismul, consecința directă a unui anume istorism exclusivist, uneori aproape factologic (B. Eichenbaum), la fel. Mai ales în acest punct drumurile se despart. Abdicarea pasivă de la judecata de valoare (care nu înseamnă nici dogmatism, nici critică „judecătorească”, nici impresionism „admirativ”, liric, pe drept cuvânt respins de formalisti) constituie una din cele mai mari deficiențe ale criticii moderne.

Adrian Marino

85 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

KOSTAS VARNALIS

Continuator al celor mai frumoase tradiții ale literaturii clasice (D. Solomos, K. Palamas, A. Sikelianos), K. Varnalis, poet și prozator, se afirmă ca o personalitate literară de prim ordin, în special în cea de a doua etapă a literaturii neo-grecești, o dată cu apariția unei noi forțe și noi tendințe democratice, legate de manifestarea unui spirit innoitor, influențat de dezvoltarea mișcării muncitorești din patria sa. De aceea, după 1920, constatăm în creația poetică a lui K. Varnalis o largire a orizontului său ideologico-estetic, fapt care duce la ruptura cu influențele hedonismului chiar rez-

ervat, sau cu cele ale parnasianismului francez. După această perioadă creează opere ca „Lumină ce arde” — 1922, (un poem cu un conținut complet nou, având ca temă lupta omului pentru eliberarea sa socială și spirituală), „Robii ase-diați” — 1917, „Adevărata apologie a lui Socrate” — 1933, „Dictatorii” — 1956, „Calendarul Penelopei” — opere în care biciuirea societății burgheze contemporane ocupă un loc central.

„Libertatea”, „Conducătorul”, „Cîntecul victoriei”, „Cîntecul libertății”, „Mausoleul ucigașilor” sint doar cîteva din care izvorăște

sentimentul patriotic și umanist, sentimentul încrederii omului în victoria deplină și definitivă a libertății, muncii, fericirii.

Poetului cu o fizionomie cu totul aparte în literatura neo-grecească, i s-a decernat în 1958 Premiul Internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare”, realizându-se astfel, ceea ce cu peste 30 de ani în urmă esteticianul și omul de cultură marxist Dimitrios Glinos preconiza: „... Personalitatea spirituală a lui Varnalis depășește cu mult hotarele țării noastre și poate rămîne alături de cele mai luminoase nume ale literaturii revoluționare”.

MAUSOLEUL UCIGAȘILOR

Raport, 12 decembrie 1943:
„Atacul în orașul Kalavrita continuă. Ca represalii, am distrus 9 sate și am executat 149 de bărbați”.

(Heissinger)

Apleacă-te, robule, și bagă-te în noroi
Și scarpină-ți bocancii cu unghiiile
Cit te mai ții, fă-te mic. Și tremură
Cînd treci pragul de marmoră

Și aruncă-ți sufletul în gunoale
Ca o cîrpă fără preț, căci ani de-acum
Îl dezonorează trădătorii
Cine intră aici suflet n-ar trebui să aibă.

În fața ta e cea mai largă poartă a lumii
Și-năuntru sint aleșii criminalilor.
Grecia îi leagănă în brațele sale
Căci i-au zdrobit jumătate din filii.

Aiără sint goi și negri puștii copaci
Înăuntru ca o pădure laurii verzi
Aiără sint lanțuri, moarte, și noapte
Înăuntru, lumină, boierie și nemurire.

Dacă satul tău l-au ars și au siluit
Fetița lingă mama injunghiată
Și dacă au spinzurat filii tăi de copac
Și după tine au alergat gloanțele

Norocosule ce-ai scăpat! Acum
Apleacă-te în fața lor, încet, să nu-i trezești
I-a dărimat înlma partizanului
Dar înapoi i-a adus falsul patriot

Uită-te. Pășind gloria singuratică
Gîndește-te la vo'nicii strălucitori.
Și notează pe o tăbliță numele lor
Căci tu n-ai nici nume, nici mormînt...

La răsărit și apus singe și îflăcări
De la Kalavrita pîn-la Dahu
Și-n noroiul de singe și-n cenușă
Sculpă și iarăși sculpă Trădarea.

Fă un pas înapoi! Te întreabă
Automatele: „Cine ești?” Nu uita,
„Străln” să spui! Cel mai mare păcat
Este să fii Grec în înrobta ta Patrie.

Teroare și rușine! Te aleargă
Legile Dumnezilor și celor pușini
A domnilor cerului, ai pămîntului și ale oamenilor
Și e o cinste să fii necînstit și servitor.

Și-nvață-ți bine lecția
Care-i cu aur scrisă pe portal
E îmul de aur al nemuritorului Pindar
„Cinstiți morților pe ucigași!”

Cinstiți voi cei trădați pe trădători!
Cinstiți voi oamenii pe netrebniți
Linguiști și găzduiți fiecare goșan străin
Trădați, fără mască sau cu mască.

Și omorîți cu armele lui
Pe acei ce nu-l lasă să se înrădăcineze!
În putrefacția „sublunii... libere”
Cel superputrezi au înțietatea.

octombrie 1962

Traducere și prezentare de

A. Rados

CURIER

ROBERT DESNOS

„Incroyable est de se croire Vivant, réel, existant; / Incroyable est de se croire / Mort, feu, défunt, hors du temps”. Orbit de miracolul vieții, Robert Desnos nu putea accepta, firește, absurdul morții. I-a fost dat însă să-și sfîrșească existența în chip sfîșietor de ilogic și de tragic; cel pentru care puterea visului și lumea fantasmelor nu aveau limite și secrete, nu și-a imaginat niciodată că semenii săi pot duce atât de departe „știința” uciderii. De altfel, cu o lună înainte de a lua drumul Büchenwaldului, Desnos îi trimitea, din închisoare, tovarășei de viață, aceste turburătoare rîuri: „Notre souveraineté serait intolérable si nous ne pouvions la considérer comme une maladie passagère et sentimentale”.

Nu puțin sint glasurile care afirmă că Robert Desnos a fost cel mai dotat dintre poezii generației supra-realiste; chiar comentarii ce nu se hazardază în judecări de valoare tranșante conchid că Desnos rămîne cel mai autentic, mai natural din grupul strins în jurul lui André Breton; el a realizat adevărată poezie supra-realistă, „devarasată de toate pretențiile ei filozofice și de toate vechiturile ei romantice” (Jean Rousselot). A dat, fără îndoială, cea mai fericită expresie poetică percepțiilor formulate de Breton în Primul Manifest al supra-realismului: „Puterea necîntită a visului, jocul de-a terasat al gîndirii” etc. Poezele sale alătură autenticitatea experiențelor omnice—sincertății confesiunii lirice, luxurianta imagistică — excepționala capacitate de invenție verbală. Fantezia de bordantă a lui Desnos se exersează pe cele mai variate game, de la umorul negru din Complainte de Fantomas la umorul blajin din Chants-fables, de la erotismul agresiv din La Liberté au l'Amour la tandrețea și delicatetea din Jay tant rêvé de toi. E de remarcat apoi la Desnos un ascuțit simț al rigorii formale, cea mai îndrăzneală experiență în acest sens fiind — paradoxal — cultivarea insistență a bătrînilui alexandrin, pe care l-a stăpînit și l-a făcut maleabil cu o desăvîrșită artă de virtuos al versului. Multe din aceste căutări ale lui Desnos au părut lui Breton regretabile erezii, dar amonestat sever în 1930, poetul a preferat să se îndepărteze de mișcarea supra-realistă decît să renunțe la principiile sale. „Acest Ariel fantezist și grav, în același timp, nu putea să consimtă, în orice împrejurare, decît să fie el însuși” (H. Lemaitre).

Poezele apărute la E.L.U. sub titlul Noaptea nopților fără iubire sint selectate și traduse de Vasile Nicolescu și Tașcu Gheorghiu: primul a urmărit o tălmăcire cit mai fidelă, căutînd totodată să redea, în limitele posibilității, valorile muzicale ale textului original. Tașcu Gheorghiu își ia libertăți mari (și mai riscante), mînuind cu rafinate voluptăți un limbaj nîm de savoare. Excelent în toate privințele, studiul introductiv al lui Vasile Nicolescu încunună această frumoasă realizare editorială.

AL. CĂLINESCU

În zece ani, Jean-Loup Trassard n-a publicat decît trei cărți — din acelea pe care nu le poștă uita. Fiecare frază este decantată cu precizia economă a poetului care concentrează, în cîteva cuvinte, o multitudine de imagini și senzații.

În „Paroles de laine”, omul se mîsoară cu tot ce-l înconjoară, cu tot ceea ce trăiește, palpă, respiră, cu tot ce atînge sau gustă — într-un dialog bizar, străbătut de florul unei permanente descoperiri, la jumătatea drumului între teamă și fascinație. Un compozitor „visează marea” pînă la a se contopi cu freacățul ei, un notar, subit fermecat de ea, se află pe punctul metamorfozării în pește, o tîndră Pasiphaé de țară mblinzește taurul, tederă invadatoare, indiferentă, se află într-o perpetuă cursă, de o îndrăcnică încetineală, cu oamenii — e lupta de-a lungul vîrștelor, urmărită tandru de scriitor, o luptă fără învingători și învinși. Oamenii se străduiesc să-și înfigă rădăcinile în pămînt,

să danseze imobilul dans al anotimpurilor, imitînd metamorfozele... Pentru aceste ființe din afara timpului, natura e, de fiecare dată, un însoțitor, iar existența — o ceremonie cosmică. Forme, sonori, parfumuri evocă, în același timp, cotidianul și necunoscutul și, fără îndoială, solitudinea.

Grație unui limbaj dens, plin de sevă și riguros lucrat, încît devine uneori eliptic, Jean-Loup Trassard a reușit să capteze forțele ce ne locuiesc înțina fără știrea noastră. „Paroles de laine” se ridică lent din adîncurile cavernelor unde ne aflăm ascunși, lăsîndu-ne singuri, tuburași și umiți înaintea bogățiilor și a umbrelor din care sintem făcuți.

(după „L'Express”, nr. 936).

Jacques Baron, mezinul grupului de prieteni care, în preajma anului 1920, îl înconjurau pe André Breton, va evoca, plimbîndu-se prin cîmîtiri, figuri de scriitori dispăruți în timp... Majoritatea celor prezenți în „L'an I du surréalisme” trăiesc însă prin cărțile lor, căci influența morală, estetică și intelectuală a acestora nu încează de a se face simțită.

În 14 aprilie 1921, după o manifestație dada, îl cunoaște pe Louis Aragon, cu care petrece cîteva ani de prietenie literară („amitie-poetică”), marcați de plimbări pariziene, dintre care una la atelierul lui Picasso, ca urmare, deja „glorios și dificil”, jucîndu-se, totuși, cu trenulețul electric... Aragon adora poezia lui Musset, declamîndu-i, o dată, „Nemourna”, spre stuporarea trectătorilor din cartierul Saint-Honoré. André Breton, cu toată prestația gravitate ce-l caracteriza, nu detesta gluma, socotînd risul indisociabil de inteligentă. Fîndcă vorbeam de un cîmîtir: în afară de Breton, Desnos și Crevel, sint amintîți Eluard, Péret, Vitrac, Artaud, Duchamp, Jacques Rigaut ș. a. Destur, nu lipsesc și cei în viață: Queneau, Michel Leiris, André Masson, Miró, Chirico, Max Ernst etc.

Și lucrarea se termină cu o abundentă suită de frumoase poeme în proză, în care Jacques Baron ne oferă mărturia fidelității sale față de propria-tinerețe.

(după „Le Figaro littéraire”, nr. 1202).

D. F.

SUSANA BOMBAL
ȘI ROMANUL ACTUAL

„Eu n-am plîns niciodată la filmele despre „nefericire”. În schimb, am plîns la filmele de curaj, la filmele cu cowboy, la filmele de glorie”.

Aceste cuvinte le rostea, acum cîteva ani, Borges, prezentînd romanul „Portrait d'Annekei Loors” de Susana Bombal. Astăzi, înaintea apariției unui nou roman al autoarei, am avut prilejul să obținem un scurt interviu.

— Viitorul meu roman se intitulează „Prezicerea lui Bethsabé”. Acțiunea se desfășoară în orașul Mendoza, la sfîrșitul secolului trecut. Continuarea o voi face în romanul „Cramele”. E vorba de o familie cu probleme și sentimentele ei, în mijlocul unei epoci frîmțurate din istoria Argentinei.

— Ati putea să ne precizați ce fel de cititori preferați?

— Sensibili. Cei care au tangeță cu literatura. Cei care nu se lasă influențați de modă în literatură.

— Ce părere aveți despre romanul argentinian de azi? — Se apără înmăritua unei tendințe universale „negativiste”. As menționa, aici, romanele lui Garcia Marquez, scrise cu un talent formidabil. I-aș recomanda, însă, să le curățe de „oroare, amărăciune” etc.

— Care este, deci, poziția dvs. față de așa-numitul „boom” literar?

— Nu-l ignor. Nu mă interesează. Mă preocupă scrișul. Nu simt nevoia să fiu citată.

— În încheiere, ne-ați putea defini acest gen specific latino-american, „el cuento” (povestire), care se bucură, pe acest continent, de o largă circulație?

— „El cuento” este momentul esențial al unei vieți. Ca și în sonet, cred că, importanța lui se află în finalul operelor.

DAN BULGAR

STATISTICA ȘI CERCETAREA ISTORICĂ

Legăturile statisticii cu istoria au constituit în secolul al XIX-lea obiectul unor interesante discuții științifice, acestea fiind deschise de August L. v. Schlözer (1735-1809), eminent profesor de istorie, drept statal și statistică la Universitatea din Göttingen, care, în lucrarea sa „Theorie der Statistik” (1804), a făcut cea sugestivă legătură între cele două discipline, care a rămas celebră în istoria statisticii: „statistica este o istorie care stă pe loc, în timp ce istoria este o statistică în mers continuu”.

Statisticienii de seamă, dintre care unii aparținând școlii statistice „universitare” germane, la dezvoltarea căreia contribuie cu competență și mare autoritate Schlözer, nu au fost de acord cu îndrăzneța comparație a acestuia privind statistica și istoria. J. E. Wappäus, de pildă, își exprima părerea în tratatul său de „Geografie și statistică”, publicat la Leipzig în 1849, că dezvoltarea istorică nu este și n-ar putea fi niciodată caracterizată de o suită de tabele statistice conținând datele unui complex de fenomene pe un șir oarecare de ani. Tabelele statistice — scrie el — caracterizează „situații” ale unor fenomene, în timp ce istoria privește „dezvoltarea” acestora. În același sens, dar cu un ton mai categoric, se exprimă statisticianul Haushofer, excluzând ideea oricărei comparabilități între statistică și istorie. Într-un sens mai împăciuitor, se exprimă statisticianul austriac Jonak (Theorie der Statistik, 1856), care consideră că o serie de tabele statistice ar putea constitui cel mult „o cronică”.

Nu lipsesc, tot în secolul trecut, nici unele comentarii mai favorabile în legătură cu analogia dintre statistică și istorie. Statisticianul francez Maurice Block, de pildă, în tratatul său de statistică (Paris, 1878), consideră că istoria, având în primul rând rolul de a prezenta „înălțuirea evenimentelor”, are nevoie de statistică, mai întâi pentru o mai bună precizare a unor stări și fenomene, apoi, pentru a scoate în evidență rolul diferiților factori ai dezvoltării istorice. Sint și alți „agenți activi” (economici, sociali etc.) — apreciază M. Block — pe care istoricii îi pot stabili apelând la statistică.

A fost nevoie să treacă un secol și chiar mai mult pentru ca ideea paralelismului și a legăturilor dintre statistică și istorie, așezată acum pe o altă bază, să capete o confirmare științifică. Procesul de ramificare a științelor, ajuns în perioada actuală într-un stadiu avansat, a dat naștere în mod necesar procesului invers, de apropiere a științelor sociale particulare, de „integrare” a lor pe baze noi, pe o treaptă superioară, o integrare relativă, în care fiecare disciplină își păstrează obiectivele sale particulare și modalitățile sale specifice. În cadrul acestui proces, legăturile metodologice dintre statistică și istorie au căpătat o deosebită semnificație și actualitate.

Procesul de integrare a științelor, aparent contradictoriu procesului de ramificare, nu este decât un proces logic, necesar, determinat de nevoia cunoașterii în totalitate a naturii și a vieții sociale.

Esențială este în această concepție unitatea dialectică a științelor, convergența lor spre același obiectiv final. Sint mai puternice legăturile decât granițele dintre științele particulare, oricât de diferențiate ar fi aceste științe. Acțiunile de colaborare în cercetările științifice s-au dovedit a fi nu numai eficiente, dar, în multe cazuri, de neînlocuit. În colaborare, determinările științifice se obțin într-un timp mult mai scurt, ceea ce corespunde caracterului cerințelor moderne ale informării. Pe de altă parte, problemele cele mai complexe ale cercetării științifice nu pot fi abordate și rezolvate decât pe calea colaborării interdisciplinare.

Reflectând un mod de acțiune practic în cercetările științifice moderne (conceptul teoretic fiind în curs de încheiere), procesul de integrare a științelor particulare scoate la suprafață mai ales aspecte concrete ale legăturilor metodologice dintre discipline, formele diferite sub care se pot realiza în mod efectiv și eficient aceste legături.

Transferurile de metodă au fost practicate între statistică și istorie încă în secolul al XIX-lea de către statisticieni și istorici cu vederi științifice înaintate. Dintre oamenii de știință români, George Barițiu, de pildă, eminent istoric și statistician, realizează o excelentă legătură între statistică și istorie. În lucrările sale istorice, el preia de la statistică documentarea cifrică și analiza statistică. Se servește în lucrările sale de variate izvoare de date statistice. Conscripția militară efectuată în 1774-1775 în cele 84 de sate ale teritoriului regimentului I grăniceresc român din Transilvania, de exemplu, i-a furnizat lui Barițiu un valoros „material” pentru istoria acestui regiment, adică a satelor respective. În lucrările sale statistice, pe de altă parte, servindu-se de calitățile sale de istoric, Barițiu pune cu folos informația și explicația istorică în slujba statisticii. Mai târziu, A. D. Xenopol, istoric erudit, preocupat îndeaproape și de problemele metodologice ale istoriei, cuprinde în istorie categoria seriilor istorice, apropiindu-se prin aceasta de categoria metodologică a seriilor din statistică.

În conceptul său, așa numitele „serii longitudinale” ale unei epoci, au rolul de a analiza dezvoltarea istorică pe factori, aceștia reducându-se în studiu la un număr de trei: factorul politic, cel cultural și cel economic. Ideea sa călăuzitoare este de a da un conținut mai riguros cercetării istorice, de a determina pe baza elementelor concrete cauzele ce stau la baza succesiunii istorice a faptelor, a evenimentelor. (Causalitate în succesiune, Buc., 1906). În latură practică, A. D. Xenopol se servește în mod sistematic în lucrările sale privind istoria românilor de izvoarele de date statistice de care poate dispune (catagrafii, recensăminte, „condicii” de stat etc.). Prin toate acestea, el aduce în opera sa „puterea lămuritoare a cifrelor” pentru cunoașterea și caracterizarea stărilor social-economice de care se ocupă. Unele capitole, ca de pildă, cele care privesc starea economică și financiară a Moldovei și a Munteniei în epoca fanarioților, sint bazate aproape exclusiv pe date concrete culese din condicile vistiierilor, prezentând „starea înspăimântătoare de robire” în care aceste țări căzuseră față de Poarta Otomană.

Dacă în trecut, în procesul cunoașterii istorice, izvoarele statistice erau utilizate în mod sporadic, de un număr relativ mic de cercetători, în cercetările istorice moderne aceste surse sint folosite cu un caracter sistematic și cu un sens științific mai profund. Statistica istorică, metodă în care datele statistice (inclusiv ale prestativității) sint folosite ca o principală sursă de informare și de analiză istorică, a căpătat în cercetarea istorică actuală un loc bine cunoscut și de largă aplicare, la nivelul științei mondiale. Nu numai că prin astfel de

date se completează unele goluri de informație istorică, dar prin ele se ajunge și la ridicarea calitativă a documentării și analizei istorice. În cadrul statisticii istorice se schimbă optica cercetării, fenomenul existențial de masă ocupând un loc central în cercetare. Datele statistice conduc la îmbogățirea explicațiilor privind particularitățile structurale ale fenomenelor istorice și la o mai bună evaluare a factorilor dinamici ai dezvoltării sociale. Ele scoț în evidență rolul multilateral în procesul de dezvoltare „măsoară importanța fiecărei forțe sociale. Documentarea, în condițiile datelor statistice, capătă caracterul de precizie, de rigorozitate, calități pentru care se luptă în general științele sociale moderne.

Domeniul în care metoda statisticii istorice capătă după cel de-al doilea război mondial cea mai largă aplicare este cel al evoluției demografice. Franța, care și-a avut și își are încă problemele sale demografice particulare (într-o formă simțitor atenuată astăzi), ne-a dat cei mai de seamă reprezentanți ai noului curent. Savați ca Alfred Sauvy și Marcel Reinhard, care stau în fruntea acestui curent, aduc o contribuție deosebită în direcția aceasta, nu numai prin cercetările lor privind evoluția demografică a Franței și istoria generală a populației mondiale, ci și prin lucrările lor teoretice referitoare la folosirea materialelor de statistică în cercetarea istorică. În concepția acestor oameni de știință, marile evenimente istorice nu pot fi înțelese și explicate decât în strânsă legătură cu modificările ce intervin în structura socială a populației, iar această structură nu poate fi cunoscută și studiată decât pe baza datelor statistice.

În cadrul noului curent de cercetare istorică, istoriografia franceză s-a îmbogățit nu numai cu numeroase lucrări privind situația și problemele Franței sub „Revoluție și Imperiu” (rezultatul cercetărilor animate în special de M. Reinhard), ci și cu studii de istorie locală (demografie istorică și istorie social-economică), bazate pe datele arhivelor ecleziastice și municipale. Au apărut de asemenea, valoroase lucrări de sinteză, care aduc la zi, în condițiile noii metode, evoluția socială a Franței, cum este cazul lucrării lui George Dupeux (La société française, 1789 - 1960, Paris, 1964), care cuprinde în cercetare, cu sprijinul metodei statistice (tabele, grafice etc.), o perioadă de peste 170 de ani, abordând probleme importante, ca cea a „grupurilor sociale”, a industrializării și urbanizării etc., apropiindu-se, prin modul de a pune problemele, și de caracterul cercetărilor sociologice.

Eficiența științifică a metodei, legată de bogatele surse de informații prestativice și statistice neexplorate încă, explică largă extindere a ei în toată lumea. Pe baza ei se abordează astăzi probleme care stăteau închise și se părea că sint condamnate să rămână fără răspuns. Problemele populației „Americii indiene”, de pildă, sint astăzi studiate pe baze noi de către savanți americani. În Polonia, prezintă un deosebit interes cercetările statistico-istorice inspirate de ideea de a aduce contribuții noi cu privire la popularea teritoriilor poloneze în epoca prestativică, cercetările fiind legate de cinci momente cronologice diferite: anii 1000, 1340, 1578, 1666, 1791.

În țara noastră, acad. Andrei Oștea, directorul Institutului de istorie „N. Iorga”, apreciază bogăția fondurilor de materiale statistice și prestativice de care dispunem și importanța deosebită ce ar prezenta-o o mai largă și sistematică explorare a acestora pentru o mai pătrunzătoare cunoaștere a marilor procese sociale ale istoriei noastre. „Deși un început în această direcție a fost făcut în anii din urmă, se impun noi și aprofundate cercetări care să pună în valoare datele oferite de catagrafii, statistici și recensăminte. Pentru perioada prestativică a istoriei noastre, concluzii generale cu valoare măcar de aproximație se pot desprinde din cercetarea sistematică a altor categorii de izvoare, în primul rând actele de cancelarie și matricolele parohiale” (Marxismul și cercetarea istorică, în „Lupta de clasă”, 1965, nr. 1).

Fără îndoială, inițierea unor ample studii privind evoluția demografică a societății românești implică și la noi o dezvoltare a statisticii istorice și o mai strânsă colaborare între istorici și statisticieni.

Ceea ce a contribuit teoretic la strângerea legăturilor statisticii cu istoria pe terenul cercetării, în epoca noastră, este lărgirea orizontului filozofic al științelor sociale, sub influența ideilor materialismului istoric. Conceptul de știință al istoriei s-a adâncit, cuprinzând în studiu și aspectul structural al dezvoltării sociale, alături de cel acțional și evenimential. Acțiunea și evenimentul, ca elemente faptice clasice ale cercetării istorice, își păstrează fără îndoială toată însemnătatea (s-ar putea spune primordialitatea) în caracterizarea procesului istoric al dezvoltării. Ele exprimă mișcarea, pe care am putea-o numi de pas mare, pe linia progresului, a schimbărilor calitative, în viața socială. Ca elemente reprezentative ale unui ansamblu de mișcări, ele exprimă direcția dezvoltării sociale. Dar studii structurii sociale aduce totdeauna o completare a modului de a privi în dinamică procesele de dezvoltare. Structura exprimă un nivel calitativ atins la un moment dat, forma socială sau modelul care a căpătat consistență într-o etapă istorică, distribuția calitativă mereu schimbată a ansamblului social, relațiile în continuă transformare dintre diferitele categorii sociale, ca rezultat al mișcărilor (schimbărilor) simple și de grup (complexe) ce se produc în interiorul comunităților sociale și al societății considerate în totalitatea ei. Structura înseamnă o sinteză a realității sociale la un moment dat. În dialectica cunoașterii, aceste două aspecte, dinamica și structura, constituie o unitate.

Apropierea istoriei de statistică a fost determinată hotărâtor de necesitatea de a se îmbogăți sursa de informație istorică pentru unele probleme și stări ale trecutului, prea puțin cunoscute pe baza informației istorice clasice. Deosebit de importantă este însă această apropiere și pentru nevoile curente ale cercetării istorice. Prin intermediul datelor statistice se cuprinde în optica cercetării istorice moderne, a cunoașterii istorice în general, și aspectul structural al societății. Aportul statisticii în această privință este specific. Statistica introduce în cercetarea istorică datele necesare pentru dimensionarea factorilor care colaborează la dezvoltarea vieții sociale, inclusiv pentru măsurarea transformărilor structurale ale acesteia.

Al. Bărbat, C. Oștea

CONTRA -PUNCT

Georgeta Tudoran:

„ȘTEFAN GHEORGHIU”

Cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la nașterea lui Ștefan Gheorghiu, cel mai util și meritor omagiu adus acestui neobosit luptător pentru cauza proletarietului din țara noastră e, desigur, studiul datorat Georgetei Tudoran și editat de către Comitetul Județean Iași al P.C.R., secția de propagandă.

Conceput ca o lucrare de riguroasă cercetare științifică, acest studiu biografic analizează activitatea lui Ștefan Gheorghiu sub aspectul problemelor majore în care el s-a afirmat sau și-a exprimat punctul de vedere. În felul acesta, personalitatea omului politic apare proiectată pe evenimentele epocii respective, ea fiind ferită întregită de condițiile sale ideologice și sociale. Ceea ce impresionează în primul rând la lectura acestei cărți este activitatea practică de revoluționar pe care Ștefan Gheorghiu a desfășurat-o în toate centrele muncitorești din țară, de la Iași la Galați, Sulina sau Turnu Severin. Agitator, propagandist și organizator, total devotat cau-

zel care l-a fost atît de scumpă. Ștefan Gheorghiu a înfruntat prigoniri, lipsuri materiale, a sfidat boala, fiind prezent peste tot cu vorba și fapta.

Utilizînd un variat material documentar arhivat sau extras din presa vremii, autoarea reușește o contribuție substanțială atît pentru creionarea profilului acestei energii revoluționare, care a fost Ștefan Gheorghiu, cît și în ceea ce privește oglindirea obiectivă a frământărilor din epoca respectivă a istoriei noastre. Valoarea lucrării e sporită și de faptul că ni se oferă pentru prima dată o antologie a celor mai importante articole, anchete și studii privind viața muncitorilor pe care Ștefan Gheorghiu le-a publicat în presa muncitorească și socialistă.

Aprută în condiții tehnice excelente, cartea a cuprins totodată începutul unei activități editoriale promițătoare, la care o contribuție substanțială poate aduce Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — sectorul din Iași, cel care girează studiul Georgetei Tudoran.

ARB.

O lucrare promițătoare

Evoluția științei contemporane a impus ca necesitate recuperarea rămirii în urmă a cercetărilor pedagogice de la noi, într-o bogată producție editorială de studii și lucrări științifice. Una din laturile intrizate ale cercetării didactice este doctologia, deși o modernizare propriu-zisă a procesului de învățămînt nu poate fi concepută fără o fundamentare și redimensionare a sistemului de verificare și apreciere a elevilor. Apariția lucrării „Metodologia examinarilor și notării elevilor” ne pune în fața unei semnificative realizări: începutul tipăririi unor opere monografice de doctologie, a căror lipsă se resimte atît de acut.

Calitatea fundamentală a acestei cercetări, care o face superioară altor tentative asemănătoare, e preocuparea insistență pentru perfecționarea actului pedagogic al examinarilor și notării, la valorificarea investigației științifice a problemei se pune accentul pe aportul cercetătorilor români (Șt. Birsănescu, V. Popescu, Stancu Stoica, G. Zănea etc.) la diagnosticarea și prognosticarea multiploilor componente ale personalității tineretului studios. Viziunea preocupării cu semnificația teoretică deosebită pentru organizarea activității instructiv-educative și a vieții școlare, cartea este profund ancorată în problematica actuală a științei pedagogice, legitimată de prezența unor chestiuni și orientări principale ale pedagogiei contemporane, ale cercetării concrete.

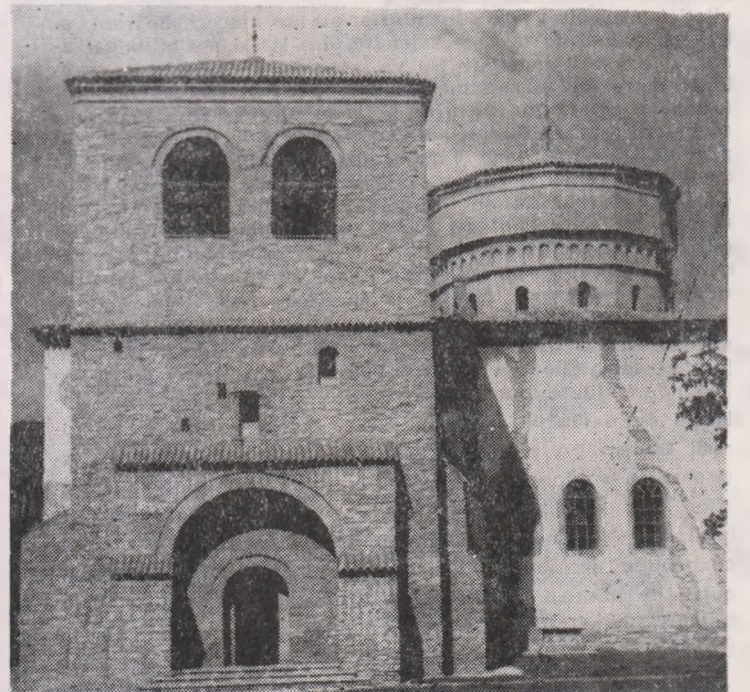
Cu toate că are un vădit caracter aplicativ, de îndrumare metodică a acțiunii de depis-

tare și măsurare exactă și promptă a posibilităților, a aptitudinilor tinerei generații, autorii (D. Muster, A. Hașgan, P. Popescu) țin să definească anumite categorii de bază ale pedagogiei în lumina schimbărilor intervenite în procesul educațional. Astfel sint elucidate noțiunile de examinare și apreciere și notare de notă școlară („măsurătoare globală a pregătirii și conduitei elevilor”), sistem de examene și de notare, se stabilesc principiile generale ale examinarilor și notării și sint explicate documentat funcțiile notei școlare (constatarea, discriminativă, educativă, socială). Prezintă o noutate și o invitație la discuții expunerea detaliată făcută tehnicii examinarilor curente și din cadrul concursurilor și examenelor de bacalaureat, precum și soluțiile propuse pentru aprecierea și notarea purtării elevilor.

Este sensibilă, de-a lungul întregului studiu, stăruința cu care colectivul de cercetători critică argumentat empirismul și subiectivitatea persistente în munca de examinare și de notare a cadrelor didactice, propunînd totodată măsuri practice în vederea perfecționării doctologice a corpului profesoral și a dezvoltării capacității de autoapreciere a elevilor. Se aduce prin aceasta o contribuție în sensul interesului contemporan pentru măsurarea randamentului școlar și a integrării sociale a tineretului. Pledoaria în favoarea unei conlucrări între pedagogie și alte științe sociale, în acest domeniu, este binevenită.

VALERIU NEȘTIAN

ISTORIA ARHITECTURII ÎN IMAGINI

Unul din cele mai vechi și mai interesante monumente arhitectonice ale Moldovei este fosta mănăstire Sf. Sava din Iași, edificată pe la 1300-1330. În locul unei biserică de lemn care ar fi dăinuit de la întemeierea Iașilor.

Date istorice certe privind această clădire: Clădirea a fost reînnoită, în 1625, sub Radu-Vodă de către Ianache Postelnicul, cucerul domnului, meșter fiind un anume Gheorghe adus anume de la Constantinopol. Probabil astfel se explică anumite influențe otomane în stil, ca fiind unica din țară în acest gen. De

o însemnare găsită pe o carte grecească din 1732, dată la Biblioteca universitară din Iași, la Sf. Sava erau găzduite, în sec. XV și XVI, persoanele marcante în vizită la Iași.

Clădirea a fost reînnoită, în 1625, sub Radu-Vodă de către Ianache Postelnicul, cucerul domnului, meșter fiind un anume Gheorghe adus anume de la Constantinopol. Probabil astfel se explică anumite influențe otomane în stil, ca fiind unica din țară în acest gen. De

altfel, pentru istoria arhitecturii ea prezintă un interes deosebit, deoarece a înglobat, în decursul veacurilor diferitele trepte de evoluție a stilului moldovenesc.

În 1714, sub Nicolae Mavrocordat, la inițiativa aici o școală și o tipografie, iar la 1864 se înființează în preajmă Colegiul Sf. Sava. Surprinzător de tîrziu, dar păstrînd atributele vechimii impresionante, Sf. Sava e una din podobeale Iașului.

(Foto: C. Barbu)

Apariția sentimentului, ca și natura lui, își are explicația atât în situația, cât și în structura personalității. Semnificația fenomenului, izvorită din însușirile lui, face posibilă valorificarea acestora, potrivit aspirațiilor și trebuințelor individului. Așadar, specificul sentimentelor este determinat în parte de specificul obiectului. Sentimentul de foame nu-l vom simți decât în fața unui obiect perceput ca fiind comestibil; proprietățile hranei vor spori sau vor diminua atracția noastră față de hrană. Dar nu mai puțin și hrana respectivă va dobîndi o valoare mai mare sau mai mică în funcție de intensitatea și calitatea preferințelor subiectului; gastronomul va înzestra bucatele cu calități ignorate de un profan în ale artei culinare. Un sentiment de iu-

ficiu separăm aceste două aspecte, două sensuri de forțe într-un câmp sau sistem dinamic.

Transfigurarea lumii este, în primul rînd, arta făuririi de noi semnificații potrivit cu resorturile motivaționale ale individului. Magia cuvîntului este arta de a folosi claviatura ascunsă a motivației umane, încusînța de a declanșa sau frîna potențialul energetic al omului. Aladin, magicianul din „O mie și una de nopți”, ilustrează asemenea miracol de transformare a naturii, care este și misterul transfigurării lumii interne a omului.

Istoria umanității ne oferă innumerable exemple de transformări, de valori și atitudini umane. Psihologia caută modele teoretice ale acestor arte, care se apropie uneori

fascinant al puterii: la porunca de a se opri, adresată cortegiului de către Gloster, nobilii, tremurînd de frică, cedează aproape imediat. Aceasta se petrece în momentul cînd ura Annei ajunge la paroxism. Tabloul este superb: în fața sufletului zburcînat de ură, răscolit pînă în adîncuri, apare o putere cu dimensiuni colosale, de natură demoniacă, infernală, putere căreia nimic nu i se împotrivesc. Asemenea forță n-o poate lăsa pe Anne indiferentă; ea nu încearcă a i se opune; se lasă subjugaț de ea. Simțim cum ripostele Annei își pierd treptat din vigoare lor combativă, devenind curînd tîngui și implorări, în fața unei puteri superioare. Ea aproape se roagă lui Gloster s-o lase în pace, iar răzburarea o transferă

putea realiza un asemenea act de depersonalizare totală! Astfel, . . . ne află, cu surprindere, că se află în fața altei persoane decât aceea închipuită de ea, iar pe sine se vede în conștiința lui Gloster altfel decât își imaginase.

Arta lui Gloster este inegalabil în transformarea situațiilor. Criminalul devine victimă. Anne este transformată în autorul moral al crimelor săvîrșite. Încercarea de a ucide a lui Gloster de către Anne se transformă în sinucidere, prin nimicirea imaginii adorată a Annei din conștiința lui Gloster, iar tentativa de sinucidere a Annei capătă semnificația asasinării lui Gloster de către Anne, prin repercusiunile acestui act asupra existenței ducelui. Culoarea derutei, provocată de răsturnarea și inversarea sensurilor, o exprimă starea conflictuală, creată de Gloster în conștiința Annei între tendința ei violentă de răzburare și mila ce se așteaptă în mod legitim de la o femeie ideală ca Anne.

Scena se termină cu darul oferit de către Gloster, Annei. Adăugînd la acest dar și propria-i inimă: „Privește cum inelul îți cuprinde / Așt deget scump; și inima-mi la fel / În sînul tău cuprînsă-i. Ia-le, dar, / Pe amîndouă, căci sînt ale tale!”

Spre a încheia analiza, se cuvine să amintim că toată arta dezvăluită aici nu putea fi folosită decât de un Gloster, iar succesul nu putea fi asigurat decât cu o parteneră cu cinci secole în urmă, naivă, mîloasă și nenorocită. Atît natura sentimentelor cît și stilul lor sînt oglinda personalității și a epocii. Aceasta însă nu diminuează interesul pentru dinamica valabilă a afectivității.

În schițarea portretului prințesei Anne, Heine ne arată (Heinrich Heine, Shakespeare Madchen und Frauen, Tempel-Verlag, Leipzig, Bd. 5.), cu o excepțională pătrundere, sentimentele care au făcut-o pe Anne să cadă pradă lui Richard. Un bărbat, după părerea lui Heine își poate alege ținta de a cuceri o femeie prin lingusă, prin inspierea fricii sau prin oferta unei ocazii de a se devota, de a se sacrifica. Acest ultim rol de sacrificiu de sine consideră Heine, ar fi unul din cele preferate de femeie, haina ce-o îmbracă foarte bine, atît cînd apare înaintea altora, cît și față de sine, prilej de a vărsa lacrimi de înduioșare, lacrimi de bucurie și de durere totodată. Heine crede că „lady Anne a fost determinată de toate aceste sentimente în același timp”. Și poate, gîndul că Richard nu este un om atît de rău (fiind capabil de remuscări și de o iubire atît de pasionată!) și că năvala iubirii l-a determinat să comită crime atît de abominabile, a făcut-o pe Anne să creadă că această iubire l-ar putea duce pe Gloster spre fapte înălțătoare, morale. „Acest ucigaș nenorocit — s-ar fi gîndit Anne — are mustrări de conștiință, vorbește de remuscări și o femeie l-ar putea îndruma pe o cale mai bună, dacă ar fi gata de sacrificiu”. . . și Anne se decide să devină regină Angliei. Aceste gînduri, aceste motive le citește Heine printre rîndurile operei, în gesturile și în atitudinile Annei. Este foarte posibil ca Heine să aibă dreptate, dar este sigur că nu poate fi vorba de iubire inspirată de către Gloster și deci de o scenă de seducție; ea rămîne totuși o scenă de metamorfoză psihică.

În concluzie, asistăm la două metamorfoze, o femeie, desigur, a două personaje: unul — hidos, în aspectul lui fizic și cel moral, se vede irezistibil, captivant, fermecător; altul, feminin, plin de ură și răzburare, se transformă în personaj dispus de sacrificii, milă și devotament pentru un „îndrăgostit nenorocit, torturat de remuscări și animat de pocăință”. Un caz de alchimie afectivă!

V. Pavelcu

semnificații

metamorfoze afective

bire va fi declanșat de o serie de calități pe care trebuie să le posede obiectul atracției noastre, dar este tot atît de adevărat că, cu cît sentimentul este mai puternic, cu atît fenomenul de transfigurare, de împodobire a obiectului de adorație cu calități deosebite, se exercită cu mai multă vigoare. Dacă sentimentele sînt un răspuns la natura și proprietățile fenomenelor din afară, lumea este și ea, într-o măsură, proiecția naturii, a structurii personalității noastre. Efortul omului de știință constă în desubiectivizarea lumii; în viața cotidiană, sudura subiectului cu obiectul nu poate fi înlăturată. Transfigurarea semnificației obiectului transformă sensul și atitudinea subiectului; dorințele, atracțiile și repulsiile subiectului contribuie la descoperirea calităților și defectelor obiectului. Un om pasionat găsește totdeauna „justificarea” pasiunilor sale în proprietățile și natura obiectului acestei pasiuni.

Atracția sau repulsia, ajunse fiind la nivelul conștiinței, au nevoie de justificare. Aceasta își găsește temeiul în natura, însușirile obiectelor, fenomenelor, personajelor, situațiilor din afară; în lipsa lor n-ar exista sentimentele, iar fără tendințe afective n-ar fi nici angajare și nici lumea din afară n-ar exista pentru noi; lumea ar fi atît de străină de noi, atît de departe de conștiința noastră (dacă am presupune o asemenea realitate izolată), încît nici n-am găsi un loc în existență, n-am exista nici pentru noi, nici pentru alții. Dacă lumea din afară o regăsim în noi, pe noi ne descoperim în lumea din afară. Sentimentele și dorințele își găsesc leagănul în ambianța în care facem parte; „ființă în situație”, cum ar spune un existențialist. Avem pe de o parte, „subiectul luminînd lucrurile” și pe de alta „lucrurile întorcînd subiectului imaginea lui” (Jean-Paul Sartre, Texte critice, „Teatru”, vol. II, 1969). Două sensuri: introiecție și proiecție, asimilare și acomodare.

Semnificația situației este totodată cauză și efect a stării afective. Numai printr-un arti-

de iluzionism și de miracol. Literatura ne oferă și ea exemple de acest fel.

Să ne oprim puțin în lumea incomparabilului Shakespeare, și anume la scena din „Richard al III-lea”, cînd ducele Gloster (viitorul rege Richard al III-lea), în fața cadavrului regelui Henric al IV-lea, încearcă s-o seducă pe prințesa Anne, văduva prințului Eduard.

Pe de o parte, ducele de Gloster, sîrîc, hidos, pervers și fără scrupule; pe de altă parte, o femeie tînără, văduvă, frumoasă, fără experiență în viață, în fața sicriului socrului său. Ambiție din partea ducelui și ură clocotitoare din partea Annei împotriva asasinului socrului și socrului ei. Cum reușește socrului fizic și moral, ființă detestată cu atîta înverșunare, s-o înduplece pe Anne de a-i deveni soție?

A. Joussain ne atrage atenția că Anne nu este însușită numai de iubire pentru soțul de curînd ucis, ci este animată și de ură, la fel de intensă, față de ucigașul soțului ei. Sedus de frumusețea contrastului, sprijinit de ideea slăbiciunii inimii omenestii — în special a celei feminine, Shakespeare — după pămîntul psihologului Joussain — „a neglijat verosimilul” (André Joussain, „Les passions humaines”, E. Flammarion, Paris).

Cel mai mare psiholog poate comite erori de psihologie, iar un geniu poate avea și opere inferioare. Părerea noastră este că eroarea o comite psihologul contemporan, și nu bătrînul Shakespeare. Dar să surprindem atît arta lui Gloster a transfigurării semnificațiilor situaționale, cît și terenul psihic al fiecăruia din cei doi interlocutori al celebrului dialog din scena a doua a actului întâi.

Scena se deschide în fața cortegiului funerar. În cosciug se află trupul regelui Henric, care pentru Anne este „povară precinstită”, „povară sfîntă”, iar pentru Gloster un simplu „cadavru”. Metamorfoza psihică, remarcabilă prin rapiditate și natura ei, se efectuează pe un fond de prestigiu

pe seama lui Dumnezeu. Prestigiul este de neînvinș. Superioritatea copleșitoare a forței provoacă aici ura neputinței, a inferiorității. Ura Annei este riposta ființei slabe, conștiința omului învins, care nu poate nici tolera, nici înlătura greutatea poverii.

Primul atac al forței asupra victimei are un efect aproape paralizant. În lumea animală, găsim echivalentul în „reflexul de imobilitate”, iar la copil în „sensibilitatea la presență”, la adolescent și tînăr, în „crize de timiditate”.

Efectului aproape hipnotic, exercitat de forța lui Gloster, îi urmează o serie de acțiuni magnetice, delicate, subtile, care învalie cu o țesătură fină ce se transformă într-o carapace de oțel, imobilizînd victima, paralizîndu-i orice încercare de împotrrire.

Ofensiva, agresivă la început, a Annei este anihilată, neutralizată de atitudinea, cu totul surprinzătoare, a lui Gloster. Surpriza dublă: în locul ființei brute și crude, închipuite de Anne, — o fire blîndă, supusă, docilă, plină de duioșie și dragoste pentru Anne. În loc de a se vedea în oglinda conștiinței lui Gloster ca ființă detestată, Anne se vede îndrăgătită, idealizată, generoasă, iertătoare și plină de milă. Imaginii lui Gloster, întunecată și hidoasă, din conștiința Annei, îi răspunde imaginea ideală și adorată a Annei din conștiința lui Gloster.

Această luptă între întuneric și lumină, hidos și frumos, demonic și angelic, se termină cu victoria ipocriziei și înfrîngerea naivității. Ripostele mieroase ale lui Gloster o dezarmează pe Anne. Învectivele ei nu numai că nu înfrîmă rezistență, dar, ca prin miracol, nu-și mai ating ținta, oprindu-se în zbor. În adevăr: ura cuiva se alimentează din ura adversarului; un mijloc suprauman de a te smulge din cercul vicios este reacția de mielușel a lui Gloster; scuipatul Annei nu-i provoacă decât o întrebare blajină: „Pentru ce mă scuipi?”

Doar un sfînt, un ipocrit sau un îndrăgostit pasionat ar

CURIER

ACTIVITATE EDITORIALĂ

Casa Creației Populare — Iași are în curs de realizare un interesant, din punct de vedere științific, plan editorial.

Astfel, semnalăm o suită de monografii foarte utile pentru cunoașterea specificului județului. După „Rugina” de Boris Crăciun, urmează „Portul popular din zona Iașului” de Emilia Pavel și „Cotnari” de Alfred Neagu. Totodată, prof. Virgil Cuștitaru, directorul Casei, ne arată că a fost definitivat primul volum din „Monografia folclorică a județului Iași”, o lucrare de proporții la care colaborează numeroși specialiști în folclor, etnografie și muzicologie. Volumul I este dedicat folclorului și literaturii populare, vol. II va conține etnografie, vol. III muzicologie, iar vol. IV studii.

Sugerăm continuarea prezenței monografiilor și a altor centre din jud. Iași, care merită a fi cunoscute pe plan național, definitivînd, astfel, ceea ce postul de radio Iași schițează, încă timid, la emisiunea „Descriptio Moldaviae”. Păscani, Hîrlău, Tg. Frumos, Tătăruși, Miroslăvești, Mircești, Volnești sînt așezări cu un trecut valoros și realizări contemporane de prestigiu care-și așteaptă monografiile.

*

De asemenea, sub egida sectorului din Iași al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă Comitetul Central al P.C.R., urmează ca, în cinstea celei de-a 25-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist, să apară lucrarea documentară „Publicații anti-fasciste țesute”, după urma o carte privind locurile sacre de activitatea revoluționară din trecut.

*

De curînd s-a desfășurat la Versailles un simpozion științific internațional pe tema „Ce e viața?”. Au participat oameni de știință din 11 țări, printre ei aflîndu-se 7 laureați ai premiului Nobel.

*

Sub egida UNESCO, 21 de experți în istoria Africii elaborează planul unei mari istorii generale a acestui continent. Lucrarea va include de opt perioade principale, din preistorie pînă în contemporaneitate, amintînd a fi cea mai cuprinzătoare (completă) operă cu acest subiect.

*

Arheologii Muzeului Renan din Trave au scos la iveală, în apropierea orașului Grandsdorf, un mormînt al unui șef de trib celt, care a fost înmormîntat cu 2400 ani în urmă, pe carul său de luptă.

*

Recent, a intrat în funcțiune noua gară centrală a orașului industrial Ludwigshafen (R.F.G.). Protecția acum șapte ani și considerată fiind una dintre cele mai îndrăznețe planuri de acest fel, gara dispune de planuri de nivel diferite pe care circulă trenurile. Deasupra instalației se ardește o șosea suspendată atîrnată de 38 ogdoane de oțel. Drept sprijin servește un pilon de oțel înalt de 72 metri, un nou simbol al tînărului oraș Rin.

ÎN CINSTEA MARIILOR ANIVERSĂRI

D.S.A.P.C. — Iași pregătește, pentru mijlocul lunii august, o sesiune festivă de referate științifice. Lucrările se vor desfășura pe următoarele sectoare: sistematizare teritorială și a satelor, probleme de inginerie și arhitectură, geotehnică fundațiilor, instalații și organizarea științifică a activității de proiectare.

Cu valorosul concurs al unor cadre din aceeași direcție, a fost amenajată, în holurile Palatului Culturii din Iași, o expoziție care-și propune ca, prin enunțarea elementelor de informare vizuală, să prezinte spectaculoase realizări din ultimii 25 de ani pe cuprinsul județului și în orașul Iași. E o realizare care, deși îmbrățișează toate ramurile de

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMĂDĂ, DAN HĂTMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIU ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM STOIA, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE TĂTOIMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU

OMUL PE LUNĂ DE CE ?

N.A.S.A. DESPRE PREZENTUL ȘI VIITORUL ASTRONAUTICII

Intr-o perspectivă istorică largă, explorarea spațiului cosmic de către om are însemnătatea pe care a avut-o primul zbor reușit al unui balon pentru autorul, inventatorul și omul de stat american Benjamin Franklin. Urmărind zborul unui balon la Paris în 1783, și fiind întrebat: „La ce e bună această invenție?”, el a răspuns: „La ce e bun un copil nou născut?”

Valoarea explorării spațiului cosmic a fost dovedită prin progrese în numeroase domenii. Zborurile cosmice cu oameni la bord au stimulat tehnologia în domeniul dezvoltării calculatoarelor electronice, microelectronicii, materialelor și structurilor, sistemelor de propulsie și de energie precum și a tehnicii de planificare industrială. În domeniile comunicațiilor, prevederii timpului, navigației, cartografiei și ale dezvoltării resurselor terestre, tehnologia spațială este la originea unor noi progrese. S-ar putea spune că acestea abia au început să fie simțite.

Prevederea vremii — Aparatele sensibile ale sateliților meteorologici fotografiază zilnic norii deasupra întregului Pământ, iar rezultatele stau la dispoziția tuturor țărilor. Marele avantaj pe care-l oferă sateliții este procurarea de date din cele două treimi ale Pământului acoperite de mări și din regiuni nepopulate, care până în prezent nu au fost controlate.

Sateliții mai mari, având posibilitatea de a efectua măsurători meteorologice atât vertical cât și lateral, vor fi încercați în curând. Este de așteptat ca aceste măsurători, împreună cu calculatoarele electronice de înalte performanțe, sateliții de comunicație și balizele oceanice, să permită realizarea unui sistem de prevedere a vremii pe lungi perioade făcând posibil, către începutul anului 1970, prognoze pe o perioadă de două săptămâni...

Comunicații — Sateliții comerciali ai Consorțiului Internațional de Sateliți de Telecomunicații (INTELSAT), grupând 63 de țări-membre, leagă între ele multe națiuni din Asia de Est, America de Sud, Europa și Africa prin transmisiuni transoceanice de televiziune, telefonice sau de date. Sateliții pot transmite mari cantități de informații într-un mod economic deoarece, situați fiind la o înălțime de 35.200 km., ei cuprind în raza lor de acțiune o treime a suprafeței globului pământesc.

Sateliții mai noi și de dimensiuni mai mari sînt considerați ca fiind cel mai bun mijloc de a face față cerințelor pentru servicii de comunicații internaționale care, conform prevederilor experților, vor crește cu 15 la sută anual.

Un număr de țări, printre care India, cercetează posibilitatea înființării unei rețele de televiziune pentru scopuri didactice, care ar funcționa prin intermediul unui satelit indigen.

Resursele naturale — Un nou satelit american denumit Satelitul de Observație a Resurselor Pământului (EROS), este prevăzută pentru începutul anului 1970. Acesta ar putea reprezenta primul pas spre un sistem spațial destinat unei mai bune folosiri a resurselor terestre. Satelitul EROS ar folosi dispozitive telecomandate de observație pentru a face studii agro tehnice, pentru a detecta incendiile forestiere, pentru a efectua observații asupra recoltelor, pentru a repera bancuri de pești, pentru a înregistra poziția băncizelor, pentru a controla resursele de apă și pentru a întocmi hărți ale continentelor. Un asemenea satelit ar putea, de exemplu, întocmi hărți ale regiunilor terestre ale întregului glob în mai puțin de un an.

Cu toate că multe dintre experiențele din cadrul acestui program au fost efectuate de NASA din avion, fotografiile luate de astronauți au fost hotărâtoare în descoperirea acestor largi posibilități. Fotografii lor dovedesc, de exemplu, că acumulări de plancton și anumiți curenți oceanici semnalează mari concentrații de pește. Pe baza unor asemenea fotografii au fost descoperite noi zone de falii pe continentul african, iar studiile au arătat că marile zăcăminte de țifet din Orientul Mijlociu par a proveni din falii uriașe.

Biomedicina — Au fost realizate însemnate progrese, în special în domeniul dispozitivelor mecanice, ca rezultat direct al zborurilor cosmice.

Un sistem de control fiziologic al mai multor pacienți, care a fost elaborat pe baza tehnicii spațiale, se folosește în prezent în câteva spitale. Va veni timpul cînd starea fiecărui pacient va fi în mod continuu controlată, iar rezultatele semnalizate pe un pupitr central situat la fiecare etaj al spitalului.

Un comutator pus în funcțiune prin simpla mișcare a ochilor a fost dezvoltat de NASA și a fost acum adaptat unui scaun motorizat pe roti pentru invalizi. Comutatorul permite unei persoane paralizate să ghideze scaunul fără să miște corpul sau membrele. Acest comutator ar putea permite unui invalid să întorcă paginile unei cărți, să aprindă o lampă, să regleze un termostat sau să pună în funcțiune alte aparate...

Rezultatele științifice — Programul de cercetări spațiale a pus la dispoziția științei noi unelte pentru observarea naturii. Astfel, racheta, sateliții și sonda spațială au permis revizuirea concepțiilor despre Pământ și mediul spațial în care se află.

Poate descoperirea cea mai neașteptată au fost centurile de radiații Van Allen formînd un înveliș sferic în jurul Pământului care se îngroașă în dreptul ecuatorului. Această centură este puternic ionizată, fiind extrem de periculoasă. Alte nave spațiale au determinat vîntul de plasmă solar,

care, interacționat cu câmpul magnetic terestru, produce o gigantică undă de șoc în direcția opusă soarelui.

Primele probe fizice luate, de către astronauții navei „Apollo”, de pe un corp ceresc din vecinătatea Pământului, pot da indicații asupra originii Lunii, Pământului și a însuși sistemului solar, deoarece se presupune că suprafața Lunii, lipsită de aer, de vînt și de apă, este aproape de starea ei primitivă. Probele lunare vor fi transportate la Laboratorul lunar de primire, recent amenajat la Houston, în Texas. El funcționează în aceeași clădire în care astronauții navei „Apollo 11” vor rămîne trei săptămîni în carantină, pînă cînd se va stabili că ei nu au adus microorganisme lunare care ar putea contamina Pământul.

Din același motiv, probele de rocă vor fi examinate în vid, în dulapuri de sticlă etanșe, împreună cu plante și animale lipsite de microbi. Două luni mai tîrziu, după carantină, probele vor fi tăiate felii, polizate, și trimise la peste o sută de cercetători selecționați, (un sfert dintre care se află în strălănite) pentru analize complicate în vederea stabilirii originii și proprietățile lor. Ce urmează să se întîmple în spațiul cosmic? Care este pasul următor în explorarea spațiului cosmic de către om?

Pentru viitorul apropiat sînt proiectate alte aselenizări ale navei Apollo, precum și Programul Apollo de aplicații pentru efectuarea de experiențe pe orbite terestre, care ar putea rezulta în stabilirea unei stații spațiale. Șase misiuni suplimentare constituind faza de explorare a aselenizărilor sînt programate pentru regiuni care au fost deja alese.

Aceste misiuni vor fi mai ambițioase. Din echipamentul științific care urmează a fi instalat pe Lună, face parte o rețea de zece instrumente seismografice menite să efectueze o examinare internă a Lunii. Simt de asemenea programate o serie de sonde termice pentru măsurarea schimbărilor de temperatură între suprafața și partea interioară a Lunii. Astronauții vor încerca să examineze o secțiune transversală a unui crater produs de un meteorit, pentru a găsi indicații cu privire la originea Lunii, indicații care, la rîndul lor, ar putea contribui la determinarea originii Pământului și a însușirilor sistemului solar.

Aselenizările astronauților proiectate, însă neprogramate pînă în prezent, urmează să fie efectuate în ritmul de cîte două sau trei pe an.

Programul Apollo de aplicații — Zborurile pe orbita circumterestră din cadrul programului Apollo de aplicații necesită cel puțin cinci misiuni, dintre care trei cu oamenii la bord, în vederea instalării unui laborator științific pe orbită. Menirea lor este de a determina felul în care spațiul cosmic influențează omul și echipamentul în cadrul unor zboruri care vor dura pînă la 56 zile. Un număr de experimente vor fi efectuate într-un laborator aflat pe orbită, printre care și experimente avînd ca scop cercetarea amănunțită a caracteristicilor fizice ale Soarelui.

Laboratorul orbital (cea de-a treia treaptă a lui Saturn V, special amenajată înainte de lansare) conține un sas pentru trecerea astronauților dintr-un vehicul în altul, un dispozitiv de cuplare și un telescop pentru observarea Soarelui. Programul prevede rămînerea oamenilor în stația spațială pe perioade de patru și opt săptămîni.

Stația spațială — Principala ei menire sînt cercetările științifice. Stația va fi ocupată de 50 pînă la 100 de oameni și va fi înzestrată cu o bucătărie, o sufragerie și un dispensar.

Stația spațială va fi alcătuită în primul rînd din mai multe laboratoare, unele cu gravitația zero, altele, ca încăperile destinate echipajului, cu gravitație artificială. Stația ar fi proiectată pe o durată de funcționare de circa 10 ani. Vehicule-taxi ar transporta oameni de știință de pe Pământ, pînă la 12 pînă la 25 pasageri.

Proiectanții se gîndesc la plasarea pe orbită a unei mici stații-nucleu — cu aproximativ 10 oameni — pe la sfîrșitul deceniului următor, iar apoi să asambleze întreaga stație pe orbită, lansînd diferitele părți separat.

Explorare planetară — Zborurile ale unor nave automate pe Marte și Venus sînt programate pentru începutul deceniului viitor. Aceste nave ar avea la bord instrumente științifice pentru a face măsurători și a transmite pe Pământ informații despre temperatură, atmosfera și radiațiile unei planete. Se consideră și posibilitatea realizării unei „mari călătorii”; un zbor în vecinătatea planetelor Jupiter, Saturn, Uranus și Neptun efectuat de către un satelit științific fără oameni la bord. Această experiență este favorizată de o împrejurare rară: la fiecare 179 de ani planetele sînt astfel situate, încît o navă spațială ar putea să zboare în vecinătatea tuturor cu propulsia necesară numai pentru zborul către planeta Jupiter. Această situație se va menține între anii 1976 și 1980. Călătoria ar dura între 8 și 11 ani și ar procura aceleași informații ca și zborurile către Marte și Venus.

Perspective pe termen lung — Nimeni nu poate spune azi ce s-ar putea întîmpla în spațiu pînă la sfîrșitul acestui secol. Experiența a dovedit că prognozele tind să supraaprecieze ceea ce s-ar putea întîmpla în viitorul apropiat și să se subestimeze progrese pe termen lung.

(Text elaborat de Secția Spațială North American Rockwell Corporation)

PRETENDENTUL

scheci de

HAROLD PINTER (Anglia)

O cancelarie. Lamb, un tînr nerăbdător, vesel și entuziast, se plimbă de ici-colo. Este singur. Se deschide ușa. Întră domnișoara Piffs. Este intruchiparea utilității.

Piffs: — „A, bună dimineața!”

Lamb: — „Bună dimineața, domnișoară!”

Piffs: — „Dumneavoastră sînteți domnul Lamb, nu-i așa?”

Lamb: — „Da, vă rog.”

Piffs: — „Cercetează un dosar!” — „Aha, dumneavoastră solicitați un post liber?”

Lamb: — „Da, așa îl bucuros...”

Piffs: — „Sînteți fizician?”

Lamb: — „Da, fizician sînt. Numai pentru Asia Trăiesc.”

Piffs: (lent) — „Bine. Procedul nostru obișnuit este ca înainte de a aprecia calificarea pretendentului, să-l supunem la un mic test ca să-l stabilim aptitudinile psihologice. Aveți ceva împotriva?”

Lamb: — „Ah, doamne fereste, cum aș putea...”

Piffs: — „Excelent!” (domnișoara Piffs scoate niște lucruri dintr-un sertar și se îndreaptă spre Lamb. El oferă un scaun.)

Piffs: — „Vă rog, luați loc”. (Lamb se așează.) „O să vi le așez în palmă, dacă-mi permiteți?”

Lamb: — „Ce-s astea?”

Piffs: — „Niște electrozi!”

Lamb: — „Ah, desigur, niște lucruri draguțe”. (Domnișoara Piffs i le așează zdravăn în palmă.)

Piffs: — „Acum căștile”. (Ii așează căștile la urechi.)

Lamb: — „Realmente draguțe?”

Piffs: — „Acum îi pun în funcțiune.”

Lamb: (puțin nervos) — „Cum? Le dați drumul?”

Aha, desigur, trebuie, bineînțeles”. (Domnișoara Piffs șade pe un scaunel mai sus și privește spre Lamb.)

Piffs: — „Stați nemișcat. Destindeți-vă. Destindeți-vă pur și simplu. Nu vă gîndiți la nimic!”

Lamb: — „Nu?”

Piffs: — „Relaxați-vă înal Re-la-xa-ți-vă! V-ați relaxat?” (Lamb aprobă din cap. Domnișoara Piffs răsucește un buton dintr-o parte a scaunului. Se aude un zgomot pătrunzător, înalt. Lamb este năducit. Mișcările îi zboară spre căști. Este aruncat din scaun. Încearcă să se țină de scaun. Domnișoara Piffs se apropie apăsînd. Zgomotul dispare. Lamb privește de sub scaun, se ridică, zăcnește, chicotește și cade în scaun.)

Piffs: — „Apreciați că sînteți un om irascibil?”

Lamb: — „Nu, nu tocmai, nu. Cu toate că, dacă...”

Piffs: — „Credeți că sînteți capricios?”

Lamb: — „Capricios? Nu, n-aș spune că sînt capricios, dar cîteodată, cînd m-apucă... așa...”

Piffs: — „Aveți din cînd în cînd depresii nervoase?”

Lamb: — „Păi, n-aș spune că tocmai depresiv...”

Piffs: — „Faceți des lucruri pe care le regretați apoi dimineața?”

Lamb: — „Să le regret? Lucruri pe care să le regret? Depinde ce înțelegi dumneavoastră prin „des”... atunci...”

Piffs: — „În fața femeilor, vă aflați des în încurcături?”

Lamb: — „A femeilor?”

Piffs: — „Bărbații?”

Lamb: — „Bărbații? Tocmai mă pregăteam să răspund la întrebarea cu femeile...”

Piffs: — „Vă aflați des în încurcături?”

Lamb: — „În încurcături?”

Piffs: — „În fața femeilor?”

Lamb: — „A femeilor?”

Piffs: — „Bărbații?”

Lamb: — „Aveți răbdare, vă rog, numai o clipă. De fapt, uitați-vă, vreți să vă răspund separat la fiecare întrebare, ori la o mîndouă deodată?”

Piffs: — „Vă simțiți oboșit după o zi de muncă? Irritat? Netulburat? Excitat? Nu știți încotro s-o apucați? Posomorit? Morbid? Incapabil să vă concentrați? Nu dormiți?”

N-aveți poftă de mîncare? Nu puteți sta într-un loc? Libidinos? Indiferent? Lasciv? Zăpăcit? Plin de speranțe? Plin de energie? Plin de frică? Gol? Fără energie? Fără frică? Fără speranțe?”

Lamb: (gînditor) — „Greu de spus, într-adevăr...”

Piffs: — „Sînteți sociabil?”

Lamb: — „Cu asta ați atins o problemă cît se poate de importantă.”

Piffs: — „Aveți erupții? Sulerii de oboseală? Vă cade părul?”

Lamb: — „Ee...”

Piffs: — „Sînteți virgo intacta?”

Lamb: — „Fostim?”

Piffs: — „Sînteți virgo intacta?”

Lamb: — „Da, scuzați-mă, mă simt într-un fel încurcat. De asta asta în fața unei femei.”

Piffs: — „Sînteți virgo intacta?”

Lamb: — „Da, sînt, la drept vorbind, sînt. N-am să m-ascund.”

Piffs: — „Ați fost întotdeauna virgo intacta?”

Lamb: — „Da, întotdeauna. Totdeauna.”

Piffs: — „De la bun început?”

Lamb: — „De la bun început?”

Piffs: — „Vă temeți de femei?”

(Învîrte un buton din cealaltă parte a scaunului. Scena este inundată de o lumină roșie care se aprinde și se stinge în ritmul întrebărilor ei.)

Piffs: — „De îmbrățișările lor? De glasul lor? De zîmbetul lor? De privirea lor? De mersul lor? Cînd rid? Cînd sed? Cînd vorbesc? De gura lor? De mina lor? De picioarele lor? De pulpele lor? De genunchii lor? De coapsele lor? De ochii lor? De (bubuit de tobă). De (bubuit de tobă). De (zgomot de cînele). De (acord de trombon). De (ton de bas)”

Lamb: (cu glas ridicat) — „Depinde de ce înțelegi prin asta”. (Lumina plîpîie încontinuu. Piffs întoarce butonul și se poate auzi din nou zgomotul acela pătrunzător. Mișcările lui Lamb zboară spre căști. Este aruncat din scaun, cade, se zvrcolește, se agită, se ridică, se poticnește, cade. Linște. Lamb zace cu fața în sus. Piffs se uită la el, vine înghă el, se apleacă asupra lui.)

Piffs: — „Vă mulțumesc, domnule Lamb. O să vă comunicăm răspunsul prin poștă.”

Traducere de

Nicolae Nicoară

